

*Załącznik Nr 1
do Uchwały Nr
Rady Gminy Olszanica
z dnia2025 r.*

***Gminny Program Rewitalizacji
Gminy Olszanica 2032+
(Projekt 1.0)***

Październik 2025

Opracowano przy współpracy
Urzędu Gminy Olszanica,
Komitetu Rewitalizacji,
mieszkańców i innych interesariuszy rewitalizacji
z firmą *InicjatywaLokalna.pl sp. z o.o.*

Spis treści

Wstęp.....	5
I. Część wprowadzająca	8
1. Metodologia prac nad dokumentem	8
II. Część diagnostyczno-analityczna.....	10
1. Metodologia delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji	10
2. Zasięg przestrzenny obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji	15
3. Szczegółowa diagnoza obszaru rewitalizacji oraz skala i charakter potrzeb rewitalizacyjnych.....	20
3.1. Sfera społeczna	21
3.2. Sfera przestrzenno-funkcjonalna	29
3.3. Sfera techniczna	29
3.4. Sfera gospodarcza	32
3.5. Sfera środowiskowa	33
3.6. Wnioski wynikające z pogłębionej diagnozy	37
III. Część programowa	44
1. Założenia Gminnego Programu Rewitalizacji	44
1.1. Misja i wizja stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji	44
1.2. Cele rewitalizacji wraz z odpowiadającymi im kierunkami działań	46
2. Projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne w latach 2025–2032.....	51
2.1. Lista planowanych podstawowych projektów/przedsięwzięć	51
2.2. Charakterystyka pozostałych rodzajów przedsięwzięć.....	64
2.3. Mechanizmy zapewnienia komplementarności oraz integrowania działań i przedsięwzięć rewitalizacyjnych	68
3. Powiązanie programu z dokumentami strategicznymi.....	77
4. Szacunkowe ramy finansowe dokumentu wraz ze wskazaniem źródeł finansowania..	79
IV. Część wdrożeniowa.....	81
1. System realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji.....	81
1.1. Struktura zarządzania realizacją Gminnego Programu Rewitalizacji wraz z jego kosztami	81
1.2. Harmonogram realizacji programu	84
1.3. Promocja dokumentu	85
2. System monitoringu, oceny i wprowadzania zmian do programu	86
2.1. Sposoby monitorowania i sprawozdawczości	86

2.2. Sposób ewaluacji i wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu	91
3. Mechanizmy włączenia różnych grup interesariuszy w proces rewitalizacji	92
4. Procedura strategicznej oceny oddziaływania dokumentu na środowisko oraz opiniowania przez właściwe instytucje	98
5. Specjalna Strefa Rewitalizacji.....	99
6. Sposób realizacji dokumentu a polityka mieszkaniowa i planowanie przestrzenne w gminie	99
6.1. Niezbędne zmiany w polityce mieszkaniowej	99
6.2. Niezbędne zmiany w zakresie planowania i zagospodarowania przestrzennego ..	99
Spis map	100
Spis schematów	100
Spis tabel	100
Spis wykresów.....	101

Wstęp

Rewitalizacja stanowi odpowiedź na szereg zjawisk kryzysowych występujących na obszarze gmin w sferze społecznej oraz technicznej, gospodarczej, środowiskowej i przestrzenno-funkcjonalnej. W związku z tym niezbędne jest planowanie i realizacja kompleksowych projektów rewitalizacyjnych odpowiadających na zidentyfikowane problemy oraz potencjały danego obszaru zdegradowanego, a także wynikająca z nich skala i charakter potrzeb rewitalizacyjnych. Rewitalizacja to proces, a nie pojedyncze działanie.

Zgodnie z art. 2 ust. 1 *Ustawy z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji* (Dz. U. z 2024 r. poz. 278), *rewitalizacja* stanowi: „proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie gminnego programu rewitalizacji”.

Podstawowym narzędziem tworzącym ramy operacyjne i płaszczyznę koordynacji działań rewitalizacyjnych jest *gminny program rewitalizacji*, który jest inicjowany, sporządzany oraz uchwalany przez Radę Gminy na podstawie art. 14 ust. 1 ustawy o rewitalizacji. Jest to wieloletni program działań w sferze społecznej oraz gospodarczej lub przestrzenno-funkcjonalnej lub technicznej lub środowiskowej, zmierzający do wyprowadzenia obszarów rewitalizacji ze stanu kryzysowego oraz stworzenia warunków do ich zrównoważonego rozwoju, stanowiący narzędzie planowania, koordynowania i integrowania różnorodnych aktywności w ramach rewitalizacji. Dokument obejmuje działania w sposób kompleksowy (z uwzględnieniem projektów współfinansowanych ze środków UE oraz innych publicznych lub prywatnych), ponieważ tylko taka różnorodna konstrukcja warunkuje osiągnięcie zakładanych efektów.

Objęcie części obszaru zdegradowanego Gminnym Programem Rewitalizacji będzie stanowiło podstawę wspierania go poprzez instrumenty i narzędzia dedykowane rewitalizacji lub korzystania z preferencji w innych instrumentach, programach i działaniach sektorowych.

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Olszanica 2032+ (GPR) stanowi spójny dokument strategiczny mający na celu wyprowadzenie ze stanu kryzysowego obszaru zdegradowanego, mającego istotne znaczenie dla rozwoju gminy poprzez przedsięwzięcia kompleksowe (uwzględniające aspekt społeczny, gospodarczy, przestrzenno-funkcjonalny, techniczny i środowiskowy), skoncentrowane terytorialnie oraz prowadzone w sposób zaplanowany oraz zintegrowany.

Niniejszy dokument opracowany został zgodnie z *Ustawą z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji*, w oparciu o art. 36 ust. 8 *Ustawy z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027* (Dz. U. z 2022 r. poz. 1079 z późn. zm.) (ustawa wdrożeniowa), a także z uwzględnieniem zapisów dotyczących „innych instrumentów terytorialnych” (dalej: IIT) zawartych w rozdziale 8.3. Umowy Partnerstwa¹. Ponadto niniejszy dokument opracowany

¹ *Umowa Partnerstwa dla realizacji Polityki Spójności 2021–2027 w Polsce*, Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej, Warszawa, czerwiec 2022.

został zgodnie z wymogami art. 29 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060² (dalej: rozporządzenie ogólne).

Zgodnie z Umową Partnerstwa rewitalizacja jest szczególnym obszarem i będzie wdrażana w pojedynczych gminach, wyłącznie jako IIT, na podstawie gminnych programów rewitalizacji pełniących funkcję IIT. Zgodnie z art. 29 rozporządzenia ogólnego strategię IIT, w tym GPR, powinny zawierać elementy takie jak:

- *obszar geograficzny, którego dotyczy dana strategia* – w tym przypadku obszar rewitalizacji Gminy Olszanica;
- *analiza potrzeb rozwojowych i potencjału danego obszaru, w tym wzajemnych powiązań gospodarczych, społecznych i środowiskowych* – na potrzeby niniejszego GPR opracowano *Diagnozę na potrzeby wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Olszanica*, która zawiera analizę problemów, potrzeb i potencjałów poszczególnych obszarów gminy, w sferach: społecznej, gospodarczej, przestrzennej, technicznej i środowiskowej. W GPR dokonano pogłębionej diagnozy wyznaczonego obszaru rewitalizacji, w tym określono występujące na nim najistotniejsze problemy i ich przyczyny oraz potrzeby interesariuszy i potencjał rozwojowy, w tym jego znaczenie dla całej gminy;
- *opis zintegrowanego podejścia służącego zaspokojeniu zidentyfikowanych potrzeb rozwojowych i wykorzystaniu potencjału danego obszaru* – w GPR wskazano projekty podstawowe i przedsięwzięcia uzupełniające o charakterze zintegrowanym, których realizacja pomoże w osiągnięciu założonych celów. Wszystkie zaplanowane działania mają na celu zniwelowanie zdiagnozowanych problemów i zaspokojenie potrzeb interesariuszy rewitalizacji poprzez wykorzystanie istniejących potencjałów obszaru. Projekty obejmują różne sektory i kilka rodzajów interesariuszy (władze publiczne, podmioty prywatne, organizacje pozarządowe, mieszkańcy itd.);
- *opis udziału partnerów w przygotowaniu strategii i jej realizacji* – w niniejszym dokumencie szeroko opisano partycypację społeczną, udział mieszkańców w tworzeniu GPR, a także określono system jego realizacji, w tym sposoby udziału mieszkańców i ewentualnych partnerów w realizacji, monitorowaniu i ewaluacji GPR. Projekty realizowane będą w partnerstwie przez różne podmioty, a nie jedynie przez wspólnotę samorządową.

Dokument składa się z czterech zasadniczych części, a mianowicie: wprowadzającej, diagnostyczno-analitycznej, programowej oraz wdrożeniowej.

Część wprowadzająca zawiera ogólne informacje dotyczące metodologii opracowania dokumentu oraz jego uwarunkowania zewnętrzne, tj. strategiczno-programowe, które wskazują na powiązanie rewitalizacji z całościową wizją rozwoju gminy.

² Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej (Dz. Urz. UE L 231 z 30.06.2021, str. 159).

Część diagnostyczno-analityczna obejmuje metodologię delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji oraz określenie ich zasięgów przestrzennych poprzez wskazanie przebiegu granic na terenie gminy. Ponadto zawiera szczegółową diagnozę wyznaczonego obszaru rewitalizacji w sferach: społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej wraz ze skwantyfikowanymi danymi i ich analizą w celu przedstawienia skali i charakteru potrzeb rewitalizacyjnych.

Część programowa przedstawia najważniejsze założenia procesu rewitalizacji na wyznaczonym obszarze rewitalizacji Gminy Olszanica, tj. wizję wyprowadzenia go ze stanu kryzysowego, misję, cele rewitalizacji wraz z kierunkami działań mającymi na celu eliminację lub ograniczenie zidentyfikowanych negatywnych zjawisk i wykorzystanie potencjałów lokalnych. Ponadto zostały tutaj zawarte podstawowe (główne) oraz uzupełniające (komplementarne) projekty rewitalizacyjne powiązane ze sobą i wspólnie oddziałujące na obszar rewitalizacji. Ważnym elementem są również szacunkowe ramy finansowe dokumentu wraz ze wskazaniem różnych źródeł finansowania projektów.

Część wdrożeniowa składa się z systemu realizacji (wdrażania) dokumentu, a także systemu monitoringu, oceny i wprowadzania zmian do programu w reakcji na zmiany w otoczeniu. Ponadto w niniejszej części zawarte zostały mechanizmy włączenia mieszkańców, przedsiębiorców, organizacji pozarządowych, instytucji publicznych i innych podmiotów oraz grup nieformalnych aktywnych na terenie gminy na każdym etapie procesu rewitalizacji, tj. diagnozowania, programowania, wdrażania, monitorowania i ewaluacji. Przedstawiony został tutaj również przebieg procesu opiniowania dokumentu przez instytucje zewnętrzne oraz strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Ostatnim elementem jest sposób realizacji założeń dokumentu w odniesieniu do polityki mieszkaniowej oraz planowania i zagospodarowania przestrzennego w gminie wraz z załącznikiem graficznym wskazującym na kierunki zmian przestrzenno-funkcjonalnych na obszarze rewitalizacji.

I. Część wprowadzająca

1. Metodologia prac nad dokumentem

Metodologię sporządzenia Gminnego Programu Rewitalizacji warunkowała przede wszystkim *Ustawa z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji* (Dz. U. z 2024 r. poz. 278).

Dokument opracowany został z wykorzystaniem modelu ekspercko-partycypacyjnego, polegającego na możliwie szerokim udziale wszystkich interesariuszy we wszystkich etapach prac, przy jednoczesnym zaangażowaniu ekspertów zewnętrznych, odpowiadających między innymi za zorganizowanie procesu konsultacji społecznych oraz przygotowanie końcowej wersji dokumentu. Na wybór takiego podejścia decydujący wpływ miała idea rewitalizacji, w której kluczową rolę odgrywa realizacja zasady partnerstwa i partycypacji społecznej.

Metodologia prac obejmowała dwie zasadnicze części, składające się na efekt końcowy w postaci dokumentu *Gminny Program Rewitalizacji Gminy Olszanica 2032+*, a mianowicie:

I. *Wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Olszanica* – obejmowało następujące etapy:

- 1) zgromadzenie danych statystycznych do diagnozy w podziale na ustalone jednostki referencyjne gminy (sołectwa) we wszystkich sferach: społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej oraz technicznej, zarówno z Urzędu Gminy Olszanica jak i instytucji zewnętrznych;
- 2) wykonanie wielokryterialnej analizy przestrzennej ustalonych wskaźników oraz opracowanie diagnozy gminy na potrzeby wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji wraz z mapami poglądowymi koncentracji problemów we wszystkich ww. sferach;
- 3) przeprowadzenie w dniach 05.08–08.09.2025 r. konsultacji społecznych projektu uchwały w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Olszanica wraz z opracowaną diagnozą gminy oraz mapami przedstawiającymi granice ww. obszarów;
- 4) przedstawienie Radzie Gminy Olszanica przez Wójta, wniosku o wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie gminy wraz z projektem uchwały, diagnozą gminy na potrzeby wyznaczenia ww. obszarów i mapami przedstawiającymi ich granice;
- 5) podjęcie na sesji przez Radę Gminy Olszanica *Uchwały Nr XIX/125/2025 Rady Gminy Olszanica z dnia 12 września 2025 roku w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Olszanica*;
- 6) przekazanie ww. uchwały oraz jej opublikowanie w dniu 24.09.2025 roku wraz z załącznikami, tj. mapami obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji w Dzienniku Urzędowym Województwa Podkarpackiego jako poz. 3648.

II. *Opracowanie Gminnego Programu Rewitalizacji wraz z przeprowadzeniem procesu zaopiniowania dokumentu i Strategicznej Oceny Oddziaływania na Środowisko* – obejmowało następujące etapy:

- 1) podjęcie na sesji przez Radę Gminy Olszanica *Uchwały Nr XXI/134/2025 z dnia 13 października 2025 roku w sprawie przystąpienia do sporządzenia Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Olszanica 2032+* (po ponad 14 dniach niezbędnych na uprawomocnienie się uchwały w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Olszanica, która jest aktem prawa miejscowego);
- 2) ogłoszenie w dniu 16.10.2025 roku o podjęciu uchwały w sprawie przystąpienia do sporządzenia Gminnego Programu Rewitalizacji na stronie internetowej gminy (gminaolszanica.pl), na stronie podmiotowej gminy w Biuletynie Informacji Publicznej (bip.olszanica.pl), w sposób zwyczajowo przyjęty w danej miejscowości (na tablicy ogłoszeń Gminy Olszanica) oraz przez obwieszczenie w prasie;
- 3) przeprowadzenie różnorodnych form partycypacji społecznej służących wspólnemu wypracowaniu przez wszystkich interesariuszy rewitalizacji głównych założeń dokumentu (wizji, misji, celów, kierunków działań), a także „zbudowaniu” bazy planowanych do realizacji projektów (w tym partnerskich), mających na celu wyprowadzenie obszaru rewitalizacji ze stanu kryzysowego, w tym dwóch ankiet, naboru fiszek projektowych oraz spotkania warsztatowego;
- 4) opracowanie i przeprowadzenie konsultacji założeń projektu 1.0 dokumentu z Komitetem Rewitalizacji;
- 5) opracowanie i przeprowadzenie w dniach2025 r. zewnętrznych konsultacji społecznych projektu 1.0 dokumentu;
- 6) wystąpienie w dniu2025 r. o zaopiniowanie projektu GPR przez instytucje wskazane w art. 17 ust. 2 pkt 4 ustawy o rewitalizacji wraz z uzyskaniem opinii w ciągu 21 dni – terminu ustalonego przez Wójta Gminy Olszanica zgodnie z art. 18 ust. 2 ustawy o rewitalizacji;
- 7) wystąpienie z wnioskiem do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Rzeszowie (RDOŚ) o uzgodnienie braku konieczności przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko na podstawie art. 47 i 49 *Ustawy z dnia 3 października 2008 roku o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* (Dz. U. z 2024 r. poz. 1112 z późn. zm.) wraz z uzyskaniem stanowiska ww. instytucji;
- 8) przekazanie i uchwalenie projektu dokumentu na sesji przez Radę Gminy Olszanica.

Szczegółowy opis działań partycypacyjnych przeprowadzonych na poszczególnych etapach prac przedstawiono w rozdziale 3 części IV niniejszego dokumentu pn. *Mechanizmy włączenia różnych grup interesariuszy w proces rewitalizacji*.

Dokument powstał w wyniku prac przedstawicieli samorządu, instytucji publicznych oraz kluczowych dla rozwoju gminy partnerów z sektorów społecznego i gospodarczego, przy współudziale (w postaci wsparcia merytorycznego) ekspertów i specjalistów zewnętrznych, a także mieszkańców wyznaczonego obszaru, jako głównych interesariuszy procesu rewitalizacji.

II. Część diagnostyczno-analityczna

1. Metodologia delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji

Metodologię wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji oraz szczegółowy przebieg procesu diagnostycznego gminy zawiera *Diagnoza na potrzeby wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Olszanica*. Zgodnie z art. 2 ust. 1 ustawy o rewitalizacji, *rewitalizacja* to: „kompleksowy proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych”, dlatego przy wyznaczaniu zasięgu obszaru zdegradowanego wzięto pod uwagę zestaw kryteriów zawarty w art. 9 ust. 1 ww. ustawy, które wskazują na istnienie stanu kryzysowego na danym terenie.

Stan kryzysowy zdefiniowany został jako: stan spowodowany koncentracją negatywnych zjawisk społecznych (w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym), współwystępujących z negatywnymi zjawiskami w co najmniej jednej z następujących sfer:

- 1) *gospodarczej* – w szczególności niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw;
- 2) *środowiskowej* – w szczególności w zakresie przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi bądź stanu środowiska;
- 3) *przestrzenno-funkcjonalnej* – w szczególności niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej złego stanu technicznego, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niedostosowania infrastruktury do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w *Ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami* (Dz. U. z 2024 r. poz. 1411), niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, niedoboru lub niskiej jakości terenów publicznych;
- 4) *technicznej* – w szczególności degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz niefunkcjonowaniu rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności, ochrony środowiska i zapewniania dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.

Skalę negatywnych zjawisk odzwierciedlają mierniki rozwoju opisujące powyższe sfery, które wskazują na niski poziom rozwoju lub dokumentują silną dynamikę spadku poziomu rozwoju, w odniesieniu do wartości dla całej gminy³.

W związku z powyższym, w celu wyznaczenia obszaru zdegradowanego Gmina Olszanica podzielona została na *jednostki strukturalne (referencyjne)*, w sposób

³ Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014–2020, Minister Rozwoju, Warszawa 2016, s. 6–7.

odpowiadający istniejącym powiązaniom funkcjonalnym (sołectwa). Analiza danych ilościowych w ustalonych jednostkach strukturalnych pozwoliła na stosunkowo łatwe zidentyfikowanie lokalizacji problemów i wyznaczenie granic obszaru zdegradowanego.

W przeprowadzonej diagnozie dokonano analizy porównawczej jednostek referencyjnych, opartej na zestawie wskaźników cząstkowych oraz syntetycznych wskaźników degradacji we wszystkich sferach pozwalających na obiektywne określenie stopnia zróżnicowania zjawisk kryzysowych i potencjałów lokalnych na terenie gminy. Syntetyczne wskaźniki koncentracji zjawisk kryzysowych w poszczególnych sferach przedstawione zostały na mapach poglądowych Gminy Olszanica z podziałem na jednostki strukturalne.

Jako główne kryteria delimitacji obszaru zdegradowanego przyjęto 30 wskaźników (tabela 1) ustalonych na podstawie danych statystycznych gromadzonych w zasobach Urzędu Gminy Olszanica, Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Olszanicy oraz instytucji zewnętrznych, m.in.: Powiatowego Urzędu Pracy w Lesku oraz Głównego Urzędu Statystycznego, a także ogólnodostępne dane z Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska oraz Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej. Część pozyskanych danych została wykorzystana do porównawczej analizy ilościowej wskaźników ze średnią wartością dla całej gminy, a część posłużyła do dokonania analizy jakościowej, charakteryzującej ważne dla rewitalizacji deficyty i problemy obszarów oraz lokalne potencjały. Dodatkowym narzędziem służącym pozyskaniu informacji na potrzeby diagnozy była wizja lokalna ekspertów zewnętrznych z pracownikami Gminy Olszanica, która miała na celu m.in. zdiagnozowanie problemów w sferze przestrzenno-funkcjonalnej.

W procesie delimitacji obszaru zdegradowanego wykorzystano różnorodne źródła informacji, dzięki czemu zastosowane podejście ma charakter kompleksowy i łączy wykorzystanie metod ilościowych z jakościowymi.

Tabela 1 Wskaźniki obrazujące sytuację na terenie Gminy Olszanica w sferach: społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej

Sfera	Cechy szczególne sfery	Lp.	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Źródło danych
SPOŁECZNA	Trendy demograficzne	1.	Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym w % ludności ogółem	%	Urząd Gminy Olszanica
		2.	Udział ludności w wieku produkcyjnym w % ludności ogółem	%	
		3.	Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w % ludności ogółem	%	
		4.	Liczba ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym (wskaźnik obciążenia demograficznego)	szt.	
		5.	Przyrost naturalny w przeliczeniu na 1 000 osób wg miejsca zamieszkania	-	

		6.	Saldo migracji na pobyt stały w przeliczeniu na 100 osób wg faktycznego miejsca zamieszkania	-	
	Sytuacja na rynku pracy/bezrobocie	7.	Udział bezrobotnych zarejestrowanych w ludności w wieku produkcyjnym wg miejsca zamieszkania	%	Powiatowy Urząd Pracy w Lesku
	Skala problemów społecznych	8.	Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w przeliczeniu na 100 osób wg faktycznego miejsca zamieszkania	szt.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Olszanicy
		9.	Korzystający ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu ubóstwa w przeliczeniu na 100 osób wg miejsca zamieszkania	szt.	
		10.	Korzystający ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu bezrobocia w przeliczeniu na 100 osób wg miejsca zamieszkania	szt.	
		11.	Korzystający ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu niepełnosprawności w przeliczeniu na 100 osób wg miejsca zamieszkania	szt.	
		12.	Korzystający ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby w przeliczeniu na 100 osób wg miejsca zamieszkania	szt.	
		13.	Korzystający ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa w przeliczeniu na 100 osób wg miejsca zamieszkania	szt.	
		14.	Liczba wypełnionych formularzy „Niebieska Karta” na 1 000 mieszkańców	szt.	
	Udział w życiu publicznym	15.	Frekwencja w wyborach samorządowych – I tura (IV 2024)	%	Państwowa Komisja Wyborcza
		16.	Frekwencja w wyborach parlamentarnych (X 2023)	%	
GOSPODARCZA	Przedsiębiorczość mieszkańców	17.	Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w rejestrze REGON w przeliczeniu na 100 osób wg faktycznego miejsca zamieszkania	szt.	GUS
		18.	Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w rejestrze REGON w przeliczeniu na 100 osób wg faktycznego miejsca zamieszkania	szt.	
	Sytuacja gospodarcza	19.	Liczba wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych z rejestru REGON w przeliczeniu na 100 osób wg faktycznego miejsca zamieszkania	szt.	

		20.	Liczba nowo zarejestrowanych działalności gospodarczych osób fizycznych w przeliczeniu na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym	szt.	
PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA	Wyposażenie w infrastrukturę społeczną	21.	Udział budynków mieszkalnych mających bezpośredni dostęp do dróg asfaltowych w liczbie budynków mieszkalnych ogółem	%	Urząd Gminy Olszanica
		22.	Udział długości dróg nieasfaltowych w ogólnej długości dróg	%	
TECHNICZNA	Mieszkalnictwo	23.	Budynki mieszkalne nowe oddane do użytkowania w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców	szt.	
	Wyposażenie w infrastrukturę techniczną	24.	Udział budynków mieszkalnych podłączonych do sieci wodociągowej w stosunku do ogółu budynków mieszkalnych	%	
		25.	Udział budynków mieszkalnych podłączonych do sieci kanalizacyjnej w stosunku do ogółu budynków mieszkalnych	%	
		26.	Udział budynków mieszkalnych podłączonych do sieci gazowej w stosunku do ogółu budynków mieszkalnych	%	
ŚRODOWISKOWA	Odpady niebezpieczne	27.	Ilość odpadów stwarzających zagrożenie dla życia i zdrowia ludzi lub stanu środowiska - azbest	tona	
		28.	Ilość unieszkodliwionego azbestu w przeliczeniu na 1 mieszkańca	tona	
	Formy ochrony przyrody	29.	Położenie na obszarach objętych formami ochrony przyrody*	TAK/NIE	Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska
	Lokalizacja na terenach zalewowych	30.	Położenie na obszarach zagrożonych wystąpieniem powodzi	TAK/NIE	Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej

Źródło: Opracowanie własne

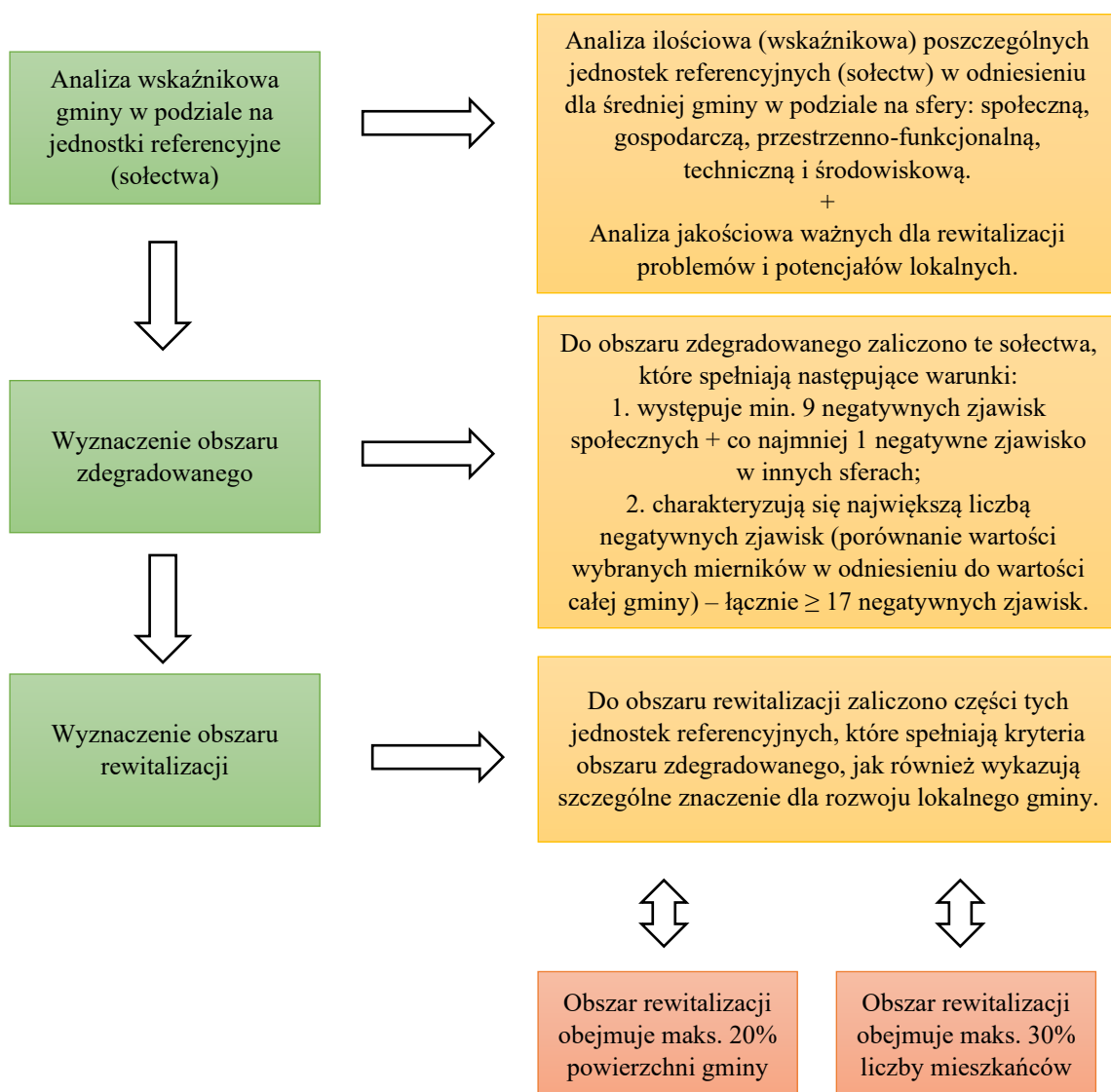
Delimitacja obszaru rewitalizacji dokonana została natomiast przy uwzględnieniu zapisów art. 10 ustawy o rewitalizacji, który stanowi, że jest to: „obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk,

o których mowa w art. 9 ust. 1, na którym z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego gmina zamierza prowadzić rewitalizację”.

Zgodnie z powyższym, wyznaczenie granic obszaru rewitalizacji nastąpiło w oparciu o dwie przesłanki. Pierwszą z nich było stwierdzenie, że na wybranym obszarze uznanym wcześniej jako zdegradowany istnieje szczególna koncentracja negatywnych zjawisk. Drugą z przesłanek było uznanie, że wybrany obszar ma istotne znaczenie dla rozwoju gminy. Takie uzasadnienie obejmuje przedstawienie możliwych do wykorzystania w procesie rewitalizacji lokalnych potencjałów.

Metodologia wyznaczenia obszaru zdegradowanego, a następnie obszaru rewitalizacji w Gminie Olszanica, przedstawiona została na schemacie 1.

Schemat 1 Wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Olszanica

Źródło: Opracowanie własne

2. Zasięg przestrzenny obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji

Zgodnie z art. 9 ust. 1 ustawy o rewitalizacji, obszar zdegradowany charakteryzuje się koncentracją negatywnych zjawisk społecznych – w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, wysokiej liczby mieszkańców będących osobami ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w *Ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami* (Dz. U. z 2024 r. poz. 1411), niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym oraz stanem kryzysu w co najmniej jednej ze sfer dotyczących zjawisk gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych lub technicznych. Ponadto ust. 2 wskazuje, że: „obszar zdegradowany może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic, pod warunkiem stwierdzenia na każdym z podobszarów występowania koncentracji negatywnych zjawisk społecznych oraz gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych lub technicznych”.

Na podstawie przeprowadzonej analizy danych wyznaczono obszar zdegradowany, na który składają się jednostki referencyjne charakteryzujące się problemami w sferze społecznej, przy jednoczesnym występowaniu problemów przynajmniej w jednej innej sferze oraz największą liczbą zidentyfikowanych negatywnych zjawisk, tj. ≥ 17 . Zgodnie z przedstawionymi założeniami obszar zdegradowany na terenie Gminy Olszanica obejmuje jednostki: Olszanica (19), Paszowa (19), Wańkowa (17), Zwierzyń (17).

Wskazany obszar zajmuje 51 km², co stanowi 54,15% powierzchni gminy i jest zamieszkały przez 2 150 osób, tj. 44,50% ogółu mieszkańców gminy (dane na koniec 2024 roku).

Obszar rewitalizacji nie może być większy niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkały przez więcej niż 30% liczby mieszkańców gminy. Obszar rewitalizacji „może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic”.

W związku z art. 10 ww. ustawy wyznaczony został obszar, na którym występuje wysokie natężenie negatywnych zjawisk w sferze społecznej przy jednoczesnym występowaniu problemów również w sferze przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej, a jednocześnie mający istotne znaczenie dla rozwoju gminy i planowane jest na nim przeprowadzenie działań rewitalizacyjnych.

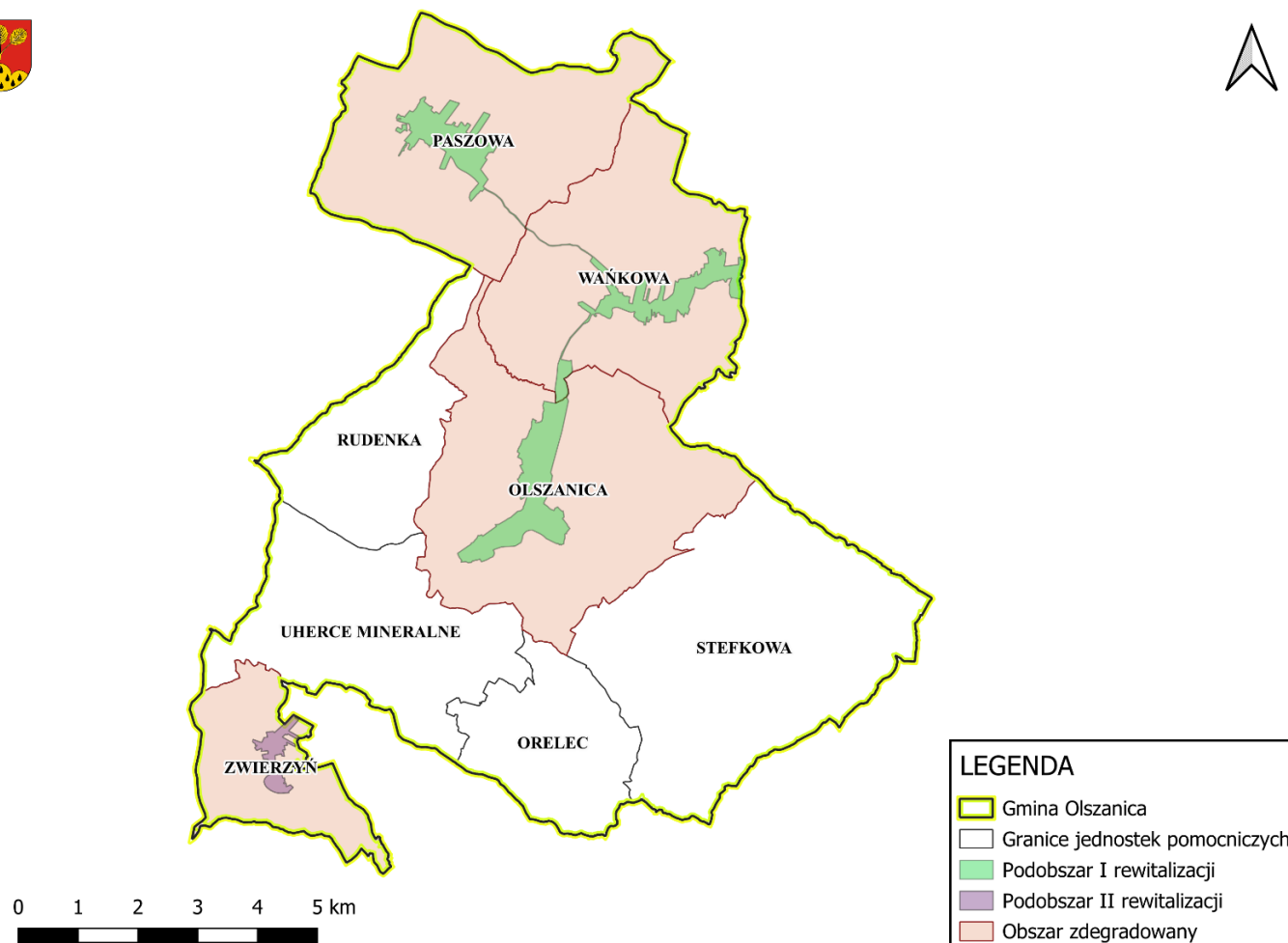
W wyniku przeprowadzonej diagnozy w podziale na jednostki referencyjne gminy i delimitacji obszaru zdegradowanego, wyznaczono obszar rewitalizacji składający się z dwóch podobszarów: Podobszar I – sołectwo Wańkowa oraz część sołectw Paszowa i Olszanica, Podobszar II – sołectwo Zwierzyń. Wyznaczony obszar rewitalizacji zajmuje powierzchnię 0,4 km² (0,04% powierzchni ogółem gminy) i jest zamieszkały przez 1 361 mieszkańców (28,16% ludności ogółem gminy), więc nie przekracza limitów określonych w art. 10 ust. 2 ustawy o rewitalizacji (dane za 2024 r.).

Potencjały i zasoby obszaru rewitalizacji pokazują, iż ma on istotne znaczenie dla rozwoju gminy, szczególnie w sferze społecznej, w której zidentyfikowano najwięcej problemów. Wszelkie działania rewitalizacyjne podjęte w celu zniwelowania negatywnych

zjawisk kryzysowych na wyznaczonym obszarze będą oddziaływać na teren całej gminy, wpływając tym samym na poprawę jakości życia jej mieszkańców.

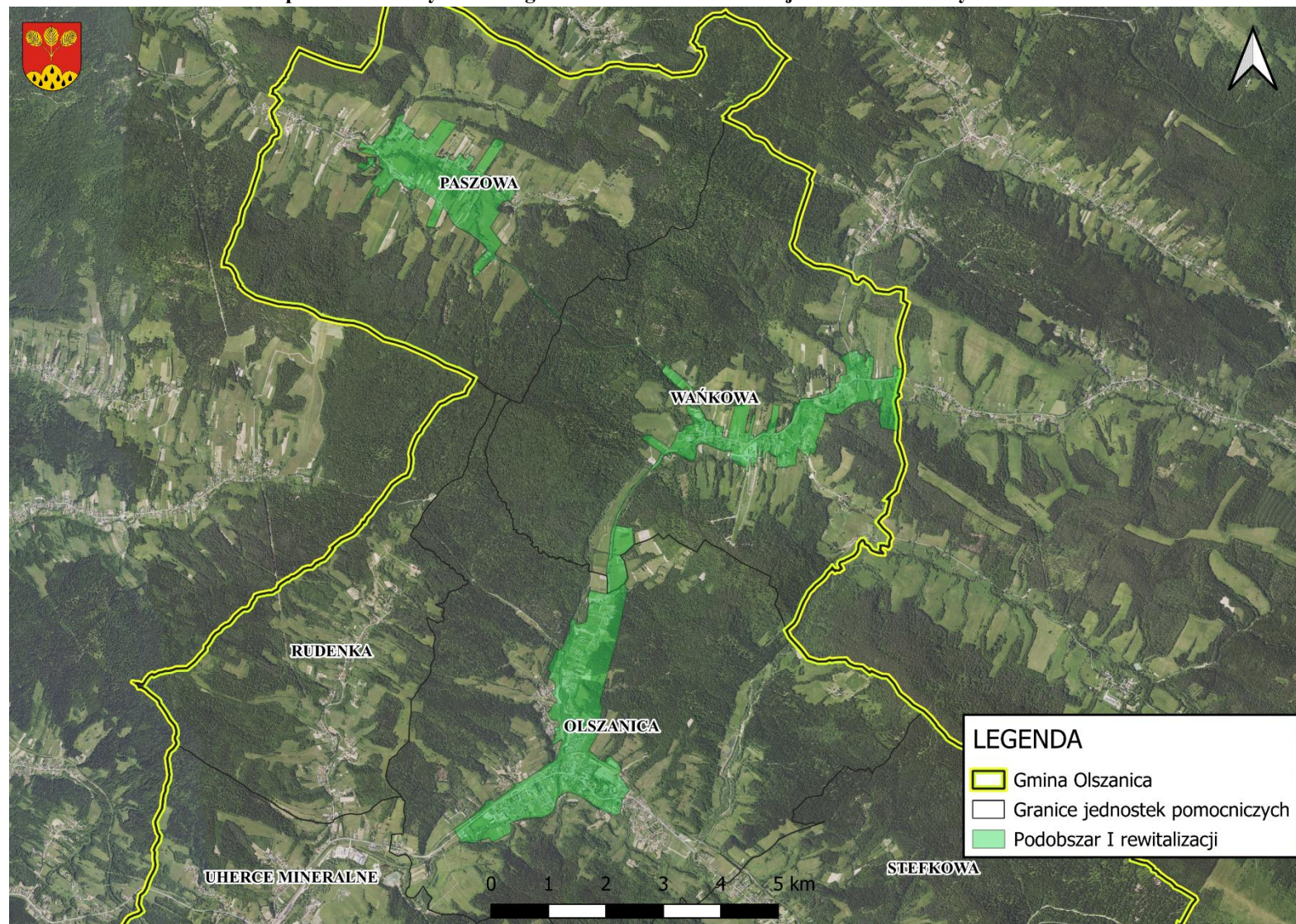
Lokalizację obszaru rewitalizacji na tle obszaru zdegradowanego przedstawiono na mapie 1, natomiast szczegółowy przebieg granic obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Olszanica zaprezentowano na mapach 2–3. Do opracowania map poglądowych obrazujących podział Gminy Olszanica na jednostki strukturalne wykorzystano zbiory danych państwowego rejestru granic i powierzchni jednostek podziałów terytorialnych kraju, będące w zasobach centralnego zasobu geodezyjnego i kartograficznego.

Mapa 1 Lokalizacja obszaru rewitalizacji na tle obszaru zdegradowanego w Gminie Olszanica

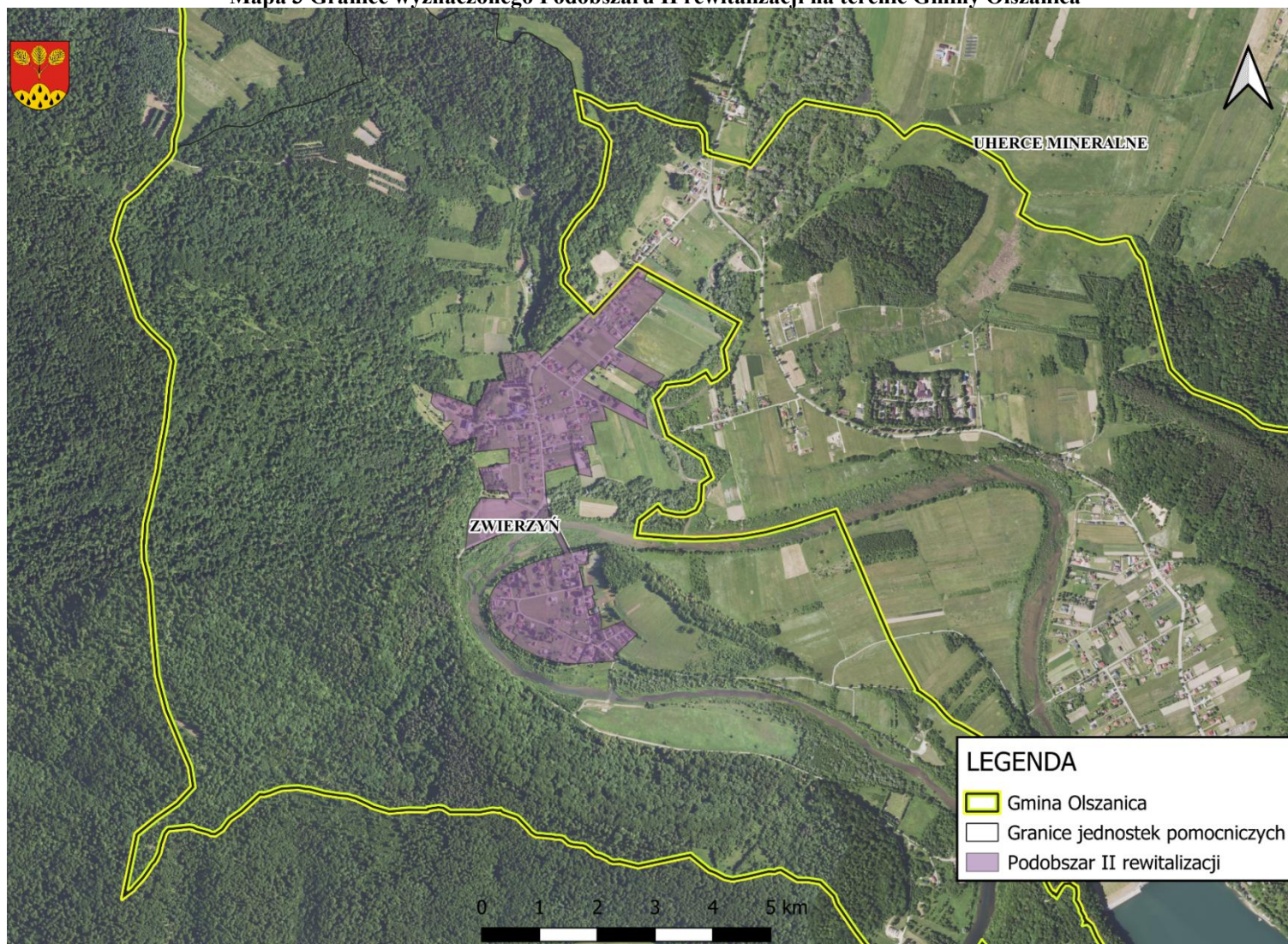
Źródło: Opracowanie własne

Mapa 2 Granice wyznaczonego Podobszaru I rewitalizacji na terenie Gminy Olszanica

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ortofotomapy (mapy.geoportal.gov.pl)

Mapa 3 Granice wyznaczonego Podobszaru II rewitalizacji na terenie Gminy Olszanica

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ortofotomapy (mapy.geoportal.gov.pl)

3. Szczegółowa diagnoza obszaru rewitalizacji oraz skala i charakter potrzeb rewitalizacyjnych

Jednym z najważniejszych elementów Gminnego Programu Rewitalizacji, wynikającym z art. 15 ust. 1 pkt 1 ustawy o rewitalizacji jest: „szczegółowa diagnoza obszaru rewitalizacji (...) obejmująca analizę negatywnych zjawisk, o których mowa w art. 9 ust. 1, oraz lokalnych potencjałów występujących na terenie tego obszaru”.

Zgodnie z powyższym pogłębiona diagnoza wyznaczonego obszaru obejmowała sfery: społeczną, gospodarczą, przestrzenno-funkcjonalną, techniczną i środowiskową. Problemy analizowane w ramach wszystkich aspektów wzajemnie się przenikają i podział na sfery tematyczne ma charakter umowny. Takie szerokie rozpoznanie oraz identyfikacja skali i charakteru potrzeb rewitalizacyjnych pozwoliło na przygotowanie projektów o bardziej złożonym, kompleksowym charakterze i większym oddziaływaniu.

Schemat 2 Sfery tematyczne analizowane w szczegółowej diagnozie obszaru rewitalizacji

Źródło: Opracowanie własne

Wyznaczony obszar rewitalizacji to zamieszkane tereny sołectwa Wańkowa oraz części sołectw Paszowa i Olszanica (Podobszar I), a także sołectwa Zwierzyń (Podobszar II), które pełnią istotne funkcje społeczno-gospodarcze. Na obszarze rewitalizacji znajdują się takie obiekty, jak: Urząd Gminy, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Zespół Szkolno-Przedszkolny, Gminna Biblioteka Publiczna, jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej, a także

zabytki m.in. cerkwie greckokatolickie i zespół pałacowy. Obszar cechuje również rozwijająca się strefa handlowo-usługowa, stanowiąca o jego potencjale. Dodatkowo na obszarze rewitalizacji działają stowarzyszenia i organizacje. Ponadto cały obszar rewitalizacji stanowi atrakcyjne miejsce do wypoczynku dla turystów i mieszkańców.

3.1. Sfera społeczna

Sfera społeczna jest najważniejszym elementem procesu diagnostycznego na potrzeby wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, ponieważ celem planowanych działań jest poprawa warunków i jakości życia społeczności lokalnej.

W związku z tym wykonana została porównawcza analiza ilościowa danych statystycznych w zakresie: trendów demograficznych, sytuacji na rynku pracy/bezrobocia, opieki społecznej, skali problemów społecznych, poziomu edukacji, stanu bezpieczeństwa i porządku publicznego, udziału w życiu publicznym oraz aktywności społecznej i kulturalnej mieszkańców.

a. Opis ludności

Według danych Urzędu Gminy Olszanica stan ludności na wyznaczonym obszarze rewitalizacji na koniec 2024 roku (zgodnie z faktycznym miejscem zamieszkania) wynosił ogółem 1 361 mieszkańców, tj. 28,16% ludności ogółem gminy.

Procesy demograficzne na obszarach jednostek samorządów terytorialnych związane z ruchem naturalnym ludności, takie jak: urodzenia, zgony i migracje (wewnętrzne i zewnętrzne) wpływają zarówno na liczbę ludności, jak również na jej strukturę wiekową. Biorąc pod uwagę liczbę ludności ogółem wyznaczonego Podobszaru I rewitalizacji – w latach 2020–2024 zaobserwowano spadek o 8,1%, natomiast na Podobszarze II rewitalizacji zanotowano wzrost o 1,9%, z kolei liczba ludności w całej Gminie Olszanica w analizowanym okresie zmniejszyła się o 4,4% (tabela 2).

Tabela 2 Liczba ludności na podobszarach rewitalizacji w porównaniu do liczby ludności Gminy Olszanica w latach 2020–2024

Jednostka terytorialna	Ludność ogółem				
	2020	2021	2022	2023	2024
Podobszar I rewitalizacji	1 196	1 172	1 159	1 146	1 099
Podobszar II rewitalizacji	257	262	267	264	262
Gmina Olszanica	5 056	4 996	4 941	4 893	4 832

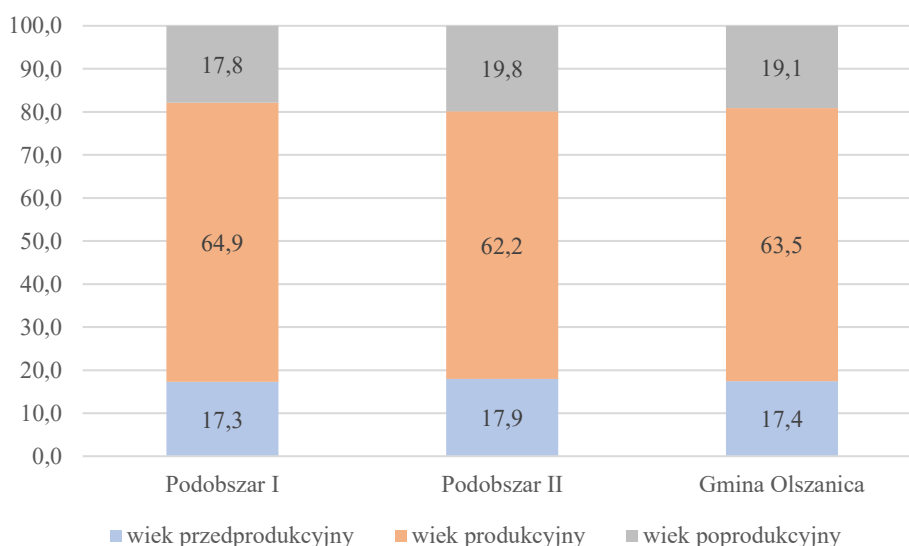
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Olszanica

Na wykresie 1 przedstawiono analizę udziału ludności obszaru rewitalizacji według ekonomicznych grup wieku w % ludności całej gminy w 2024 r. Wskaźnik *udział ludności w wieku przedprodukcyjnym w % ludności ogółem* dla Podobszaru I rewitalizacji był niższy od wskaźnika dla gminy o 0,1 pp., z kolei wskaźnik ten dla Podobszaru II wypadł lepiej o 0,5pp. w stosunku do średniej dla gminy. Wskaźnik *udział ludności w wieku produkcyjnym w % ludności ogółem* dla Podobszaru I rewitalizacji był wyższy od wskaźnika dla gminy o 1,4 pp., natomiast ten sam wskaźnik dla Podobszaru II był niższy od średniej dla gminy o 1,3 pp. W przypadku wskaźnika *udział ludności w wieku poprodukcyjnym w % ludności ogółem* – wskaźnik dla Podobszaru I rewitalizacji był o 1,3 pp. niższy od wskaźnika dla całej gminy, zaś dla Podobszaru II był wyższy od średniej dla gminy o 0,7 pp. Biorąc pod uwagę poszczególne

miejsowości z Podobszaru I wyjątek stanowi tylko sołectwo Paszowa, w którym w 2024 r. wskaźnik *udział ludności w wieku przedprodukcyjnym w % ludności ogółem* wynosił 27,8% i była to najwyższa wartość w gminie, przy jednoczesnym niskim udziale ludności w wieku poprodukcyjnym – 10,7%, z kolei sołectwo Wańkowa miało w 2024 r. najwyższy w całej gminie poziom wskaźnika *udział ludności w wieku produkcyjnym w % ludności ogółem*, który wynosił 69,9%.

Reasumując – na Podobszarze I rewitalizacji rodzi się mniej dzieci niż w całej gminie, jednak społeczeństwo wolniej się starzeje w stosunku do Podobszaru II oraz w stosunku do całej gminy. Na Podobszarze II zaś rodzi się więcej dzieci niż w gminie, jednak społeczeństwo starzeje się szybciej. Ponadto we wszystkich trzech porównywanych jednostkach wartość wskaźnika osób w wieku poprodukcyjnym jest wyższa od wartości wskaźnika osób w wieku przedprodukcyjnym. Sytuacja taka oznacza malejącą ilość osób zdolnych do pracy, a także stanowi wyzwanie dla samorządu w kontekście dostosowania infrastruktury i usług publicznych do potrzeb osób starszych.

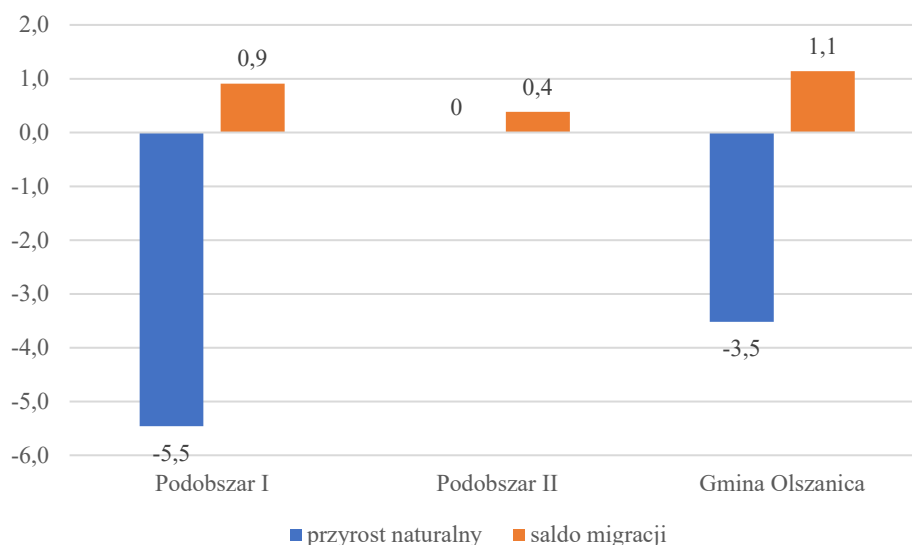
Wykres 1 Udział ludności według ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem w 2024 r. na podobszarach rewitalizacji i ogółem w Gminie Olszanica

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Olszanica

Sytuację demograficzną na podobszarach obrazuje wskaźnik przyrostu naturalnego – w 2024 r. wartość dla Podobszaru I rewitalizacji (-5,5) przedstawiała się mniej korzystnie niż średnia dla gminy (-3,5), natomiast wartość dla Podobszaru II wyniosła 0,0. Wskaźnik salda migracji na obydwu podobszarach oraz w gminie był dodatni, jednak zarówno na Podobszarze I (0,9), jak i Podobszarze II (0,4) był niższy w porównaniu do średniej dla gminy (1,1), co przedstawiono na wykresie 2.

Wykres 2 Przyrost naturalny i saldo migracji na pobyt stały w przeliczeniu na 100 osób wg faktycznego miejsca zamieszkania w 2024 r. na podobszarach rewitalizacji i ogółem w Gminie Olszanica

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Olszanica

Liczba ludności na Podobszarze I rewitalizacji w latach 2020–2024 spadała, ponadto w roku 2024 odnotowano ujemny przyrost naturalny, zaś wskaźnik saldo migracji wypadł gorzej niż średnie wartości dla gminy. Liczba ludności na Podobszarze II w roku 2024 była wyższa niż w 2020, jednak w stosunku do dwóch poprzednich lat odnotowano niewielki spadek, natomiast przyrost naturalny prezentował się lepiej niż średnia dla gminy, jednak saldo migracji pomimo, iż było dodatnie, osiągnęło najniższy poziom wśród porównywanych jednostek w 2024 r. Stan taki niekoniecznie wynika z niższej atrakcyjności osiedleńczej, a raczej z braku dostępnych działek do zakupu. Problem ten dotyka również samorządu w kontekście możliwości inwestycji na tym obszarze.

Potencjałem obszaru jest z kolei istniejąca baza: Zespół Szkolno-Przedszkolny, która umożliwia rodzicom aktywność zawodową i społeczną.

b. Opieka społeczna

Sytuację społeczną obszaru obrazują również wskaźniki dotyczące osób korzystających z pomocy społecznej.

Negatywne zjawiska społeczne występują wewnątrz obszaru z różną intensywnością i nieco inne są także ich przyczyny. Nie zmienia to faktu, że rozproszenie koncentracji problemów społecznych wpływa na jakość życia całej społeczności zamieszkującej na tym obszarze i osób korzystających z różnych usług czy aktywności na jego terenie. Według danych GOPS w Olszanicy wskaźnik *liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w przeliczeniu na 100 os. wg faktycznego miejsca zamieszkania* dla Podobszaru I w 2024 r. wynosił 7,7, a dla Podobszaru II 4,4, przy średniej dla gminy 4,1. Również wskaźniki dotyczące liczby osób korzystających z pomocy społecznej z poszczególnych powodów w 2024 r. dla podobszarów rewitalizacji wypadały mniej korzystnie niż średnia dla gminy (tabela 3). Najczęstszymi powodami przyznawania pomocy było bezrobocie oraz ubóstwo na Podobszarze I, również na Podobszarze II najczęściej przyznawano zasiłki z powodu bezrobocia, a także z powodu niepełnosprawności oraz długotrwałej lub ciężkiej choroby. Ponadto według danych

GOPS w Olszanicy na Podobszarze I rewitalizacji odnotowano niekorzystny wskaźnik liczby wypełnionych formularzy „Niebieska Karta” w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców, który w 2024 r. wynosił 3,6, przy średniej dla gminy 0,1.

Ze względu na szeroką skalę oddziaływania negatywnych zjawisk, problemy społeczne mogą powodować ograniczenia w prawidłowym i samodzielnym funkcjonowaniu w życiu społecznym, paraliżować aktywność społeczną i zawodową, a co za tym idzie – prowadzić do marginalizacji społecznej mieszkańców, powodując zanikanie więzi społecznych, brak integracji międzyludzkiej, w tym integracji międzypokoleniowej czy zubożenie. Zaplanowanie działań społecznych o charakterze wyprzedzającym będzie miało na celu przeciwdziałanie przyszłym patologiom społecznym, związanym z ubóstwem i bezrobociem. Szczególnie istotne są przedsięwzięcia mobilizujące mieszkańców do aktywności zawodowej i ograniczające ich uzależnienie od świadczeń z pomocy społecznej – według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Lesku wskaźnik *udział bezrobotnych zarejestrowanych w ludności w wieku produkcyjnym* w 2024 r. na Podobszarze I wynosił 17,5, natomiast na Podobszarze II: 12,3, przy średniej dla gminy 10,3. Warto również zauważyć, iż według danych GUS wskaźnik ten dla powiatu w 2024 r. również był na wysokim poziomie – wynosił 11,6 – i podobnie jak wskaźnik dla gminy był niekorzystny w porównaniu do średniej dla województwa (5,5) oraz kraju (3,6).

Tabela 3 Liczba osób, którym przyznano świadczenie z pomocy społecznej z poszczególnych powodów na podobszarach rewitalizacji i średnio w Gminie Olszanica w 2024 roku

	wskaźnik w przeliczeniu na 100 osób		
	Podobszar I	Podobszar II	średnia dla gminy
z powodu ubóstwa	3,6	0,4	1,9
z powodu bezrobocia	5,4	1,9	2,3
z powodu niepełnosprawności	1,0	1,9	0,7
z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby	2,5	1,9	1,3
z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	2,3	0,0	0,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Olszanicy

Ubóstwo rozumiane jest jako uzyskiwanie dochodów poniżej ustawowego kryterium dochodowego, które oscyluje na granicy minimum egzystencji określonego przez Instytut Pracy i Spraw Socjalnych – w 2025 r. ustalone zostało na 1 010 zł (w roku 2024 wynosiło 776 zł), dla osoby samotnie gospodarującej oraz 823 zł dla osoby w rodzinie (w 2024 r. było to 600 zł)⁴. Ubóstwo jest wynikiem głównie bezrobocia, niepełnosprawności, bezradności w sprawach

⁴ Strona internetowa Instytutu Pracy i Spraw Socjalnych, ipiss.com.pl, inf. z dnia 26.09.2025 r.

opiekuńczo-wychowawczych oraz prowadzenia gospodarstwa domowego, a także uzależnień. Należy do największych i najpoważniejszych nieszczęść ludzi – staje się poważnym problemem społecznym, kiedy dotyczy znacznej części społeczeństwa. Skutki biedy nie dotyczą tylko osób nią doświadczonych, ale całe społeczeństwo – zwłaszcza w sytuacji jej trwałości i pokaźnego zasięgu. Przyczynia się to do powstawania i rozszerzania się niekorzystnych zjawisk, poczynając od degradacji społecznej ubogich rodzin, a skończywszy na zachowaniach patologicznych. Ubóstwo może mieć związek z długotrwałym bezrobociem, ale także wskazuje na brak kapitału społecznego, w tym umiejętności odnalezienia się na rynku pracy, a co za tym idzie – uzależnienia się części mieszkańców od pomocy społecznej i wyuczonej bezradności. Długotrwała choroba oraz niepełnosprawność dezorganizują życie osoby oraz jej rodziny, a natężenie zjawiska nasila się z wiekiem. Choroba może całkowicie sparaliżować aktywność społeczną i zawodową osoby, w wyniku czego wycofuje się ona z życia społecznego. Prowadzi to do ograniczeń w prawidłowym i samodzielnym funkcjonowaniu oraz wymaga wsparcia innych osób i instytucji. Zidentyfikowane na obszarze rewitalizacji problemy społeczne są ze sobą ściśle powiązane, np. bezrobocie powoduje utratę środków na utrzymanie doprowadzając do ubóstwa, a jednocześnie pogłębia i nawarstwia inne problemy, takie jak wykluczenie społeczne bądź uzależnienia. W związku z tym bardzo często powodem przyznawania pomocy społecznej jest występowanie kilku przyczyn jednocześnie.

Wszystkie zidentyfikowane na obszarze rewitalizacji negatywne zjawiska społeczne prowadzą do degradacji społecznej obszaru, obniżenia poziomu jakości życia, „bezradności społecznej”, ograniczenia prawidłowego i samodzielnego funkcjonowania w życiu społecznym, roszczeniowości, pogłębiających się patologii oraz uzależnień, co również wpływa na poziom bezpieczeństwa mieszkańców zamieszkujących ten obszar.

W związku z powyższym należy podjąć kompleksowe działania społeczne na obszarze rewitalizacji, służące rozwiązaniu zidentyfikowanych problemów społecznych oraz integracji i aktywizacji mieszkańców. Zaplanowanie działań społecznych o charakterze wyprzedzającym będzie miało na celu podniesienie skuteczności i trwałości projektów rewitalizacyjnych oraz gotowości i świadomości mieszkańców co do możliwości partycypacyjnego współdecydowania o obszarze objętym Gminnym Programem Rewitalizacji.

Występowanie skupisk osób wykluczonych i problemów społecznych przyczynia się niejednokrotnie do powstawania innych problemów na obszarze, takich jak częste akty wandalizmu i przemocy. Powoduje to znaczące obniżenie stanu bezpieczeństwa i porządku publicznego. Przeciwdziałanie tym aktom wymaga stworzenia spójnego systemu monitoringu i oświetlenia ogólnodostępnych miejsc publicznych. Najbliższy Komisariat Policji znajduje się w Lesku, oddalonym od Olszanicy i Zwierzynia o ok. 10 km, zaś od Wańkowej i Paszowej o ok. 20 km. Warto wspomnieć, że na bezpieczeństwo publiczne składają się także czynniki inne niż tylko stwierdzone przestępstwa. Na obszarze występuje problem dróg będących w złym stanie technicznym i braki w infrastrukturze dla pieszych (chodniki). Bezpieczeństwo publiczne to także ochrona przeciwpożarowa – we wszystkich miejscowościach objętych rewitalizacją zlokalizowane są jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej.

c. Edukacja

Zasadniczą rolę w podniesieniu jakości zasobów ludzkich, a tym samym rozwiązywaniu problemów występujących na obszarze rewitalizacji pełni jakość i poziom edukacji, rozumianej jako wychowanie, wykształcenie, nauka oraz zdobywanie wiedzy i umiejętności. W związku z tym istotne jest, aby lokalna społeczność miała równy dostęp do wiedzy przez całe życie i usługa ta świadczona była na wysokim poziomie.

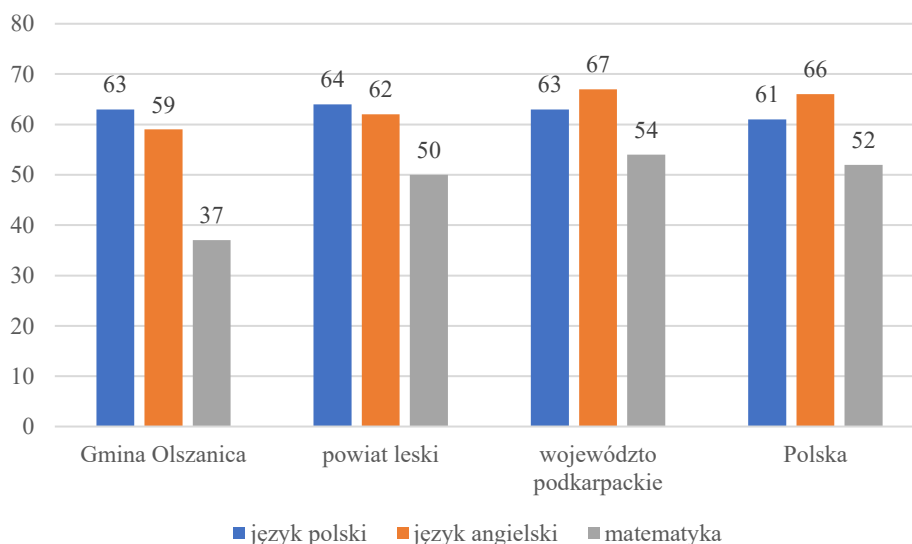
W 2024 r. Gmina Olszanica była organem prowadzącym dla 2 szkół podstawowych, w tym jednej na obszarze rewitalizacji: Szkoły Podstawowej w Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Olszanicy. Z kolei druga ze szkół zlokalizowana jest Uhercach Mineralnych, które położone są pomiędzy podobszarami rewitalizacji. Zgodnie z zapisami ustawy o systemie oświaty, aby uczeń ukończył szkołę podstawową musi przystąpić do tzw. egzaminu ósmoklasisty. W tabeli 4 przedstawiono wyniki egzaminów z poszczególnych przedmiotów w podziale na szkoły oraz średnią dla gminy (wyniki uczniów ze szkoły z obszaru rewitalizacji zostały wyróżnione poprzez pogrubienie tekstu). Na wykresie 3 zestawiono średnie wyniki uczniów szkół z terenu gminy z wynikami dla powiatu, województwa i kraju.

Tabela 4 Wyniki % egzaminów ósmoklasisty w szkołach podstawowych zlokalizowanych na obszarze Gminy Olszanica w 2024 roku

Lokalizacja placówki	j. polski	j. angielski	matematyka
Szkoła Podstawowa w Olszanicy	27	27	25
Szkoła Podstawowa im. Orła Białego w Uhercach Mineralnych	71	67	40
Średnia dla Gminy Olszanica	63	59	37

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie oraz Raportu o stanie Gminy Olszanica za 2024 r.

Wykres 3 Średnie % wyniki z egzaminu ósmoklasisty z j. polskiego, j. angielskiego i matematyki w Gminie Olszanica, powiecie leskim, województwie podkarpackim i kraju w 2024 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie

Przedstawione powyżej dane wskazują, iż uczniowie SP w Olszanicy osiągnęli niższe wyniki z egzaminu ósmoklasisty ze wszystkich trzech przedmiotów w porównaniu do uczniów ze SP w Uhercach Mineralnych oraz w porównaniu do średniej dla powiatu, województwa

i kraju. Oceny jakości kształcenia oraz poziomu nauczania nie dokonuje się jedynie na podstawie średnich wyników uzyskanych przez uczniów. Na ocenę składa się wiele innych czynników, jednak rozkład wartości przedstawiony na wykresie 3 może świadczyć o potrzebie podjęcia działań wspierających kształcenie młodych ludzi na terenie całej gminy (w tym na obszarze rewitalizacji). Istotne jest zapewnienie uczniom warunków do rozwoju pasji i umiejętności już na etapie szkolnym oraz rozbudowanie oferty zajęć dodatkowych.

Na terenie Gminy Olszanica funkcjonują 2 przedszkola, działające przy szkołach podstawowych, jedno z nich znajduje się na Podobszarze I rewitalizacji. W przypadku konieczności uczęszczania dzieci do przedszkoli na terenie innych, ościennych gmin, Gmina Olszanica finansuje taki pobyt. Należy wspierać rodziców w zakresie wychowania przedszkolnego.

Istotne jest również, aby na obszarze zapewniona była opieka nad dziećmi do lat 3. Na terenie gminy obecnie funkcjonuje jeden Samorządowy Żłobek świadczący opiekę dla dzieci do lat 3 – placówka działa w Zespole Szkół w Uhercach Mineralnych. Tworzenie miejsc opieki dla dzieci do lat 3 (żłobki, kluby dziecięce) jest bardzo istotne, gdyż wspiera powrót na rynek pracy rodziców chcących podjąć zatrudnienie. Na obszarze rewitalizacji oraz w gminie nie funkcjonują szkoły ponadpodstawowe.

d. Aktywność społeczna

Jednym z przejawów społeczeństwa obywatelskiego i lokalnej aktywności są organizacje pozarządowe. Odgrywają one znaczącą rolę nie tylko w nawiązywaniu i umacnianiu więzi społecznych i organizacyjnym wzmacnianiu lokalnych władz, ale również zwiększają możliwości rozwoju postawy obywatelskiej. Na obszarze rewitalizacji funkcjonują także stowarzyszenia i organizacje, jednak nie jest ich wiele, są to m.in. Klub Sportowy „Olimpia” Olszanica, Ludowy Uczniowski Klub Sportowy Pamo Plast Olszanica, Stowarzyszenie Przyjaciół Szkoły w Olszanicy „Koniczynka”, Stowarzyszenie Miłośników Olszanicy i Okolic, Drzewko Szczęścia – Fundacja Grażyny Weber z domu Sieja, a także OSP i Koła Gospodyń Wiejskich.

Dużym problemem w zakresie funkcjonowania i aktywności organizacji pozarządowych są trudności w pozyskiwaniu funduszy zewnętrznych. Potencjał istniejących organizacji pozarządowych nie jest wystarczająco wykorzystany. Pozyskiwanie środków na bieżące potrzeby zawsze było największym wyzwaniem dla organizacji pozarządowych, a w dobie pandemii zostało pogłębione. Członkowie organizacji wskazują biurokrację administracji publicznej, a także często problemy w wypełnieniu dokumentacji konkursowej w przypadku funduszy unijnych.

e. Wnioski wynikające z analizy sfery społecznej

Analiza sfery społecznej wykazała występujące na podobszarach rewitalizacji problemy związane z niekorzystną strukturą wieku. Na Podobszarze I umiera więcej osób niż się rodzi (ujemny przyrost naturalny) – sytuacja ta wygląda gorzej w porównaniu do całej gminy. Z kolei wskaźnik saldo migracji dla obydwu podobszarów rewitalizacji był dodatni, jednak niższy od średniej dla gminy. Na obszarze rewitalizacji zdiagnozowano kumulację zjawisk społecznych związanych m.in. z ubóstwem, długotrwałą lub ciężką chorobą oraz bezrobociem, co

potwierdzają wskaźniki dotyczące liczby osób korzystających z pomocy społecznej z powodu ww. problemów, które są wyższe niż średnie dla gminy.

W kontekście społecznym istotny jest również poziom edukacji, który można ocenić m.in. za pomocą wyników egzaminów ósmoklasisty. Niezależnie od tych wyników, należy podejmować działania wspierające edukację dzieci i młodzieży nie tylko w szkole, ale również poprzez zajęcia dodatkowe skierowane do wszystkich dzieci mieszkających na terenie gminy.

Podczas spotkań z mieszkańcami, słabo oceniono aktywność organizacji pozarządowych działających na obszarze rewitalizacji.

Biorąc pod uwagę powyższe, istotne jest, aby samorząd gminny wpierał społeczną, edukacyjną i charytatywną aktywność środowisk lokalnych obszaru rewitalizacji oraz działania organizacji, instytucji lokalnych i mieszkańców obszaru w zakresie kultury, edukacji, przedsiębiorczości, pomocy społecznej i ochrony środowiska. Aby budować społeczeństwo obywatelskie, pobudzać oddolne inicjatywy w sferze kultury, aktywności fizycznej i turystyki oraz zwiększać aktywność społeczną mieszkańców obszaru rewitalizacji, należy wykorzystywać odpowiednie narzędzia, w tym budujące zaufanie między mieszkańcami a samorządowcami oraz zapewniać odpowiednią infrastrukturę, możliwą do wykorzystania w tych celach.

Biorąc pod uwagę wysoką liczbę świadczeń z pomocy społecznej dla osób z niepełnosprawnościami oraz wysoki wskaźnik liczby osób w wieku poprodukcyjnym, należy podejmować działania zmierzające do poprawy dostępności budynków i obiektów użyteczności publicznej oraz przestrzeni ogólnodostępnych, które powinny być dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych oraz osób ze szczególnymi potrzebami. W przeciwnym wypadku dochodzi do wykluczenia społecznego tej grupy mieszkańców, ale też odwiedzających, co jest istotne również ze względu na to, iż podobszary rewitalizacji są atrakcyjne turystycznie ze względu na swoje położenie. Konieczne jest również przeprowadzenie działań niwelujących bariery architektoniczne w obiektach i przestrzeniach publicznych, ale także zwiększających dostępność cyfrową oraz informacyjno-komunikacyjną zarówno dla osób niepełnosprawnych, jak i innych osób ze szczególnymi potrzebami.

Potencjałem Podobszaru I jest dostępność rozwiniętego zaplecza edukacyjnego jakie stanowi Szkoła Podstawowa oraz przedszkole, ponadto obydwie podobszary rewitalizacji położone są w pobliżu Szkoły Podstawowej w Uhercach Mineralnych, w której mieści się również przedszkole oraz żłobek samorządowy. Dzięki temu rodzice małych dzieci mogą podejmować aktywność zawodową.

Obszar rewitalizacji jest zróżnicowany pod względem dostępności do różnego rodzaju usług, co w połączeniu ze znaczeniem obszaru dla rozwoju całej gminy powoduje gromadzenie się konfliktów rozwojowych i wielu sprzeczności, które prowadzą do degradacji technicznej oraz kryzysu społeczno-gospodarczego. Potencjały i zasoby obszaru rewitalizacji pokazują, iż obszar ten ma istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego gminy, szczególnie w sferze społecznej, w której zidentyfikowano najwięcej problemów. Wszelkie działania rewitalizacyjne podjęte w celu zniwelowania negatywnych zjawisk kryzysowych na wyznaczonym obszarze będą oddziaływać na teren całej gminy, wpływając tym samym na poprawę jakości życia jej mieszkańców.

3.2. Sfera przestrzenno-funkcjonalna

Według danych Urzędu Gminy Olszanica w 2024 r. na Podobszarze I rewitalizacji wskaźnik *udział dróg nie asfaltowych w ogólnej długości dróg* wynosił 12,3%, przy średniej dla gminy 10,3%, natomiast wskaźnik ten dla Podobszaru II prezentował się lepiej w porównaniu do ww. jednostek i wynosił 5,7%.

W najbliższych latach należy podejmować działania zapewniające mieszkańcom komfort i bezpieczeństwo w sferze przestrzenno-funkcjonalnej m.in. poprzez zapewnienie dostępu do dróg asfaltowych nie tylko na obszarze rewitalizacji, ale również na terenie całej gminy. Zwiększenie długości dróg asfaltowych wiąże się również z koniecznością podjęcia działań zwiększających bezpieczeństwo mieszkańców na drogach m.in. przez budowę chodników, doświetlenie ulic i przejść dla pieszych. Ponadto istotne jest również podejmowanie działań przyczyniających się do zagospodarowania przestrzeni służącej do aktywności sportowej, rekreacyjnej, a także kulturowej oraz turystycznej, z której będą w bezpieczny sposób korzystać mieszkańcy oraz turyści licznie odwiedzający gminę, a w szczególności miejscowości znajdujące się na obszarze rewitalizacji.

3.3. Sfera techniczna

Dane z 2024 r. pochodzące z Urzędu Gminy Olszanica, obrazujące sytuację obszaru rewitalizacji w sferze technicznej, wskazały dużą koncentrację problemów na Podobszarze II rewitalizacji. Wszystkie wskaźniki wykorzystane w analizie, tj. *udział budynków mieszkalnych podłączonych do sieci wodociągowej, kanalizacyjnej oraz gazowej w stosunku do ogółu budynków mieszkalnych*, a także wskaźnik *budynki mieszkalne nowe oddane do użytkowania* dla Podobszaru II rewitalizacji wynosiły 0,0% i były poniżej średnich wartości dla gminy. Na Podobszarze I tylko wskaźnik *udział budynków mieszkalnych podłączonych do sieci gazowej* wyniósł 0,2%. był poniżej średniej dla gminy. Jednak w przypadku Podobszaru I warto zwrócić uwagę na rozkład wskaźników w poszczególnych miejscowościach składających się na ten podobszar. W miejscowościach Paszowa i Wańkowa trzy z czterech analizowanych wskaźników ze sfery technicznej było poniżej średniej dla gminy, zaś w miejscowości Olszanica – dwa z czterech. W najbliższych latach należy podejmować działania, które przyczynią się do zwiększenia dostępności do infrastruktury technicznej, co również wpłynie na poprawę wizerunku gminy jako miejsca atrakcyjnego do życia.

Potencjałem gminy są zabytki, które świadczą o bogatej historii i kulturze, a także wpływają na integrację mieszkańców oraz przywiązanie do miejsca, w którym żyją. Na obydwu podobszarach rewitalizacji znajdują się zabytki wpisane do rejestru zabytków województwa podkarpackiego (tabela 5)⁵. W ramach realizacji GPR nie planuje się prowadzenia prac na obiektach zabytkowych, niemniej jednak należy podejmować działania prowadzące do ochrony zabytków przed zniszczeniem, zarówno tych zlokalizowanych na obszarze rewitalizacji, jak i pozostałych, zlokalizowanych na terenie całej gminy. Ponadto każdorazowo w przypadku podjęcia jakichkolwiek działań na obiektach objętych ochroną konserwatorską, wpisanych do

⁵ Wykaz obiektów wpisanych do rejestru zabytków województwa podkarpackiego, stan na dzień 31.12.2022 r., strona internetowa Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków z/s w Przemyśle, wuo.przemysl.pl/rejestr-zabytkow.html

rejestr zabytków zlokalizowanych na obszarze rewitalizacji, podjęte zostaną odpowiednie kroki administracyjne, tj. realizator projektu wystąpi o pozwolenie konserwatorskie zgodnie z art. 36 *Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* (Dz. U. z 2024 r. poz. 1292 z późn. zm.) lub w przypadku obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków – zgodnie z art. 39 ust. 3 *Ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane* (Dz. U. z 2025 r. poz. 418 z późn. zm.) działania zostaną uzgodnione z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Tabela 5 Wykaz obiektów ujętych w rejestrze zabytków województwa podkarpackiego zlokalizowanych na podobszarach rewitalizacji

Lp.	Obiekt	Adres	Nr. rejestru zabytków
1.	Zespół pałacowy, 2. poł. XIX w., XX w.: • pałac, 1905 r.; • oficyna dworska, XIX/XX w.; • budynek gospodarczy, 2. poł. XIX w. (nie istnieje); • kuźnia dworska, pocz. XX w. (nie istnieje); • most, kam., 1905 r.; • park, XIX w.; • pozostałości fortyfikacji ziemnych, XVII w.	Olszanica	A-1642 z 29.04.1975:
2.	Cerkiew greko-kat., ob. kościół rzym.-kat. pw. Matki Boskiej Nieustającej Pomocy, 1900 r.	Olszanica	A-167 z 26.10.1989
3.	Cerkiew greko-kat. pw. Narodzenia NMP, ob. kościół rzym.-kat., 2. poł. XVIII w.: • cmentarz.	Paszowa	A-128 z 11.03.1969
4.	Cerkiew pw. Narodzenia NMP, ob. kościół rzym.-kat., drewn., 1726 r., XIX/XX w., przeniesiona z Ropienki w 1970 r.	Wańkowa	A-132 z 17.03.1969
5.	Cerkiew greko-kat. pw. Zmartwychwstania Pańskiego, ob. kościół rzym.-kat. fil., 2. poł. XVIII w., 1936 r.	Zwierzyń	A-1476 (d. 344) z 27.11.1995

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych rejestru zabytków województwa podkarpackiego, strona internetowa Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków z/s w Przemyśle

Tabela 6 Wskaźniki obrazujące sferę techniczną na podobszarach rewitalizacji, w poszczególnych miejscowościach Podobszaru I i średnio w Gminie Olszanica w 2024 roku

	Sfera techniczna					
	Podobszar I	Olszanica	Paszowa	Wańkowa	Podobszar II	średnia dla gminy
Budynki mieszkalne nowe oddane do użytkowania w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców	18,2	0,0	56,5	0,0	0,0	12,4
Udział budynków mieszkalnych podłączonych do sieci wodociągowej w stosunku do ogółu budynków mieszkalnych	77,9	100,0	0,0	51,3	0,0	30,8
Udział budynków mieszkalnych podłączonych do sieci kanalizacyjnej w stosunku do ogółu budynków mieszkalnych	52,3	82,1	0,0	0,0	0,0	50,2
Udział budynków mieszkalnych podłączonych do sieci gazowej w stosunku do ogółu budynków mieszkalnych	0,2	0,0	2,2	0,0	0,0	5,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Olszanica

3.4.Sfera gospodarcza

Na jakość życia w dużej mierze składają się także dochody mieszkańców, które związane są z ilością i jakością pracy oraz odpowiednimi kwalifikacjami i ich dostosowaniem do lokalnego rynku pracy. Wysoka liczba osób korzystających ze świadczeń z pomocy społecznej z tytułu bezrobocia na obszarze rewitalizacji wiąże się z niską liczbą miejsc pracy nie tylko na wskazanym obszarze, ale również w gminie. Z kolei przedsiębiorczość mieszkańców obrazują dane GUS dotyczące podmiotów w rejestrze REGON. Wskaźniki *liczba zarejestrowanych* oraz *nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w rejestrze REGON wg miejsca zamieszkania w przeliczeniu na 100 os.* dla Podobszaru I osiągnęły wyższą wartość od średniej dla gminy (odpowiednio 9,75 i 0,39) i wynosiły 18,56 oraz 0,45, natomiast te same wskaźniki dla Podobszaru II osiągnęły wartości poniżej średniej dla gminy i wynosiły 6,87 i 0,00 (tabela 7). Najwięcej podmiotów gospodarczych w 2024 r. zarejestrowanych było w miejscowości Olszanica. Ponadto wskaźnik *liczba wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych z rejestru REGON wg miejsca zamieszkania w przeliczeniu na 100 os.* dla Podobszaru I rewitalizacji wynosił 0,91 i był wyższy od średniej dla gminy (0,46), zaś dla Podobszaru II kształtował się znacznie lepiej i wynosił 0,00. Ostatni z analizowanych wskaźników, tj. *liczba nowo zarejestrowanych działalności gospodarczych osób fizycznych w wieku produkcyjnym w przeliczeniu na 100 os.* na obydwu podobszarach rewitalizacji przedstawiał się gorzej niż średnia dla gminy (tabela 7).

Tabela 7 Wskaźniki gospodarcze na podobszarach rewitalizacji i ogółem w Gminie Olszanica w 2024 roku

	wskaźnik w przeliczeniu na 100 osób		
	Podobszar I	Podobszar II	średnia dla gminy
Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w rejestrze REGON wg miejsca zamieszkania	18,56	6,87	9,75
Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w rejestrze REGON wg miejsca zamieszkania	0,45	0,00	0,39
Liczba wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych z rejestru REGON wg miejsca zamieszkania	0,91	0,00	0,46
Liczba nowo zarejestrowanych działalności gospodarczych osób fizycznych w wieku produkcyjnym	0,36	0,00	0,42

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Na terenie Gminy Olszanica, w tym na podobszarach rewitalizacji, funkcjonują głównie małe i średnie przedsiębiorstwa prywatne, tylko 9 podmiotów zatrudniało od 10 do 49 pracowników, zaś żaden podmiot nie zatrudniał więcej niż 250 osób. Biorąc pod uwagę atrakcyjność turystyczną podobszarów rewitalizacji, istotne jest stworzenie odpowiednich warunków, aby mieszkańcy mogli w dalszym ciągu rozwijać i wzmacniać swoją przedsiębiorczość oraz nawiązywać współpracę. Ważne jest wsparcie oraz pobudzenie

przedsiębiorczości mieszkańców przez samorząd gminny poprzez zadania realizowane w partnerstwie z Gminny Ośrodkiem Pomocy Społecznej oraz Powiatowym Urzędem Pracy.

Należy podjąć kompleksowe działania społeczne na obszarze rewitalizacji służące rozwiązaniu zidentyfikowanych problemów społecznych, integracji oraz aktywizacji mieszkańców, wykorzystując przy tym potencjał oraz możliwości zatrudnienia i rozwoju własnej działalności. Zaplanowanie działań społecznych o charakterze wyprzedzającym będzie miało na celu podniesienie skuteczności i trwałości projektów rewitalizacyjnych oraz gotowości i świadomości mieszkańców co do możliwości partycypacyjnego współdecydowania o obszarze objętym Gminnym Programem Rewitalizacji.

Do rozwoju przedsiębiorczości na terenie Gminy Olszanica przyczynia się również jej przynależność do Lokalnej Grupy Działania „Zielone Bieszczady”. Działalność stowarzyszenia wpływa nie tylko na rozwój gospodarczy gminy, ale również wspiera pobudzanie aktywności społecznej mieszkańców oraz ich integrację, a także współpracę z władzami samorządowymi oraz sąsiednimi gminami. Stowarzyszenie prowadzi również nabory na dofinansowanie projektów dotyczących rozwoju ogólnodostępnej infrastruktury sportowej i rekreacyjnej, a także turystycznej i ochrony dziedzictwa lokalnego.

Przedsiębiorczość jest uważana za główny czynnik rozwoju społeczno-gospodarczego, a także kluczowy warunek osiągnięcia konkurencyjności gospodarki w kraju. Działania zmierzające do poprawy warunków funkcjonowania przedsiębiorstw powinny przyczyniać się do podnoszenia konkurencyjności gospodarki, rozumianej jako długookresowa zdolność do sprostania konkurencji zewnętrznej. Działania z zakresu szeroko rozumianego rozwoju przedsiębiorczości oraz dostępnych form wsparcia dla przedsiębiorców powinny przyczyniać się do powstawania nowych, trwałych miejsc pracy oraz pobudzać przedsiębiorców do dalszego inwestowania. Dlatego tak ważne jest, aby mieszkańcy obszaru rewitalizacji mieli wsparcie ze strony samorządu w zakresie budowania przedsiębiorczości i możliwości rozwoju. Należy budować postawy przedsiębiorczości od najmłodszych lat, między innymi przez odpowiednio organizowane i dobierane zajęcia dodatkowe czy dedykowane programy wzmacniające umiejętności dzieci i młodzieży w tym zakresie lub konkursy zachęcające do poruszania się w tej dziedzinie. Należy pamiętać także o starszych mieszkańcach i podnosić ich kwalifikacje i umiejętności zawodowe. W obecnych czasach i szybko zachodzących zmianach, należy dążyć do uczenia się przez całe życie.

Odpowiednie dochody mieszkańców, a także odpowiednie warunki do pracy i atrakcyjność osiedleńcza danego miejsca wpływają na możliwość wzrostu liczby mieszkańców na danym obszarze.

3.5. Sfera środowiskowa

a. Jakość powietrza

Kolejnym występującym problemem na obszarze rewitalizacji, a mającym konsekwencje dla stanu środowiska oraz zdrowia ludzi, jest palenie w piecach odpadami komunalnymi i brak świadomości ekologicznej mieszkańców. W celu ochrony środowiska i ograniczania niskiej emisji, konieczne będzie wdrażanie działań mających za zadanie zmniejszenie zapotrzebowania na energię, zarówno w budynkach użyteczności publicznej, jak i budynkach podmiotów gospodarczych i indywidualnych gospodarstwach domowych oraz w budynkach wielorodzinnych. Należy wykorzystać odnawialne źródła energii (OZE)

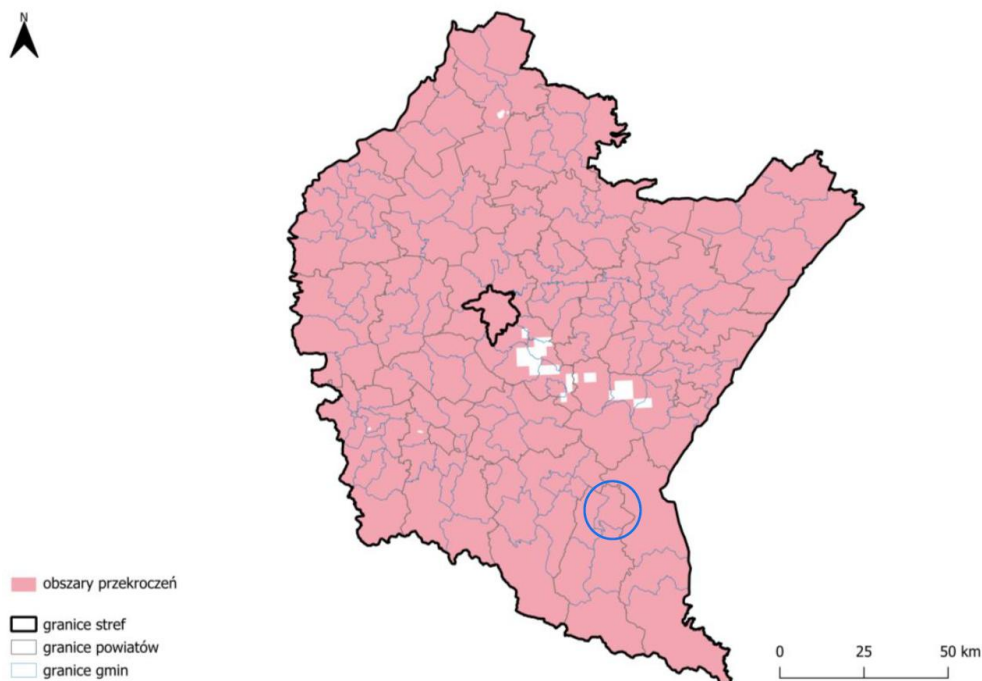
w sektorze publicznym, przeprowadzić termomodernizację obiektów, jak i zachęcać przedsiębiorstwa oraz gospodarstwa domowe do zastąpienia instalacji opartych na paliwach stałych – instalacjami do produkcji ciepła z odnawialnych źródeł, takich jak biomasa, promieniowanie słoneczne, biogaz, geotermia. Uświadamianie społeczeństwa w zakresie korzystania z technologii oszczędnych energetycznie powinno być jednym z wielu zadań realizowanych przez samorząd. Istotne jest też, aby edukować społeczeństwo szerzej w zakresie ekologii, a także świadomej konsumpcji. Tego typu przedsięwzięcia są istotne nie tylko ze środowiskowego punktu widzenia, ale też konieczne ze względu na mieszkańców.

Analiza wskaźników obrazujących sferę środowiskową nie wykazała występowania problemów na obszarze rewitalizacji.

Diagnoza w zakresie przekroczenia standardów jakości powietrza przeprowadzona została na podstawie *Rocznej oceny jakości powietrza w województwie podkarpackim, raport wojewódzki za rok 2024*. Na terenie województwa podkarpackiego wyróżniono dwie strefy – miasto Rzeszów oraz strefę podkarpacką. Gmina Olszanica należy do strefy podkarpackiej⁶. Ze względu na ochronę zdrowia, diagnoza objęła klasyfikację strefy podkarpackiej dla następujących parametrów: pył zawieszony PM₁₀ (rok), pył zawieszony PM₁₀ (24-godzinny), benzo(a)piren w pyłe PM₁₀ (rok), pył zawieszony PM_{2,5} (rok) oraz ozon (maks. 8-godzin).

Poziom celu długoterminowego dla ozonu został przekroczony zarówno na znacznej części terenu województwa podkarpackiego, w tym w Gminie Olszanica (mapa 4 – obszar gminy naznaczono okręgiem w kolorze niebieskim). Dla pozostałych parametrów na obszarze rewitalizacji nie odnotowano przekroczeń w 2024 r.

Mapa 4 Zasięg obszarów przekroczeń poziomu celu długoterminowego ozonu określonego ze względu na ochronę zdrowia w województwie podkarpackim w 2024 roku

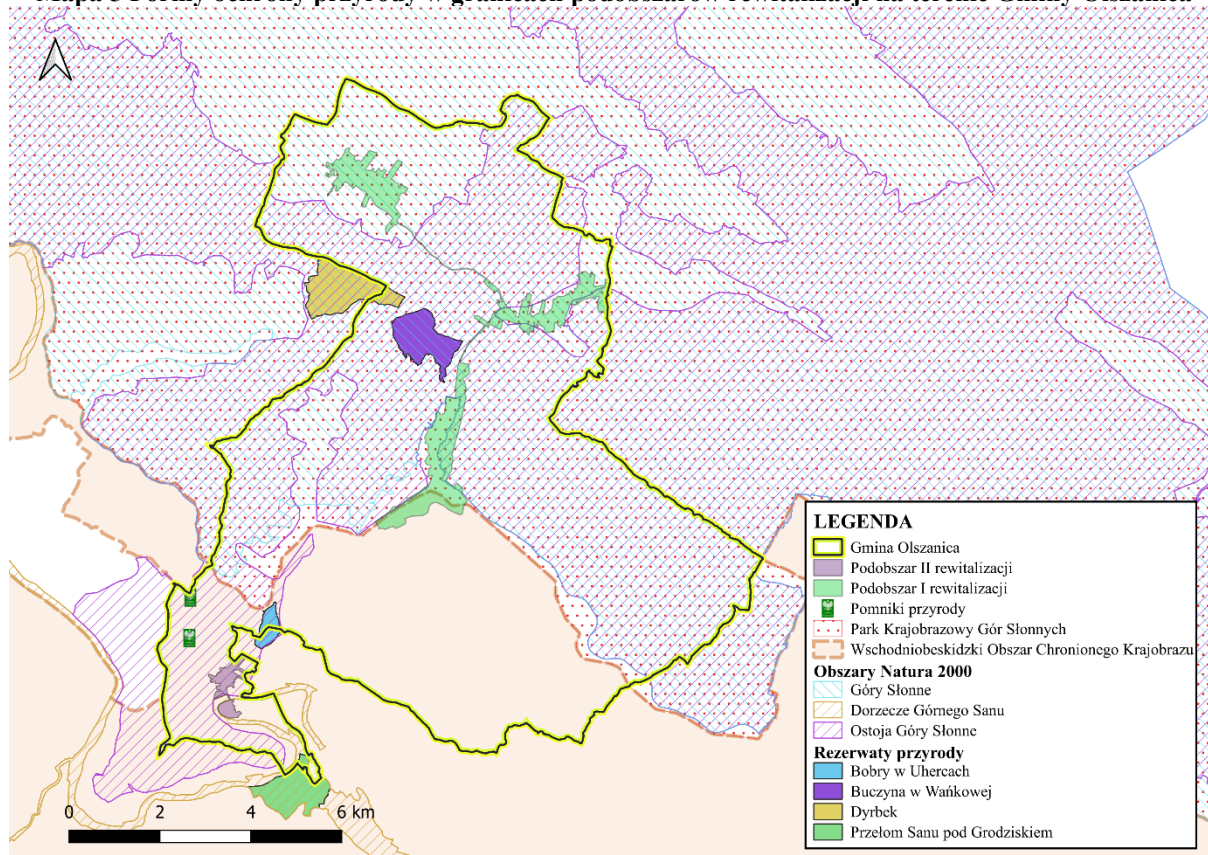
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Roczna ocena jakości powietrza w województwie podkarpackim, raport wojewódzki za rok 2024, str. 59*

⁶ Strona internetowa Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska, powietrze.gios.gov.pl

b. Formy ochrony przyrody oraz zagrożenia powodziowe

Na podobszarach rewitalizacji I i II występuje Wschodniobeskidzki Obszar Chronionego Krajobrazu i obszar Natura 2000 Ostoja Góry Słonne. Ponadto na Podobszarze I występuje także obszar Natura 2000 Góry Słonne i Park Krajobrazowy Gór Słonnych⁷ (mapa 5).

Mapa 5 Formy ochrony przyrody w granicach podobszarów rewitalizacji na terenie Gminy Olszanica

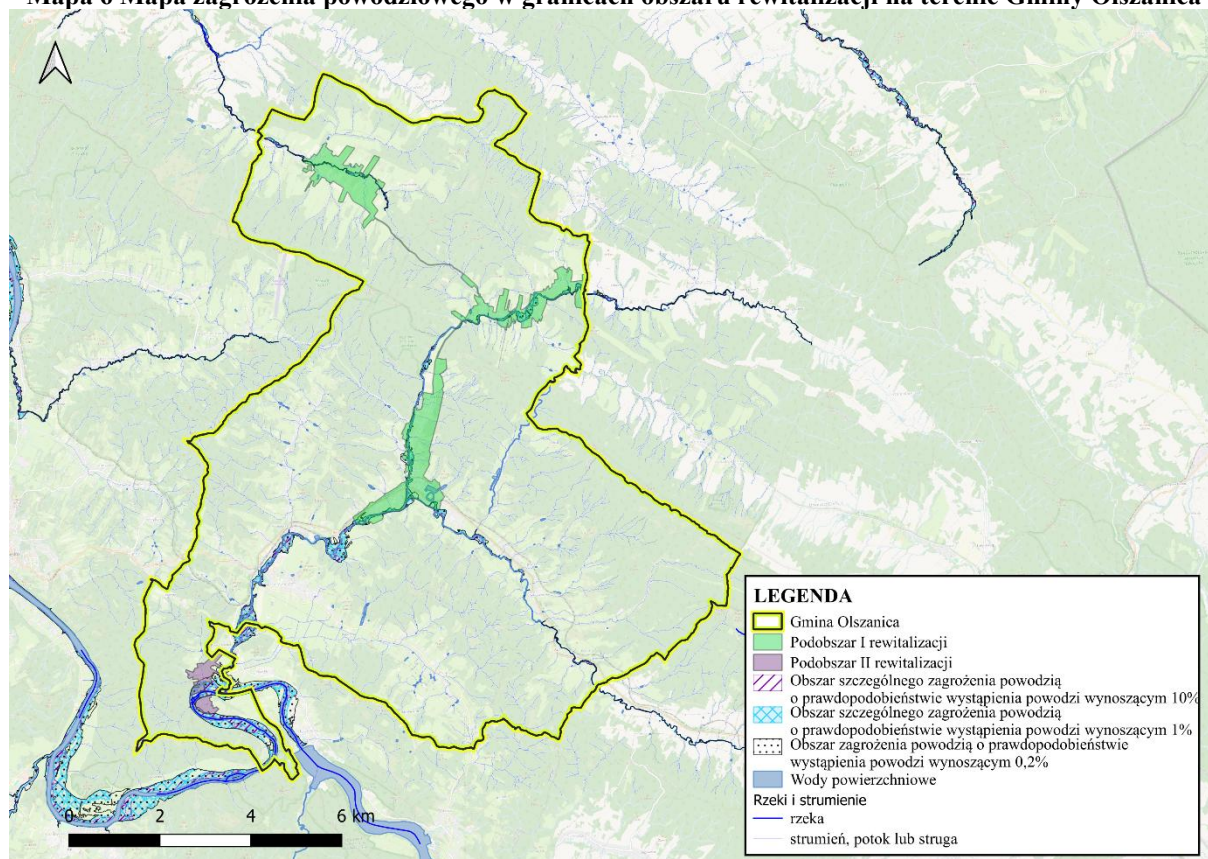
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska, geoserwis.gdos.gov.pl

Biorąc pod uwagę zagrożenie powodziowe, na Podobszarze I (Olszanica i Wańkowa) oraz Podobszarze II stwierdzono obszary szczególnego zagrożenia powodzią o prawdopodobieństwie wystąpienia powodzi wynoszącym Q0,2%, Q1% oraz Q10%. Ponadto teren gminy jest zagrożony wystąpieniem powodzi w przypadku zniszczenia lub uszkodzenia budowli piętrzącej na zbiorniku w Solinie (mapa 6).

Kolejnym istotnym czynnikiem z punktu widzenia zagospodarowania przestrzennego są osuwiska, które należą do najniebezpieczniejszych i najczęściej występujących geozagrożeń na terenie Polski. Na niewielkiej części Podobszaru I i Podobszaru II występują tereny zagrożone ruchami masowymi (mapa 7 i 8).

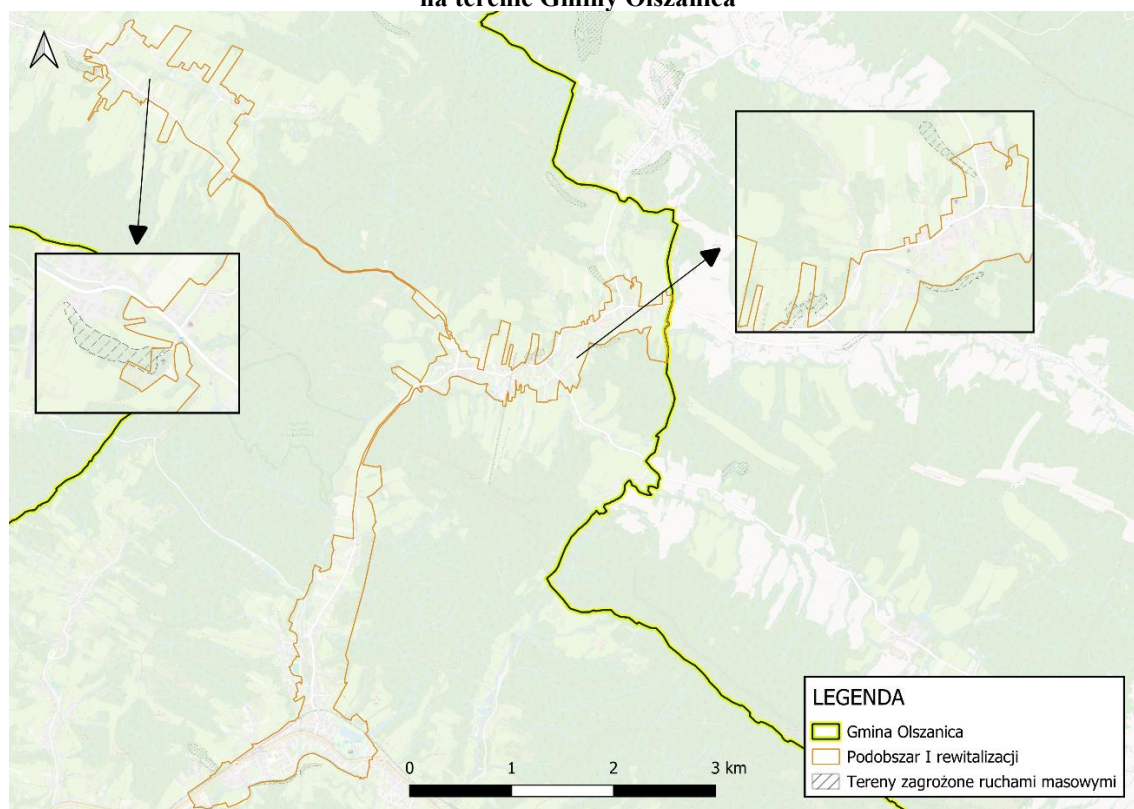
⁷ Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody, crfop.gdos.gov.pl

Mapa 6 Mapa zagrożenia powodziowego w granicach obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Olszanica

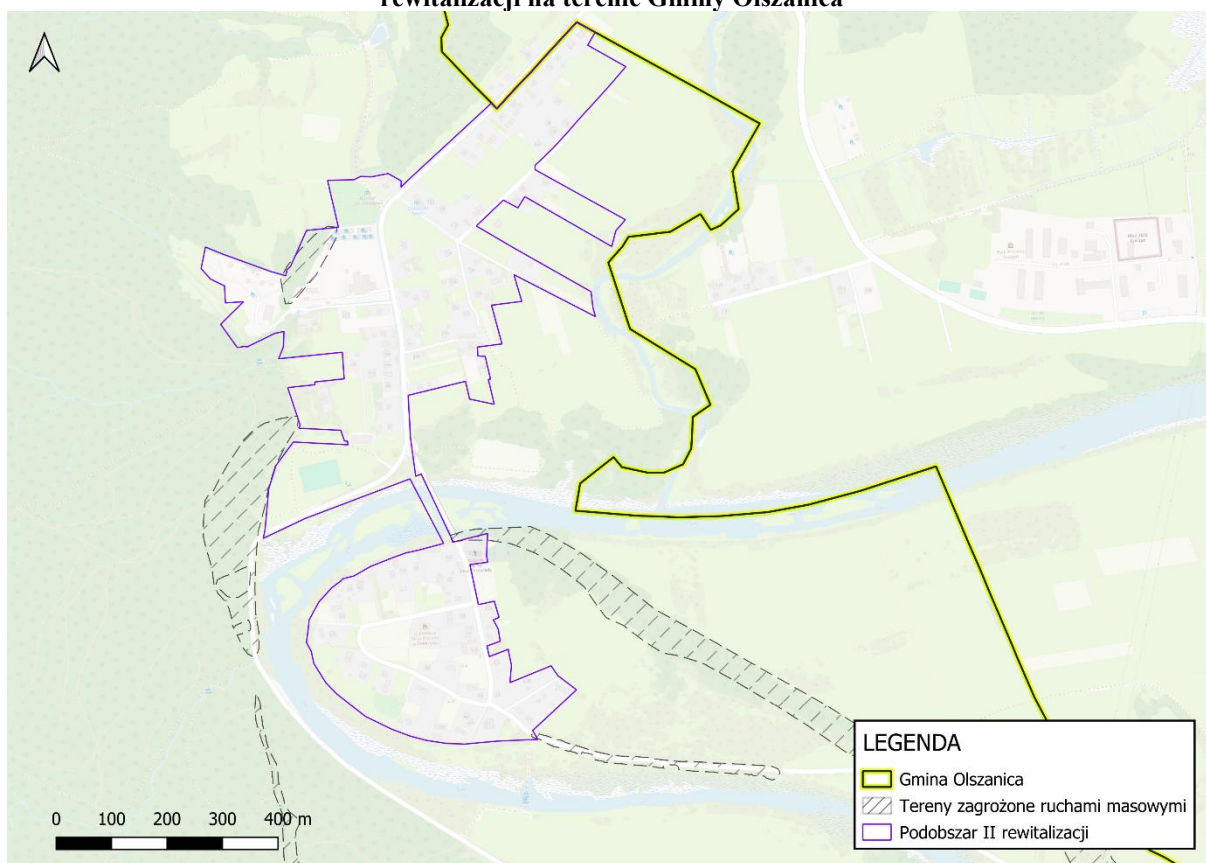
Źródło: Hydroportal Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej, kzgw.gov.pl

Mapa 7 Rozmieszczenie terenów zagrożonych ruchami masowymi w granicach Podobszaru I rewitalizacji na terenie Gminy Olszanica

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Centralnej Bazy Danych Geologicznych geologia.pgi.gov.pl

Mapa 8 Rozmieszczenie terenów zagrożonych ruchami masowymi w granicach Podobszaru II rewitalizacji na terenie Gminy Olszanica

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Centralnej Bazy Danych Geologicznych geologia.pgi.gov.pl

3.6. Wnioski wynikające z pogłębionej diagnozy

Tereny gminy wyznaczone jako obszar rewitalizacji charakteryzują się problemami w sferze społecznej oraz problemami bądź brakami w sferach: gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej, ale również potencjałami, które należy wykorzystać jako narzędzie do wyjścia z sytuacji kryzysowej.

W wyniku przeprowadzonej pogłębionej diagnozy wyznaczonego obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Olszanica oraz w oparciu o różne formy partycypacji społecznej (spotkania, warsztaty dla różnych grup interesariuszy), zidentyfikowano **problemy** i **potencjały** w podziale na sfery tematyczne (tabele 8–9) oraz wynikające z nich **potrzeby** o różnym charakterze i skali oddziaływania dla wyznaczonego obszaru rewitalizacji.

Tabela 8 Zidentyfikowane problemy oraz potencjały wyznaczonego Podobszaru I rewitalizacji

Problemy	Potencjały
SFERA SPOŁECZNA	
1. Malejąca liczba mieszkańców wyznaczonego obszaru rewitalizacji. 2. Niekorzystna w stosunku do gminy wartość wskaźnika dotyczącego udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym w ludności ogółem. 3. Saldo migracji mniej korzystne niż średnia w gminie.	1. Dostęp do istniejącej bazy obiektów opieki przedszkolnej. 2. Korzystne w stosunku do gminy wartości wskaźników dotyczących udziału ludności w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym w ludności ogółem. 3. Korzystny w stosunku do gminy wskaźnik obciążenia demograficznego.

4. Ujemny wskaźnik przyrostu naturalnego, mniej korzystny niż średnia w gminie. 5. Wskaźniki udziału osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu ubóstwa, bezrobocia, bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, niepełnosprawności i długotrwałej lub ciężkiej choroby w przeliczeniu 100 mieszkańców w 2024 r. wyższe niż średnie dla gminy. 6. Zagrożenie powstawania i dziedziczenia patologii społecznych (najczęstsze powody korzystania ze świadczeń pomocy społecznej to: ubóstwo, bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba i bezrobocie). 7. Niedostateczna aktywność, integracja i zaangażowanie mieszkańców w sprawy lokalne. 8. Trudności w pozyskiwaniu funduszy zewnętrznych rozwijających organizacje pozarządowe. 9. Niewystarczająca jakość i dostępność usług zdrowotnych. 10. Niedostatecznie rozwinięta oferta kulturalna i spędzania czasu wolnego przez mieszkańców. 11. Niewystarczająca jakość i dostępność usług i przestrzeni publicznych dla osób niepełnosprawnych. 12. Niewystarczające w stosunku do rosnących potrzeb wsparcie osób starszych. 13. Brak efektywnych partnerstw trójsektorowych.	
SFERA GOSPODARCZA	
1. Wskaźnik wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych z rejestru REGON wyższy niż średnio w gminie. 2. Małe zróżnicowanie oferty handlu i usług. 3. Niewystarczająca przestrzeń oraz warunki techniczne do prowadzenia działalności handlowej. 4. Niewystarczająco rozwinięta infrastruktura turystyczna i okołoturystyczna. 5. Niskie kompetencje zawodowe mieszkańców, utrudniające zmianę miejsca zatrudnienia.	1. Koncentracja na obszarze rewitalizacji obiektów usługowych, handlowych. 2. Przedsiębiorczość mieszkańców na obszarze rewitalizacji – liczba podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON oraz nowo zarejestrowanych w przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2024 r. wyższa niż średnia dla gminy.
SFERA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA	
1. Bariery architektoniczne dla osób starszych oraz niepełnosprawnych w przestrzeniach publicznych i budynkach użyteczności publicznej. 2. Niedostateczny stan techniczny oraz niefunkcjonalny układ części infrastruktury drogowej.	1. Lokalizacja funkcji centrowczych: licznych obiektów administracyjnych, ochrony zdrowia, oświaty, usługowo-handlowych, kulturowych, religijnych, rekreacyjnych i innych. 2. Walory krajobrazowe sprzyjające rozwojowi rekreacji i turystyki na obszarze.

3. Brak i/lub zły stan techniczny infrastruktury komunalnej. 4. Brak estetycznego, funkcjonalnego i bezpiecznego zagospodarowania przestrzeni publicznej. 5. Niski poziom wykorzystania nowoczesnych technologii w administracji publicznej. 6. Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura sportowa, rekreacyjna, turystyczna i okółoturystyczna. 7. Brak spójnego systemu szlaków pieszych i rowerowych. 8. Niskie pokrycie MPZP.	
SFERA TECHNICZNA	
1. Zły stan techniczny i niska efektywność energetyczna części budynków użyteczności publicznej. 2. Potrzeby modernizacyjne i braki w wyposażeniu niektórych obiektów publicznych. 3. Niewystarczający i częściowo będący w złym stanie technicznym system oświetlenia ulicznego.	1. Obiekty zabytkowe wpisane do rejestru zabytków województwa podkarpackiego. 2. Wysoki udział budynków podłączonych do sieci wodociągowej.
SFERA ŚRODOWISKOWA	
1. Niedostateczna świadomość ekologiczna mieszkańców w zakresie ochrony środowiska. 2. Niewystarczająca ilość terenów zieleni urządzonej. 3. Nieurządzone skwery, nieuporządkowana zieleń na niektórych terenach publicznych.	1. Położenie na obszarach objętych formami ochrony przyrody. 2. Czyste środowisko.

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 9 Zidentyfikowane problemy oraz potencjały wyznaczonego Podobszaru II rewitalizacji

Problemy	Potencjały
SFERA SPOŁECZNA	
1. Niekorzystne w stosunku do gminy wartości wskaźników dotyczących udziału ludności w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym w ludności ogółem. 2. Niekorzystny w stosunku do gminy wskaźnik obciążenia demograficznego. 3. Saldo migracji mniej korzystne niż średnia w gminie. 4. Wskaźniki udziału osób korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności i długotrwałej lub ciężkiej choroby w przeliczeniu 100 mieszkańców w 2024 r. wyższe niż średnie dla gminy. 5. Zagrożenie powstawania i dziedziczenia patologii społecznych (najczęstsze powody korzystania ze świadczeń pomocy społecznej to:	1. Korzystna w stosunku do gminy wartość wskaźnika dotyczącego udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym w ludności ogółem. 2. Korzystny w stosunku do średniej dla gminy wskaźnik przyrostu naturalnego.

niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba), bezrobocie. 6. Niedostateczna aktywność, integracja i zaangażowanie mieszkańców w sprawy lokalne. 7. Trudności w pozyskiwaniu funduszy zewnętrznych rozwijających organizacje pozarządowe. 8. Niewystarczająca jakość i dostępność usług zdrowotnych. 9. Niedostatecznie rozwinięta oferta kulturalna i spędzania czasu wolnego przez mieszkańców. 10. Niewystarczająca jakość i dostępność usług i przestrzeni publicznych dla osób niepełnosprawnych. 11. Niewystarczające w stosunku do rosnących potrzeb wsparcie osób starszych. 12. Brak efektywnych partnerstw trójsektorowych.	
SFERA GOSPODARCZA	
1. Wskaźnik zarejestrowanych i nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w rejestrze REGON niższy niż średnio w gminie. 2. Małe zróżnicowanie oferty handlu i usług. 3. Niewystarczająca przestrzeń oraz warunki techniczne do prowadzenia działalności handlowej. 4. Niewystarczająco rozwinięta infrastruktura turystyczna i okołoturystyczna. 5. Niskie kompetencje zawodowe mieszkańców, utrudniające zmianę miejsca zatrudnienia.	1. Wskaźnik wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych z rejestru REGON niższy niż średnio w gminie. 2. Potencjał do rozwoju działalności gospodarczych w zakresie turystyki.
SFERA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA	
1. Bariery architektoniczne dla osób starszych oraz niepełnosprawnych w przestrzeniach publicznych i budynkach użyteczności publicznej. 2. Niedostateczny stan techniczny oraz niefunkcjonalny układ części infrastruktury drogowej. 3. Brak i/lub zły stan techniczny infrastruktury komunalnej. 4. Brak estetycznego, funkcjonalnego i bezpiecznego zagospodarowania przestrzeni publicznej. 5. Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura sportowa, rekreacyjna, turystyczna i okołoturystyczna. 6. Brak spójnego systemu szlaków pieszych i rowerowych. 7. Brak MPZP.	1. Walory krajobrazowe sprzyjające rozwojowi rekreacji i turystyki na obszarze. 2. Dostęp wszystkich budynków do dróg asfaltowych.
SFERA TECHNICZNA	

1. Zły stan techniczny i niska efektywność energetyczna części budynków użyteczności publicznej. 2. Potrzeby modernizacyjne i braki w wyposażeniu niektórych obiektów publicznych. 3. Niewystarczający i częściowo będący w złym stanie technicznym system oświetlenia ulicznego. 4. Brak podłączenia budynków do sieci wodno-kanalizacyjnej i gazowej.	1. Obiekty zabytkowe wpisane do rejestru zabytków województwa podkarpackiego.
SFERA ŚRODOWISKOWA	
1. Niedostateczna świadomość ekologiczna mieszkańców w zakresie ochrony środowiska. 2. Niewystarczająca ilość terenów zieleni urządzonej. 3. Nieurządzone skwery, nieuporządkowana zieleń na niektórych terenach publicznych.	1. Położenie na obszarach objętych formami ochrony przyrody. 2. Czyste środowisko.

Źródło: Opracowanie własne

Po dokonaniu całościowej analizy **problemów** oraz **potencjałów** zidentyfikowanych na wyznaczonym obszarze rewitalizacji, poniżej wskazano **skalę i charakter zdiagnozowanych potrzeb**, które determinują zakres działań rewitalizacyjnych.

Zidentyfikowane potrzeby w zakresie przewyższania zjawisk kryzysowych w sferze społecznej to:

1. *Tworzenie warunków do aktywności mieszkańców obszaru rewitalizacji* – konieczne jest wsparcie mieszkańców zamieszkujących teren rewitalizacji poprzez stworzenie przestrzeni oraz systemu usług publicznych, który podniósłby ich aktywność społeczną oraz pozwoliłby na wzajemną integrację. Ważne w tym kontekście jest zapewnienie dostępu do wysokiej jakości usług publicznych i rozszerzenie oferty kulturalnej i rekreacyjnej.
2. *Zwiększenie zaangażowania mieszkańców w sprawy lokalne oraz integracji w działaniu na rzecz obszaru rewitalizacji* – niezbędne jest budowanie wspólnoty aktywnych mieszkańców wokół dobra wspólnego, integrowanie społeczności, zachęcanie do działania w organizacjach pozarządowych i wspieranie tych organizacji, wzmacnianie tożsamości lokalnej poprzez różne formy aktywności społecznej we współpracy z podmiotami czy instytucjami działającymi na obszarze rewitalizacji.
3. *Zapewnianie udziału w życiu społecznym seniorom oraz osobom niepełnosprawnym* – niezbędne jest zwiększanie dostępności do usług opiekuńczych oraz organizacja aktywnych form spędzania czasu wolnego (zaspokajanie ich potrzeb kulturalno-społecznych, rekreacyjnych i edukacyjnych poprzez organizowanie cyklicznych wydarzeń i spotkań integracyjnych, warsztatów międzypokoleniowych, wycieczek itp.). Na podobszarach rewitalizacji zidentyfikowano wysoką skalę problemów społecznych oraz wysoki udział osób w wieku poprodukcyjnym na Podobszarze II rewitalizacji, istnieje więc potrzeba realizacji działań mających na celu włączenie społeczne grup zagrożonych wykluczeniem.

4. *Wzmocnienie jakości edukacji i stworzenie możliwości do rozwoju zawodowego ludzi młodych* – istnieje potrzeba zapewnienia odpowiednich warunków technicznych, a także możliwości w zakresie kształcenia oraz samorozwoju w celu zwiększenia szans życiowych dzieci i młodzieży (m.in. kreowanie postaw przedsiębiorczych, wprowadzanie i rozwijanie nowych kierunków kształcenia, organizacja zajęć pozalekcyjnych i różnych form spędzania czasu wolnego). Ważne, aby zapewnić dzieciom i młodzieży wysokiej jakości warunki do nauki i rozwoju już od najmłodszych lat.
5. *Kompleksowe wsparcie osób wykluczonych i/lub zagrożonych ubóstwem zamieszkujących na obszarze rewitalizacji* – niezbędne jest przerwanie procesu dziedziczenia ubóstwa, bezrobocia i patologii społecznych poprzez różnorodne i zindywidualizowane formy pracy, zarówno z dorosłymi, jak i dziećmi czy młodzieżą, m.in. poprzez indywidualne wsparcie, animację społeczną, profilaktykę społeczną czy środowiskowe formy wsparcia zapewniające organizację czasu wolnego.

Zdiagnozowane potrzeby w zakresie przezwycięzania zjawisk kryzysowych w sferze gospodarczej to:

1. *Wspieranie rozwoju przedsiębiorstw i działalności gospodarczych mieszkańców na obszarze rewitalizacji* – niezbędne jest podjęcie działań związanych z zagospodarowaniem terenów oraz budynków na cele gospodarcze, przyczyniając się tym do wzrostu zamożności i przedsiębiorczości mieszkańców oraz wspieranie istniejących przedsiębiorstw, aby zapobiegać ich zamykaniu (np. szkolenia, kursy, dotacje).
2. *Tworzenie warunków do rozwoju sektorów turystycznego i okołoturystycznego na obszarze rewitalizacji* – niezbędne jest podjęcie działań związanych z powstaniem spójnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, sportowej oraz kulturalnej, służącej aktywnemu wypoczynkowi oraz spędzaniu czasu wolnego na terenie obszaru rewitalizacji, a także umożliwiającej mieszkańcom założenie działalności gospodarczej związanej z sektorem okołoturystycznym.

Zdiagnozowane potrzeby w zakresie przezwycięzania zjawisk kryzysowych w sferze przestrzenno-funkcjonalnej to:

1. *Uporządkowanie oraz stworzenie atrakcyjnych przestrzeni publicznych sprzyjających aktywności mieszkańców* – zauważa się potrzeby związane z poprawą estetyki, funkcjonalności i bezpieczeństwa w ogólnodostępnych przestrzeniach publicznych dla wzrostu aktywności społecznej i gospodarczej, m.in. poprzez tworzenie infrastruktury społecznej, elementów małej architektury, urządzeń i obiektów sportowych, a także likwidowanie barier architektonicznych dla osób niepełnosprawnych i starszych.
2. *Zwiększenie funkcjonalności i bezpieczeństwa układów komunikacyjnych z uwzględnieniem preferencji dla ruchu pieszego i rowerowego* – ze względu na planowany rozwój usług konieczna jest poprawa stanu technicznego i jakości ciągów pieszo-jezdných. Umożliwi to bezpieczną komunikację i poprawi dostępność do tych obiektów. Ważne jest utworzenie infrastruktury przyjaznej mieszkańcom i środowisku.
3. *Poprawa bezpieczeństwa na obszarze rewitalizacji* – niezbędne jest podjęcie działań związanych z poprawą bezpieczeństwa publicznego, szczególnie na obszarach

ogólnodostępnych przestrzeni publicznych, m.in. poprzez montaż, rozbudowę oświetlenia ulicznego.

Zdiagnozowane potrzeby w zakresie przewyższania zjawisk kryzysowych w sferze technicznej to:

1. *Modernizacja oraz przebudowa obiektów użyteczności publicznej* – zauważa się niedostateczne wykorzystanie istniejących już obiektów, ze względu na ich zły stan techniczny. W związku z tym konieczna jest ich przebudowa, modernizacja i adaptacja do nowych funkcji lub poprawy obecnego funkcjonowania.
2. *Ochrona oraz efektywne wykorzystanie obiektów zabytkowych świadczących o tożsamości lokalnej* – należy podjąć działania mające na celu zachowanie dziedzictwa kulturowego i przeciwdziałanie degradacji tych obiektów, m.in.: działania renowacyjne, modernizacyjne, służące ich zabezpieczeniu i adaptacji do pełnienia różnych funkcji na rzecz mieszkańców obszaru.

Zdiagnozowane potrzeby w zakresie przewyższania zjawisk kryzysowych w środowiskowej to:

1. *Ograniczenie tzw. „niskiej” emisji zanieczyszczeń powietrza* – zdiagnozowano konieczność podjęcia kompleksowych działań zmniejszających wysoki poziom zanieczyszczenia powietrza w zakresie różnych projektów pozwalających na zastąpienie starych, mało sprawnych urządzeń grzewczych, bardziej proekologicznymi rozwiązaniami dostarczającymi ciepło, a także zamontowanie instalacji odnawialnych źródeł energii. Ważne w tym kontekście jest również ograniczenie zużycia energii poprzez zwiększenie efektywności energetycznej budynków.
2. *Podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców* – potrzebne są inicjatywy edukacyjne dla mieszkańców obszaru rewitalizacji w zakresie świadomości, postaw i zachowań ekologicznych przyczyniających się do ochrony środowiska naturalnego.
3. *Uporządkowanie oraz uzupełnienie zieleni urządzonej na terenach publicznych* – zauważa się potrzebę w zakresie uporządkowania i odpowiedniego zagospodarowania przestrzeni publicznych, czy skwerów w zieleni urządzonej, które przyczynią się do ochrony i kształtowania klimatu oraz środowiska naturalnego, a także będą pełnić funkcje rekreacyjne i wypoczynkowe na rzecz mieszkańców z różnych grup wiekowych.

III. Część programowa

1. Założenia Gminnego Programu Rewitalizacji

Przeprowadzenie całościowej analizy zjawisk kryzysowych i potencjałów oraz wskazanie czynników mających szczególne znaczenie z punktu widzenia rewitalizacji (tabele 8–9) pozwoliło określić strategiczne kierunki działań dla wyznaczonego obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Olszanica. Określono wizję (planowany efekt), misję oraz 4 cele rewitalizacji, wokół których skoncentrowane zostały kierunki działań. Realizacja zaplanowanych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych pozwoli na wykonanie misji, a tym samym wyprowadzenie wyznaczonego obszaru rewitalizacji ze stanu kryzysowego.

1.1. Misja i wizja stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji

Gminny Program Rewitalizacji opracowany został w układzie uwzględniającym dwa kluczowe jego elementy, tj. *wizję* – pokazującą wizerunek obszaru rewitalizacji w przyszłości i *misję* – będącą naczelnym kierunkiem zintegrowanej polityki terytorialnej, wokół której koncentrować się będą kompleksowe i partnerskie działania wszystkich interesariuszy rewitalizacji. Na podstawie przeprowadzonej pogłębionej diagnozy, analizy zjawisk kryzysowych i lokalnych potencjałów oraz w wyniku wspólnej pracy warsztatowej interesariuszy rewitalizacji, sformułowano misję oraz wizję stanu wyznaczonego obszaru po przeprowadzeniu procesu rewitalizacji jako efekt przeprowadzonych działań rewitalizacyjnych.

Podobszar I rewitalizacji

WIZJA

Obszar spójnej przestrzeni z rozwiniętymi funkcjami centrotwórczymi, na którym przedsiębiorczy i aktywni społecznie mieszkańcy Olszanicy, Paszowej i Wańkowej wykorzystują lokalne zasoby dziedzictwa kulturowego i naturalnego do tworzenia zintegrowanej wspólnoty

MISJA REWITALIZACJI

Budowanie tożsamości miejsca w oparciu o lokalne tradycje oraz tworzenie warunków i możliwości do wzmacniania więzi społecznych i ograniczenia wykluczenia

Podobszar II rewitalizacji

WIZJA

Estetyczna i funkcjonalna przestrzeń publiczna oraz atrakcyjna oferta spędzania czasu wolnego, integrująca i kreująca rozwój mieszkańców, podnosi jakość życia w Zwierzyniu

MISJA REWITALIZACJI

Tworzenie warunków do aktywności społecznej, gospodarczej i rekreacji mieszkańców

Wizja obszaru rewitalizacji zawiera w sobie opis pożądanego stanu docelowego we wszystkich sferach, tj. społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej.

W wymiarze *społecznym* na rewitalizowanym obszarze nastąpi poprawa warunków i jakości życia mieszkańców poprzez wspieranie organizacji pozarządowych, budowanie postaw przedsiębiorczości, wzmacnianie lokalnej tożsamości, poprawę dostępu do nowoczesnych i bezpiecznych obiektów użyteczności publicznej oraz funkcjonalne zagospodarowanie przestrzeni, przyczyniając się tym do aktywizacji i integracji społecznej, wspólnie działającej na korzyść obszaru rewitalizacji. Połączenie wsparcia społeczności z działaniami infrastrukturalnymi zniweluje zjawisko marginalizacji i wykluczenia społecznego, spowodowane problemami społecznymi, takimi jak niepełnosprawność czy podeszły wiek.

W wymiarze *gospodarczym* proces rewitalizacji przyczyni się do wzmocnienia przedsiębiorczości mieszkańców. Duże znaczenie będzie miało stworzenie warunków do pracy zdalnej, co nie tylko przełoży się na wzrost możliwości pracy na lokalnym rynku pracy, ale też wzmocni potencjał osiedleńczy obszaru.

W wymiarze *przestrzenno-funkcjonalnym*, po przeprowadzeniu kompleksowej rewitalizacji, nastąpi zbudowanie spójnej i funkcjonalnej przestrzeni, która zostanie osiągnięta poprzez zagospodarowanie i ponowne nadanie funkcji terenom i obiektom publicznym na obszarze rewitalizacji – takich jak rekreacyjna, kulturowa, wypoczynkowa i turystyczna. Ponadto przewiduje się poprawę warunków funkcjonowania układów komunikacyjnych.

W wymiarze *technicznym*, dzięki realizacji kompleksowych działań, zwiększy się dostępność wszystkich mieszkańców do podstawowych usług komunalnych, a także poprawiony zostanie stan techniczny (w tym efektywność energetyczna) zdegradowanych i częściowo nieużytkowanych budynków użyteczności publicznej, umożliwiając tym samym nadanie im nowej lub przywrócenie pierwotnej funkcji.

W wymiarze *środowiskowym* nastąpi poprawa jakości powietrza poprzez ograniczenie tzw. „niskiej” emisji zanieczyszczeń, a także zwiększenie powierzchni i uporządkowanie

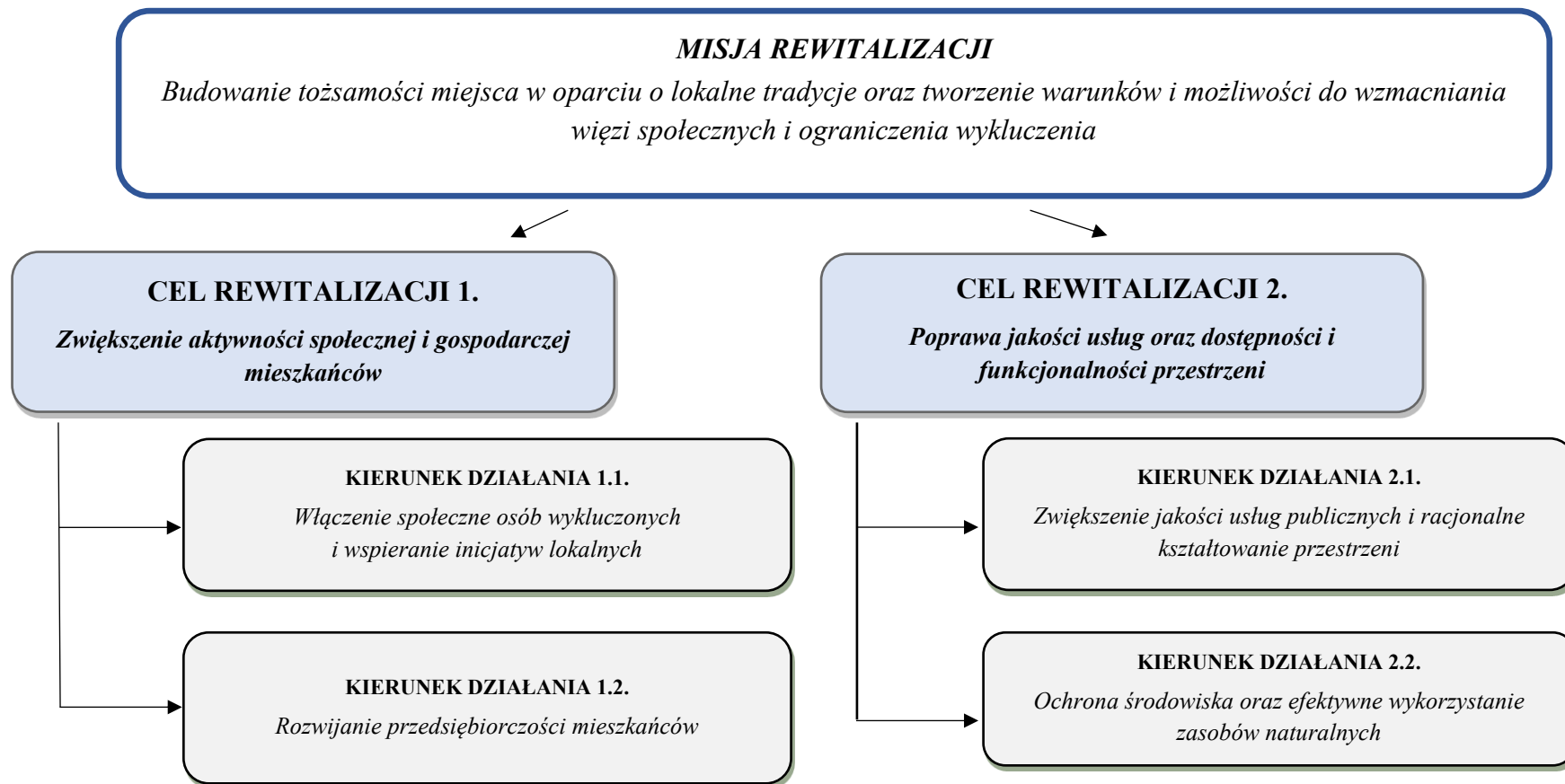
terenów zieleni urządzonej, które zwiększają komfort życia mieszkańców. Wszystkie działania, w tym te związane ściśle ze sferą techniczną i przestrzenną, będą uwzględniały zasady zrównoważonego rozwoju i będą się przyczyniać do realizacji wyzwań środowiskowych i klimatycznych. Projekty rewitalizacyjne będą realizowane z myślą o zachowaniu i rozwoju zielonej infrastruktury.

1.2. Cele rewitalizacji wraz z odpowiadającymi im kierunkami działań

Wypełnienie przyjętych wizji i misji jest uwarunkowane realizacją postawionych celów rewitalizacji i zaplanowanych do realizacji kierunków działań, służących eliminacji lub ograniczeniu zdiagnozowanych na etapie diagnostycznym negatywnych zjawisk, ściśle odpowiadających przyjętym celom (schematy 3–4 , tabela 10).

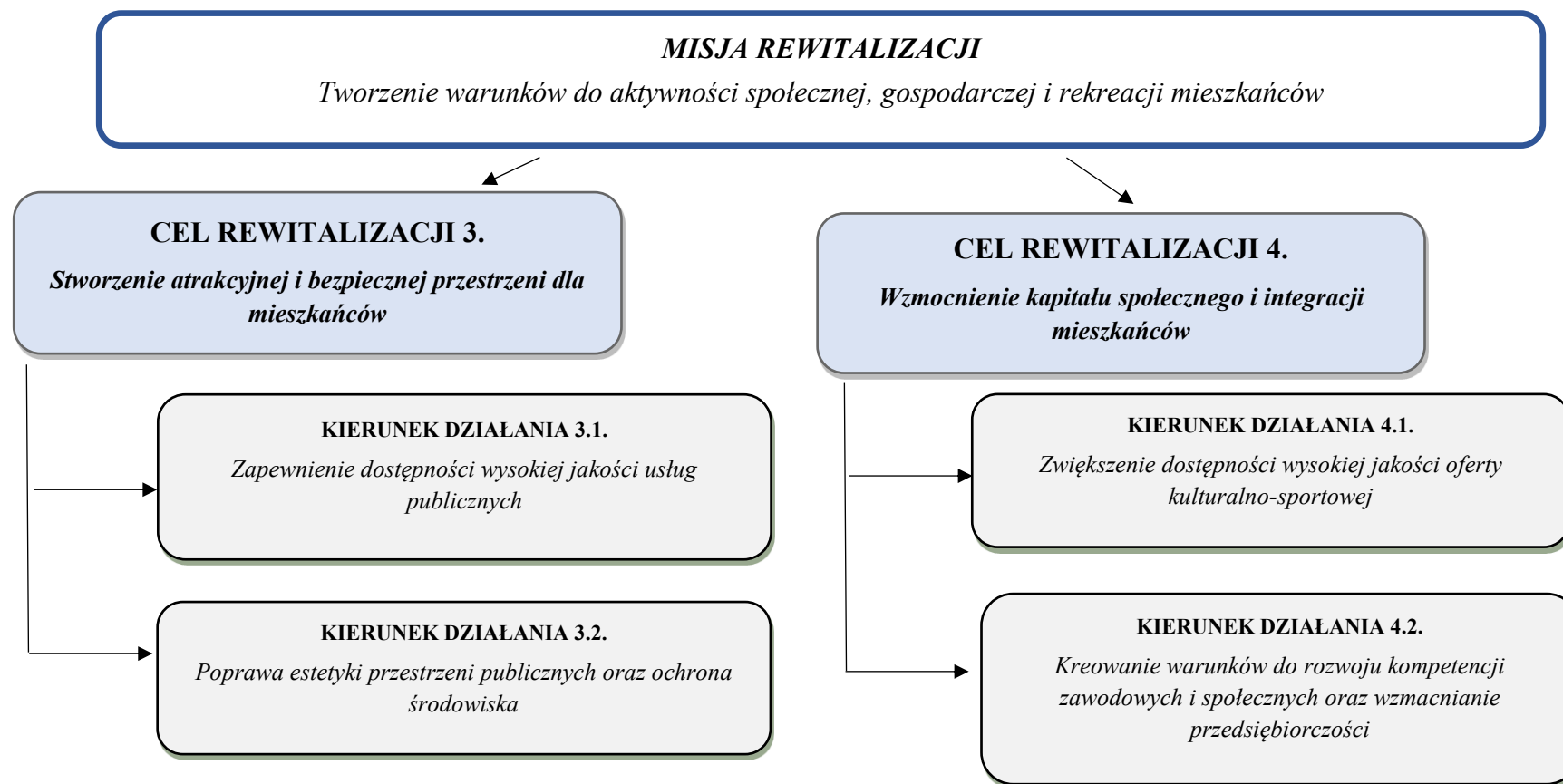
Cele rewitalizacji są kwantyfikowalne (wymierne) oraz adekwatne do wyników pogłębionej diagnozy obszaru rewitalizacji, co zostało wskazane w tabeli 24 *Wskaźniki monitoringowe wdrażania Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Olszanica 2032+*, w której do poszczególnych celów przyporządkowano konkretne wskaźniki oddziaływania.

Schemat 3 Założenia Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Olszanica 2032+ Podobszaru I rewitalizacji

Źródło: Opracowanie własne

Schemat 4 Założenia Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Olszanica 2032+ Podobszaru II rewitalizacji

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 10 Kierunki działań wraz z odniesieniem ich do zidentyfikowanych potrzeb rewitalizacyjnych, mające na celu eliminację lub ograniczenie występowania negatywnych zjawisk

Podobszar I	
CEL REWITALIZACJI 1. Zwiększenie aktywności społecznej i gospodarczej mieszkańców	
Kierunek działań	Potrzeba rewitalizacyjna
1.1. <i>Włączanie społeczne osób wykluczonych i wspieranie inicjatyw lokalnych</i>	• Zwiększenie zaangażowania mieszkańców w sprawy lokalne oraz integracji w działaniu na rzecz obszaru rewitalizacji; • Kompleksowe wsparcie osób wykluczonych i/lub zagrożonych ubóstwem zamieszkujących na obszarze rewitalizacji; • Tworzenie warunków do aktywności mieszkańców obszaru rewitalizacji; • Zapewnianie udziału w życiu społecznym seniorom oraz osobom niepełnosprawnym; • Uporządkowanie oraz stworzenie atrakcyjnych przestrzeni publicznych sprzyjających aktywności mieszkańców; • Wspieranie rozwoju przedsiębiorstw i działalności gospodarczych mieszkańców na obszarze rewitalizacji; • Wzmocnienie jakości edukacji i stworzenie możliwości do rozwoju zawodowego ludzi młodych.
1.2. <i>Rozwijanie przedsiębiorczości mieszkańców</i>	• Wspieranie rozwoju przedsiębiorstw i działalności gospodarczych mieszkańców na obszarze rewitalizacji; • Uporządkowanie oraz stworzenie atrakcyjnych przestrzeni publicznych sprzyjających aktywności mieszkańców; • Wzmocnienie jakości edukacji i stworzenie możliwości do rozwoju zawodowego ludzi młodych; • Tworzenie warunków do rozwoju sektorów turystycznego i okołoturystycznego na obszarze rewitalizacji.
CEL REWITALIZACJI 2. Poprawa jakości usług oraz dostępności i funkcjonalności przestrzeni	
2.1. <i>Zwiększenie jakości usług publicznych i racjonalne kształtowanie przestrzeni publicznych</i>	• Tworzenie warunków do aktywności mieszkańców obszaru rewitalizacji; • Zwiększenie funkcjonalności i bezpieczeństwa układów komunikacyjnych z uwzględnieniem preferencji dla ruchu pieszego i rowerowego; • Poprawa bezpieczeństwa na obszarze rewitalizacji; • Uporządkowanie oraz stworzenie atrakcyjnych przestrzeni publicznych sprzyjających aktywności mieszkańców; • Modernizacja oraz przebudowa obiektów użyteczności publicznej; • Ochrona oraz efektywne wykorzystanie obiektów zabytkowych świadczących o tożsamości lokalnej; • Ograniczenie tzw. „niskiej” emisji zanieczyszczeń powietrza; • Podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców; • Wzmocnienie jakości edukacji i stworzenie możliwości do rozwoju zawodowego ludzi młodych; • Uporządkowanie oraz uzupełnienie zieleni urządzonej na terenach publicznych; • Tworzenie warunków do rozwoju sektorów turystycznego i okołoturystycznego na obszarze rewitalizacji.

2.2. <i>Ochrona środowiska oraz efektywne wykorzystanie zasobów naturalnych</i>	• Tworzenie warunków do aktywności mieszkańców obszaru rewitalizacji; • Zwiększenie funkcjonalności i bezpieczeństwa układów komunikacyjnych z uwzględnieniem preferencji dla ruchu pieszego i rowerowego; • Uporządkowanie oraz stworzenie atrakcyjnych przestrzeni publicznych sprzyjających aktywności mieszkańców; • Modernizacja oraz przebudowa obiektów użyteczności publicznej; • Uporządkowanie oraz uzupełnienie zieleni urządzonej na terenach publicznych; • Ochrona oraz efektywne wykorzystanie obiektów zabytkowych świadczących o tożsamości lokalnej; • Ograniczenie tzw. „niskiej” emisji zanieczyszczeń powietrza; • Podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców.
Podobszar II	
CEL REWITALIZACJI 3. Stworzenie atrakcyjnej i bezpiecznej przestrzeni dla mieszkańców	
Kierunek działań	Potrzeba rewitalizacyjna
3.1. <i>Zapewnienie dostępności wysokiej jakości usług publicznych</i>	• Tworzenie warunków do aktywności mieszkańców obszaru rewitalizacji; • Zwiększenie funkcjonalności i bezpieczeństwa układów komunikacyjnych z uwzględnieniem preferencji dla ruchu pieszego i rowerowego; • Poprawa bezpieczeństwa na obszarze rewitalizacji; • Uporządkowanie oraz stworzenie atrakcyjnych przestrzeni publicznych sprzyjających aktywności mieszkańców; • Modernizacja oraz przebudowa obiektów użyteczności publicznej; • Ochrona oraz efektywne wykorzystanie obiektów zabytkowych świadczących o tożsamości lokalnej; • Ograniczenie tzw. „niskiej” emisji zanieczyszczeń powietrza; • Podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców; • Wzmocnienie jakości edukacji i stworzenie możliwości do rozwoju zawodowego ludzi młodych; • Tworzenie warunków do rozwoju sektorów turystycznego i okołoturystycznego na obszarze rewitalizacji.
3.2. <i>Poprawa estetyki przestrzeni publicznych oraz ochrona środowiska</i>	• Tworzenie warunków do aktywności mieszkańców obszaru rewitalizacji; • Zwiększenie funkcjonalności i bezpieczeństwa układów komunikacyjnych z uwzględnieniem preferencji dla ruchu pieszego i rowerowego; • Uporządkowanie oraz stworzenie atrakcyjnych przestrzeni publicznych sprzyjających aktywności mieszkańców; • Modernizacja oraz przebudowa obiektów użyteczności publicznej; • Ochrona oraz efektywne wykorzystanie obiektów zabytkowych świadczących o tożsamości lokalnej; • Ograniczenie tzw. „niskiej” emisji zanieczyszczeń powietrza; • Podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców;

	• Uporządkowanie oraz uzupełnienie zieleni urządzonej na terenach publicznych; • Tworzenie warunków do rozwoju sektorów turystycznego i okołoturystycznego na obszarze rewitalizacji.
CEL REWITALIZACJI 4. Wzmocnienie kapitału społecznego i integracji mieszkańców	
4.1. <i>Zwiększenie dostępności wysokiej jakości oferty kulturalno-sportowej</i>	• Zwiększenie zaangażowania mieszkańców w sprawy lokalne oraz integracji w działaniu na rzecz obszaru rewitalizacji; • Kompleksowe wsparcie osób wykluczonych i/lub zagrożonych ubóstwem zamieszkujących na obszarze rewitalizacji; • Tworzenie warunków do aktywności mieszkańców obszaru rewitalizacji; • Zapewnianie udziału w życiu społecznym seniorom oraz osobom niepełnosprawnym; • Uporządkowanie oraz stworzenie atrakcyjnych przestrzeni publicznych sprzyjających aktywności mieszkańców; • Wspieranie rozwoju przedsiębiorstw i działalności gospodarczych mieszkańców na obszarze rewitalizacji; • Wzmocnienie jakości edukacji i stworzenie możliwości do rozwoju zawodowego ludzi młodych; • Tworzenie warunków do rozwoju sektorów turystycznego i okołoturystycznego na obszarze rewitalizacji.
4.2. <i>Kreowanie warunków do rozwoju kompetencji zawodowych i społecznych oraz wspieranie przedsiębiorczości</i>	• Wspieranie rozwoju przedsiębiorstw i działalności gospodarczych mieszkańców na obszarze rewitalizacji; • Uporządkowanie oraz stworzenie atrakcyjnych przestrzeni publicznych sprzyjających aktywności mieszkańców; • Wzmocnienie jakości edukacji i stworzenie możliwości do rozwoju zawodowego ludzi młodych; • Tworzenie warunków do rozwoju sektorów turystycznego i okołoturystycznego na obszarze rewitalizacji.

Źródło: Opracowanie własne

2. Projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne w latach 2025–2032

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Olszanica 2032+ złożony jest z listy planowanych, podstawowych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych oraz z charakterystyki pozostałych rodzajów przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Dzięki temu dokument jest konstrukcją złożoną z wielu różnorodnych projektów, która warunkuje osiągnięcie zaplanowanych efektów, a tym samym ich efektywne oddziaływanie na zidentyfikowane na etapie diagnozy zjawiska kryzysowe oraz wykorzystuje lokalne potencjały.

2.1. Lista planowanych podstawowych projektów/przedsięwzięć

W wyniku prac nad Gminnym Programem Rewitalizacji, a także w oparciu o zasadę partnerstwa oraz partycypacji społecznej, zdefiniowano i scharakteryzowano 6 projekty podstawowe, czyli takie, bez których realizacja celów dokumentu nie będzie możliwa i obszar rewitalizacji nie będzie w stanie wyjść z kryzysowej sytuacji. Ponadto są to projekty kluczowe do powodzenia procesu rewitalizacji, ponieważ oddziałują kompleksowo na zidentyfikowane problemy we wszystkich sferach, a przede wszystkim w sferze społecznej. Główne założenia projektów przedstawiono w tabelach 11–16.

Projekty podstawowe

Tabela 11 Projekt podstawowy nr 1

Nazwa projektu	<i>Bieszczad.ski Wańkowa – zimowa wizytówka województwa podkarpackiego</i>		
Lokalizacja	Podobszar I rewitalizacji	Okres realizacji	2025–2032
Szacowana wartość	25 mln		
Główne źródło finansowania	Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021–2027, inne UE i inne publiczne; Środki partnerów społecznych i gospodarczych; Środki własne gminy.		
Zakres rzeczowy realizowanych zadań	W ramach realizacji projektu zostaną podjęte działania przyczyniające się do rozwoju ogólnodostępnej infrastruktury publicznej, która przyczyni się do zwiększenia atrakcyjności osiedleńczej obszaru rewitalizacji, wpłynie pozytywnie na integrację lokalnej społeczności. Realizacja zadań przyczyni się również do pobudzenia przedsiębiorczości wśród mieszkańców, którzy będą mogli rozwijać usługi wokół nowo powstałej infrastruktury. Zakres projektu obejmuje między innymi: - Montaż urządzeń do uruchomienia specjalistycznych tras narciarstwa zjazdowego i biegowego. - Budowę infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej. - Budowę kolejki łączącej Olszanicę z Wańkową. - Budowę i rozwój ścieżek rowerowych, w tym budowa trasy pieszo-rowerowej łączącej Olszanicę z Wańkową. - Budowę Miejsc Obsługi Kamperów. - Budowę Miejsc Obsługi Rowerzystów. Projekt zostanie zrealizowany w podziale na etapy, w zależności od możliwości finansowania zewnętrznego. W ramach prac powstaną obiekty pozbawione barier architektonicznych, wszystkie prace prowadzone będą z zachowaniem zasad dostępności.		
Podmioty realizujące projekt	Gmina Olszanica, Przedsiębiorstwo Rozwoju Infrastruktury Gminy Olszanica „PRI” Sp. z o. o., partnerzy społeczni, publiczni i gospodarczy.		
Grupy docelowe	Główną grupą docelową są mieszkańcy obszaru rewitalizacji. Odbiorcami będą również wszyscy mieszkańcy gminy, odwiedzający, pracownicy instytucji publicznych.		
Oddziaływanie projektu na zdiagnozowane problemy i potencjały	Realizacja projektu oddziaływać będzie na następujące <u>zidentyfikowane problemy</u>, w tym wskazane w tabelach 7 i 8: - w sferze społecznej: 1, 2, 3, 4 – poprawa dostępu do infrastruktury publicznej, przełoży się na zwiększenie atrakcyjności osiedleńczej, a więc może wpłynąć na zwiększenie liczby mieszkańców, szczególnie rodzin z dziećmi; - w sferze gospodarczej: 2, 3 – realizacja projektu przyczyni się do zwiększenia atrakcyjności obszaru pod względem turystycznym, a co za tym idzie – zwiększy się zapotrzebowanie na usługi gastronomiczne i handlowe wokół rynku; - w sferze przestrzenno-funkcjonalnej: 6 – projekt przyczyni się do zwiększenia infrastruktury sportowej, rekreacyjnej i turystycznej na obszarze rewitalizacji. Ponadto projekt wykorzystywać będzie podczas wdrażania zakresu przedmiotowego <u>następujące potencjały</u>, w tym wskazane w tabeli 7 i 8: - w sferze społecznej: 2 – nowo powstała infrastruktura stanie się miejscem integracji lokalnej społeczności;		

	2) w sferze gospodarczej: 2 – osoby prowadzące działalność będą inwestować w dalszy rozwój infrastruktury okołoturystycznej w pobliżu nowych atrakcji; 3) w sferze przestrzenno-funkcjonalnej: 2 – do realizacji projektu zostaną wykorzystane walory przyrodnicze i krajobrazowe obszaru.
Cele rewitalizacji, kierunki działań, które realizuje projekt	CEL REWITALIZACJI 1. <i>Zwiększenie aktywności społecznej i gospodarczej mieszkańców</i> KIERUNEK DZIAŁANIA 1.2. <i>Rozwijanie przedsiębiorczości mieszkańców.</i> CEL REWITALIZACJI 2. <i>Poprawa jakości usług oraz dostępności i funkcjonalności przestrzeni</i> KIERUNEK DZIAŁANIA 2.1. <i>Zwiększenie jakości usług publicznych i racjonalne kształtowanie przestrzeni</i> KIERUNEK DZIAŁANIA 2.2. <i>Ochrona środowiska oraz efektywne wykorzystanie zasobów naturalnych</i>
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji	Prognozowane rezultaty podjętych działań to: – zwiększenie dostępności i jakości infrastruktury publicznej; – poprawa sytuacji gospodarczej gminy; – wzrost atrakcyjności obszaru jako miejsca zamieszkania, pracy i odpoczynku; – poprawa jakości życia mieszkańców. <i>Wskaźniki produktu:</i> – Długość wybudowanych ścieżek rowerowych i pieszo-rowerowych [km]. <i>Wskaźniki rezultatu:</i> – Liczba osób korzystających z ścieżek rowerowych i pieszo-rowerowych [osoby/rok].
Powiązanie projektu z innymi projektami/przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi	Projekt wykazuje powiązania i oddziaływanie z podstawowymi projektami rewitalizacyjnymi: 2, 3, 4, 5, 6.

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 12 Projekt podstawowy nr 2

Nazwa projektu	<i>Bieszczadzki klimat Gminy Olszanica – funkcjonalna i estetyczna przestrzeń publiczna</i>		
Lokalizacja	Podobszar I rewitalizacji	Okres realizacji	2025–2032
Szacowana wartość	15 mln		
Główne źródło finansowania	Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021–2027, inne UE i inne publiczne; Środki partnerów społecznych i gospodarczych; Środki własne gminy.		
Zakres rzeczowy realizowanych zadań	Realizacja projektu przyczyni się powstania estetycznej, funkcjonalnej i klimatycznej przestrzeni publicznej, która będzie stanowiła podstawę rozwoju całej gminy. Zagospodarowanie przestrzeni publicznych na obszarze rewitalizacji przyczyni się nie tylko do wprowadzenia atrakcyjnej i szerokiej oferty spędzania czasu wolnego, ale również wpłynie na integrację mieszkańców i ich bezpieczeństwo. Zakres projektu obejmuje poprawę estetyki i funkcjonalności przestrzeni publicznych, w tym m.in.: • Odnowę przestrzeni publicznej poprzez budowę placów zabaw i siłowni plenerowych oraz innych miejsc aktywności mieszkańców; • Odnowę otwartych placów i skwerów oraz innych miejsc integracji i wypoczynku mieszkańców.		

	Projekt zostanie zrealizowany w podziale na etapy, w zależności od możliwości finansowania zewnętrznego. W ramach prac powstaną obiekty pozbawione barier architektonicznych, wszystkie prace prowadzone będą z zachowaniem zasad dostępności.
Podmioty realizujące projekt	Gmina Olszanica, Przedsiębiorstwo Rozwoju Infrastruktury Gminy Olszanica "PRI" Sp. z o. o., partnerzy społeczni, publiczni i gospodarczy.
Grupy docelowe	Główną grupą docelową są mieszkańcy obszaru rewitalizacji. Odbiorcami będą również wszyscy mieszkańcy gminy, odwiedzający, pracownicy instytucji publicznych.
Oddziaływanie projektu na zdiagnozowane problemy i potencjały	Realizacja projektu oddziaływać będzie na następujące <u>zidentyfikowane problemy</u>, w tym wskazane w tabelach 7 i 8: 1) w sferze społecznej: 1, 2, 3, 4 – poprawa dostępu do funkcjonalnych przestrzeni publicznych, w szczególności miejsc skierowanych do rodzin z dziećmi np. placów zabaw, przełoży się na zwiększenie atrakcyjności osiedleńczej, a więc może wpłynąć na zwiększenie liczby mieszkańców, szczególnie rodzin z dziećmi. 2) w sferze przestrzenno-funkcjonalnej: 4 – projekt przyczyni się poprawy stanu przestrzeni publicznych, przez co obszar stanie się miejscem estetycznym i bezpiecznym, co wpłynie na poprawę jego wizerunku jako miejsca atrakcyjnego do życia. 3) w sferze środowiskowej: 2 – realizacja projektu wpłynie na zwiększenie urządzonych terenów zielonych na obszarze. Ponadto projekt wykorzystywać będzie podczas wdrażania zakresu przedmiotowego <u>następujące potencjały</u>, w tym wskazane tabeli 7 i 8: 1) w sferze społecznej: 2 – bezpieczne i funkcjonalne przestrzenie publiczne staną się miejscem integracji lokalnej społeczności. 2) w sferze gospodarczej: 2 – osoby prowadzące działalność będą inwestować w dalszy rozwój infrastruktury okolicy turystycznej w pobliżu nowych atrakcji. 3) w sferze przestrzenno-funkcjonalnej: 2 – do realizacji projektu zostaną wykorzystane walory krajobrazowe znajdujące się na obszarze rewitalizacji.
Cele rewitalizacji, kierunki działań, które realizuje projekt	CEL REWITALIZACJI 1. <i>Zwiększenie aktywności społecznej i gospodarczej mieszkańców</i> KIERUNEK DZIAŁANIA 1.1. <i>Włączenie społeczne osób wykluczonych i wspieranie inicjatyw lokalnych.</i> KIERUNEK DZIAŁANIA 1.2. <i>Rozwijanie przedsiębiorczości mieszkańców.</i> CEL REWITALIZACJI 2. <i>Poprawa jakości usług oraz dostępności i funkcjonalności przestrzeni</i> KIERUNEK DZIAŁANIA 2.1. <i>Zwiększenie jakości usług publicznych i racjonalne kształtowanie przestrzeni.</i> KIERUNEK DZIAŁANIA 2.2. <i>Ochrona środowiska oraz efektywne wykorzystanie zasobów naturalnych</i>
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji	Prognozowane rezultaty podjętych działań to: – zwiększenie dostępności i jakości przestrzeni publicznych; – poprawa bezpieczeństwa na obszarze; – poprawa sytuacji gospodarczej gminy; – wzrost atrakcyjności obszaru jako miejsca zamieszkania, pracy i odpoczynku; – poprawa jakości życia mieszkańców. Wskaźniki produktu: – Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją [ha]. Wskaźniki rezultatu: – Liczba osób korzystających z przestrzeni publicznej [osoby rok].

Powiązanie projektu z innymi projektami/ przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi	Projekt wykazuje powiązania i oddziaływanie z podstawowymi projektami rewitalizacyjnymi: 1, 3, 4, 5, 6.
---	---

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 13 Projekt podstawowy nr 3

Nazwa projektu	<i>Rozwój społeczno-gospodarczy obszaru rewitalizacji poprzez promowanie publicznych walorów turystycznych</i>		
Lokalizacja	Podobszar II rewitalizacji	Okres realizacji	2025–2032
Szacowana wartość	15 mln		
Główne źródło finansowania	Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021–2027, inne UE i inne publiczne; Środki partnerów społecznych i gospodarczych; Środki własne gminy.		
Zakres rzeczowy realizowanych zadań	Projekt obejmuje promowanie walorów turystycznych oraz ochronę miejsc cennych przyrodniczo poprzez uporządkowanie ruchu turystycznego. Zakres projektu obejmuje między innymi: • Budowę i wyposażenie Kempingu w Zwierzyniu. • Budowę infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej. • Budowę Miejsc Obsługi Rowerzystów. • Budowę ścieżek i szlaków rowerowych. Projekt zostanie zrealizowany w podziale na etapy, w zależności od możliwości finansowania zewnętrznego. W ramach prac powstaną obiekty pozbawione barier architektonicznych, wszystkie prace prowadzone będą z zachowaniem zasad dostępności.		
Podmioty realizujące projekt	Gmina Olszanica, Przedsiębiorstwo Rozwoju Infrastruktury Gminy Olszanica "PRI" Sp. z o. o., partnerzy społeczni, publiczni i gospodarczy.		
Grupy docelowe	Główną grupą docelową są mieszkańcy obszaru rewitalizacji. Odbiorcami będą również wszyscy mieszkańcy gminy, odwiedzający, pracownicy instytucji publicznych.		
Oddziaływanie projektu na zdiagnozowane problemy i potencjały	Realizacja projektu oddziaływać będzie na następujące <u>zidentyfikowane problemy, w tym wskazane w tabelach 7 i 8</u>: 1) w sferze społecznej: 1, 2 – rozwój infrastruktury publicznej przyczyni się do zwiększenia atrakcyjności osiedleńczej obszaru, a także da mieszkańcom nowe możliwości spędzania czasu wolnego, co może wpłynąć na większe zainteresowanie społeczności do osiedlania się na tym obszarze. 2) w sferze gospodarczej: 1 – projekt przyczyni się do zwiększenia ruchu turystycznego, co wpłynie na większe zapotrzebowanie usług, a tym samym umożliwi mieszkańcom zakładanie nowych działalności. 3) w sferze przestrzenno-funkcjonalnej: 5 – realizacja projektu wpłynie na zwiększenie infrastruktury turystycznej, sportowej i rekreacyjnej. Ponadto projekt wykorzystywać będzie podczas wdrażania zakresu przedmiotowego <u>następujące potencjały, w tym wskazane w tabeli 7 i 8</u>: 1) w sferze społecznej: 1, 2 – mieszkańcy obszaru rewitalizacji, w szczególności rodziny z dziećmi będą korzystać z nowopowstałej infrastruktury. 2) w sferze gospodarczej: 1 – osoby prowadzące działalność będą inwestować w dalszy rozwój infrastruktury okołoturystycznej w pobliżu nowych atrakcji.		

	3) w sferze przestrzenno-funkcjonalnej: 1 – do realizacji projektu zostaną wykorzystane walory krajobrazowe znajdujące się na obszarze rewitalizacji.
Cele rewitalizacji, kierunki działań, które realizuje projekt	CEL REWITALIZACJI 3. <i>Stworzenie atrakcyjnej i bezpiecznej przestrzeni dla mieszkańców</i> KIERUNEK DZIAŁANIA 3.1. <i>Zapewnienie dostępności wysokiej jakości usług publicznych</i> KIERUNEK DZIAŁANIA 3.2. <i>Poprawa estetyki przestrzeni publicznych oraz ochrona środowiska</i> CEL REWITALIZACJI 4. <i>Poprawa jakości usług oraz dostępności i funkcjonalności przestrzeni</i> KIERUNEK DZIAŁANIA 4.2. <i>Kreowanie warunków do rozwoju kompetencji zawodowych i społecznych oraz wzmacnianie rozwoju przedsiębiorczości</i>
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji	Prognozowane rezultaty podjętych działań to: – zwiększenie dostępności infrastruktury publicznej; – poprawa bezpieczeństwa na obszarze; – poprawa sytuacji gospodarczej gminy; – wzrost atrakcyjności obszaru jako miejsca zamieszkania, pracy i wypoczynku; – poprawa jakości życia mieszkańców. <i>Wskaźniki produktu:</i> – Liczba nowopowstałej infrastruktury [szt.]. <i>Wskaźniki rezultatu:</i> – Liczba osób korzystających nowopowstałej infrastruktury [osoby/rok].
Powiązanie projektu z innymi projektami/przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi	Projekt wykazuje powiązania i oddziaływanie z podstawowymi projektami rewitalizacyjnymi: 1, 2, 4, 5, 6.

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 14 Projekt podstawowy nr 4

Nazwa projektu	<i>Tworzenie estetycznego, funkcjonalnego i klimatycznego Zwierzynia</i>		
Lokalizacja	Podobszar II rewitalizacji	Okres realizacji	2025–2032
Szacowana wartość	15 mln		
Główne źródło finansowania	Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021–2027, inne UE i inne publiczne; Środki partnerów społecznych i gospodarczych; Środki własne gminy.		
Zakres rzeczowy realizowanych zadań	Projekt obejmuje zagospodarowanie i uporządkowanie ogólnodostępnych przestrzeni publicznych oraz zwiększenie dostępu do bezpiecznych miejsc integracji, rekreacji i wypoczynku dla mieszkańców. Zakres projektu obejmuje między innymi: 1. Poprawę estetyki przestrzeni publicznych w celu nadania nowych funkcji społecznych, w tym m.in.: • Odnowę przestrzeni publicznej poprzez budowę placów zabaw i siłowni plenerowych oraz innych miejsc aktywności mieszkańców; • Odnowę otwartych placów i skwerów oraz innych miejsc integracji i wypoczynku mieszkańców. Projekt zostanie zrealizowany w podziale na etapy, w zależności od możliwości finansowania zewnętrznego.		

	W ramach prac powstaną obiekty pozbawione barier architektonicznych, wszystkie prace prowadzone będą z zachowaniem zasad dostępności.
Podmioty realizujące projekt	Gmina Olszanica, Przedsiębiorstwo Rozwoju Infrastruktury Gminy Olszanica "PRI" Sp. z o. o., partnerzy społeczni, publiczni i gospodarczy.
Grupy docelowe	Główną grupą docelową są mieszkańcy obszaru rewitalizacji. Odbiorcami będą również wszyscy mieszkańcy gminy, odwiedzający, pracownicy instytucji publicznych.
Oddziaływanie projektu na zdiagnozowane problemy i potencjały	Realizacja projektu oddziaływać będzie na następujące <u>zidentyfikowane problemy</u>, w tym wskazane w tabelach 7 i 8: 1) w sferze społecznej: 1, 2, 3 – poprawa dostępu do funkcjonalnych przestrzeni publicznych, w szczególności miejsc skierowanych do rodzin z dziećmi np. placów zabaw, przełoży się na zwiększenie atrakcyjności osiedleńczej, a więc może wpłynąć na zwiększenie liczby mieszkańców, szczególnie rodzin z dziećmi. 2) w sferze przestrzenno-funkcjonalnej: 4 – projekt przyczyni się poprawy stanu przestrzeni publicznych, przez co obszar stanie się miejscem estetycznym i bezpiecznym, co wpłynie na poprawę jego wizerunku jako miejsca atrakcyjnego do życia. 3) w sferze środowiskowej: 2 – realizacja projektu wpłynie na zwiększenie urządzonych terenów zielonych na obszarze. Ponadto projekt wykorzystywać będzie podczas wdrażania zakresu przedmiotowego <u>następujące potencjały</u>, w tym wskazane tabeli 7 i 8: 1) w sferze społecznej: 1, 2 – bezpieczne i funkcjonalne przestrzenie publiczne staną się miejscem integracji lokalnej społeczności. 2) w sferze gospodarczej: 2 – osoby prowadzące działalność będą inwestować w dalszy rozwój infrastruktury okołoturystycznej w pobliżu nowych atrakcji. 3) w sferze przestrzenno-funkcjonalnej: 2 – do realizacji projektu zostaną wykorzystane walory krajobrazowe znajdujące się na obszarze rewitalizacji.
Cele rewitalizacji, kierunki działań, które realizuje projekt	CEL REWITALIZACJI 3. <i>Stworzenie atrakcyjnej i bezpiecznej przestrzeni dla mieszkańców</i> KIERUNEK DZIAŁANIA 3.1. <i>Zapewnienie dostępności wysokiej jakości usług publicznych .</i> KIERUNEK DZIAŁANIA 3.2. <i>Poprawa estetyki przestrzeni publicznych oraz ochrona środowiska.</i> CEL REWITALIZACJI 4. <i>Poprawa jakości usług oraz dostępności i funkcjonalności przestrzeni</i> KIERUNEK DZIAŁANIA 4.2. <i>Kreowanie warunków do rozwoju kompetencji zawodowych i społecznych oraz wzmocnienie rozwoju przedsiębiorczości</i>
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji	Prognozowane rezultaty podjętych działań to: – zwiększenie dostępności i jakości przestrzeni publicznych; – poprawa bezpieczeństwa na obszarze; – poprawa sytuacji gospodarczej gminy; – wzrost atrakcyjności obszaru jako miejsca zamieszkania, pracy i odpoczynku; – poprawa jakości życia mieszkańców. <i>Wskaźniki produktu:</i> – Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją [ha]. <i>Wskaźniki rezultatu:</i> – Liczba osób korzystających z przestrzeni publicznej [osoby/rok].
Powiązanie projektu z innymi	Projekt wykazuje powiązania i oddziaływanie z podstawowymi projektami rewitalizacyjnymi: 1, 2, 3, 5, 6.

projektami/ przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi	
--	--

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 15 Projekt podstawowy nr 5

Nazwa projektu	<i>Aktywność społeczno-zawodowa szansą mieszkańców na lepszą przyszłość</i>		
Lokalizacja	Podobszar I rewitalizacji Podobszar II rewitalizacji	Okres realizacji	2025–2032
Szacowana wartość	5 mln		
Główne źródło finansowania	Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021–2027, inne UE i inne publiczne; Środki partnerów społecznych i gospodarczych; Środki własne gminy.		
Zakres rzeczowy realizowanych zadań	Projekt obejmuje działania mające na celu zapobieganie marginalizacji, włączenie społeczne oraz wspieranie uczenia się przez całe życie, poprzez między innymi: 1. Działania edukacyjne z zakresu edukacji ekologicznej i przyrodniczej, w szczególności uwrażliwiające na problem zmian klimatycznych i zagrożeń z nich wynikających. 2. Wspieranie mieszkańców podobszarów rewitalizacji w zakładaniu i prowadzeniu własnej działalności gospodarczej. 3. Działania edukacyjne dla dzieci i dorosłych, w tym seniorów, zapobiegające wykluczeniu cyfrowemu, w tym edukację w zakresie cyberbezpieczeństwa. 4. Narzędzia oraz formy aktywnej integracji, w szczególności: pracy socjalnej, prac społecznie użytecznych, usług aktywnej integracji, działań o charakterze środowiskowym (m.in. przygotowanie i wsparcie działań indywidualnych i programów środowiskowych, edukacja społeczna i obywatelska, działania o charakterze integracyjnym). 5. Realizację lokalnych inicjatyw edukacyjnych dla dorosłych, organizację czasu osób starszych, klub seniora. 6. Rozwój kompetencji kluczowych i podnoszenie kwalifikacji zawodowych mieszkańców, m.in. kursy, szkolenia i inne zajęcia. 7. Finansowanie/dofinansowanie miejsc dla dzieci w żłobkach, co umożliwi rodzicom powrót na rynek pracy. 8. Organizację zajęć dodatkowych w przedszkolach, oddziałach przedszkolnych oraz szkołach podstawowych. 9. Podnoszenie kompetencji kadry pedagogicznej w przedszkolach oraz szkołach podstawowych.		
Podmioty realizujące projekt	Gmina Olszanica, Przedsiębiorstwo Rozwoju Infrastruktury Gminy Olszanica "PRI" Sp. z o. o., partnerzy społeczni i gospodarczy.		
Grupy docelowe	Główną grupą docelową są mieszkańcy obszaru rewitalizacji, w tym szczególnie osoby zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym oraz osoby bierne zawodowo, dzieci i młodzież, organizacje pozarządowe. Ze względu na charakter projektu, odbiorcami mogą być również mieszkańcy pozostałych obszarów gminy, w tym szczególnie obszaru zdegradowanego.		
Oddziaływanie projektu na zdiagnozowane problemy i potencjały	Realizacja projektu oddziaływać będzie na następujące <u>zidentyfikowane problemy</u>, w tym wskazane w tabelach 7 i 8: 1) w sferze społecznej – realizacja projektu przyczyni się do ograniczenia negatywnych konsekwencji problemów społecznych, zapobiegnie rozwarstwieniu społecznemu i zwiększy aktywność społeczną i zawodową mieszkańców.		

	2) w sferze gospodarczej – wzrost kompetencji i kwalifikacji mieszkańców przyczyni się do wzrostu ich możliwości zatrudnienia, a w niektórych przypadkach może doprowadzić do wzrostu przedsiębiorczości. 3) w sferze środowiskowej – projekt przyczyni się do wzrostu świadomości ekologicznej mieszkańców. Ponadto projekt wykorzystywać będzie podczas wdrażania zakresu przedmiotowego potencjały, w tym wskazane w tabelach 7 i 8: 1) w sferze społecznej – dzięki dostępności miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, łatwiejsze będzie wejście na rynek pracy rodzicom, którzy podniosą swoje kompetencje i zdobędą kwalifikacje w projekcie. 2) w sferze gospodarczej – współpraca wielosektorowa – mieszkańcy z wysokimi kwalifikacjami będą korzystać z potencjałów obszaru w sferze gospodarczej, w szczególności z rosnącej liczby nowo zakładanych przedsiębiorstw, a tym samym miejsc pracy.
Cele rewitalizacji, kierunki działań, które realizuje projekt	CEL REWITALIZACJI 1. <i>Zwiększenie aktywności społecznej i gospodarczej mieszkańców.</i> KIERUNEK DZIAŁANIA 1.1. <i>Włączanie społeczne osób wykluczonych i wspieranie inicjatyw lokalnych.</i> KIERUNEK DZIAŁANIA 1.2. <i>Rozwijanie przedsiębiorczości mieszkańców.</i> CEL REWITALIZACJI 2. <i>Poprawa jakości usług oraz dostępności i funkcjonalności przestrzeni.</i> KIERUNEK DZIAŁANIA 2.1. <i>Zwiększenie jakości usług publicznych i racjonalne kształtowanie przestrzeni.</i> CEL REWITALIZACJI 4. <i>Wzmocnienie kapitału społecznego i integracji mieszkańców.</i> KIERUNEK DZIAŁANIA 4.2. <i>Kreowanie warunków do rozwoju kompetencji zawodowych i społecznych oraz wzmocnianie przedsiębiorczości.</i>
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji	Prognozowane rezultaty podjętych działań to: – włączenie społeczne osób wykluczonych; – aktywizacja społeczna i zawodowa osób pozostających bez pracy; – poprawa jakości usług publicznych w zakresie edukacji na obszarze rewitalizacji; – wzrost partnerstw wielosektorowych. Wskaźniki produktu: – Liczba osób objętych wsparciem [osoby]. – Liczba osób bezrobotnych, w tym długotrwale bezrobotnych, objętych wsparciem w programie [osoby]. Wskaźniki rezultatu: – Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu [osoby]. – Liczba osób pracujących, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek, po opuszczeniu programu [osoby].
Powiązanie projektu z innymi projektami/przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi	Projekt wykazuje powiązania i oddziaływanie z podstawowymi projektami rewitalizacyjnymi: 1, 2, 3, 4, 6.

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 16 Projekt podstawowy nr 6

Nazwa projektu	<i>Wzmocnienie tożsamości lokalnej i integracji mieszkańców</i>		
Lokalizacja	Podobszar I rewitalizacji Podobszar II rewitalizacji	Okres realizacji	2025–2032
Szacowana wartość	5 mln		
Główne źródło finansowania	Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021–2027, inne UE i inne publiczne; Środki partnerów społecznych i gospodarczych; Środki własne gminy.		
Zakres rzeczowy realizowanych zadań	Zadania, które przewiduje się zrealizować w ramach projektu, to m.in.: 1. Prowadzenie działań edukacyjnych i animacyjnych z mieszkańcami w zakresie kultury, turystyki i partycypacji społecznej; 2. Zwiększenie zaangażowania mieszkańców w działania kulturalne oraz działania na rzecz lokalnej społeczności; 3. Organizacja i rozszerzenie oferty działań sportowych i rekreacyjnych (szczególnie w obiektach/przestrzeniach rewitalizowanych) na rzecz społeczności lokalnej poprzez podjęcie współpracy z klubami sportowymi oraz instytucjami/podmiotami działającymi na rzecz promowania zdrowego i aktywnego trybu życia oraz włączenia różnych grup społecznych do regularnej aktywności fizycznej; 4. Zwiększenie liczby wydarzeń integrujących mieszkańców obszaru rewitalizacji, m.in. warsztatów; 5. realizacja ponadlokalnych cyklicznych wydarzeń kulturalnych, imprez kulturalnych na obszarze rewitalizacji oraz na terenie całej gminy.		
Podmioty realizujące projekt	Gmina Olszanica, Przedsiębiorstwo Rozwoju Infrastruktury Gminy Olszanica "PRI" Sp. z o. o., partnerzy społeczni i gospodarczy.		
Grupy docelowe	Główną grupą docelową są mieszkańcy obszaru rewitalizacji. Odbiorcami są wszyscy mieszkańcy gminy.		
Oddziaływanie projektu na zdiagnozowane problemy i potencjały	Realizacja projektu oddziaływać będzie na <u>zidentyfikowane problemy, w tym wskazane w tabelach 7 i 8:</u> 1) <i>sferze społecznej</i> – realizacja projektu przyczyni się do wzrostu poczucia tożsamości lokalnej i integracji, a co za tym idzie aktywności i zaangażowania mieszkańców w sprawy lokalne. 2) <i>w sferze środowiskowej</i> – projekt w swoim zakresie przewiduje działania edukacyjno-animacyjne związane z edukacją ekologiczną. Ponadto projekt wykorzystywać będzie podczas wdrażania zakresu przedmiotowego <u>potencjały, w tym wskazane w tabelach 7 i 8:</u> 1) <i>w sferze społecznej</i> – aktywne organizacje pozarządowe i instytucje kultury mogą być realizatorami projektu. 2) <i>w sferze przestrzenno-funkcjonalnej</i> – lokalizacja i infrastruktura dostępna na obszarze będą ważnym czynnikiem umożliwiającym realizację projektu.		
Cele rewitalizacji, kierunki działań, które realizuje projekt	CEL REWITALIZACJI 1. <i>Zwiększenie aktywności społecznej i gospodarczej mieszkańców.</i> KIERUNEK DZIAŁANIA 1.1. <i>Włączanie społeczne osób wykluczonych i wspieranie inicjatyw lokalnych.</i> CEL REWITALIZACJI 4. <i>Wzmocnienie kapitału społecznego i integracji mieszkańców.</i> KIERUNEK DZIAŁANIA 4.1. <i>Zwiększenie dostępności wysokiej jakości oferty kulturalno-sportowej.</i>		

Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji	Prognozowane rezultaty podjętych działań to: – zwiększona tożsamość lokalna mieszkańców; – zwiększona świadomość ekologiczna wśród mieszkańców; – poprawa jakości i rozszerzenie usług społecznych na terenie gminy; – pobudzenie i zwiększenie aktywności społecznej. Wskaźniki produktu: – Liczba opracowanych i wdrożonych „Programów wsparcia pasji i talentów dla uczniów szkół podstawowych” [szt.]. Wskaźniki rezultatu: – Liczba uczestników imprez i/lub wspólnych prac [osoby/rok].
Powiązanie projektu z innymi projektami/ przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi	Projekt wykazuje powiązania i oddziaływanie z podstawowymi projektami rewitalizacyjnymi: 1, 2, 3, 4, 5

Źródło: Opracowanie własne

Wszystkie projekty zostały zweryfikowane w trybie partycypacji społecznej. Pierwszym etapem było przeprowadzenie otwartego naboru pomysłów na projekty rewitalizacyjne, które można było składać do Urzędu Gminy za pomocą fiszek projektowych dostępnych na stronie internetowej gminy, na stronie podmiotowej gminy w Biuletynie Informacji Publicznej oraz w Urzędzie Gminy Olszanica. Wszystkie założenia dokumentu i elementy projektów były konsultowane z różnymi grupami interesariuszy, zarówno podczas otwartych spotkań konsultacyjnych z mieszkańcami obszaru rewitalizacji, jak i podczas posiedzeń Komitetu Rewitalizacji. Wszystkie powyżej wskazane i opisane projekty podstawowe, ze względu na zidentyfikowane w pogłębionej diagnozie obszaru problemy i potencjały (tabele 7–8), są kluczowe dla powodzenia procesu rewitalizacji oraz osiągnięcia założonych celów w dążeniu do wizji obszaru (planowanego efektu). Tylko kompleksowe działania odnoszące się do wszystkich sfer: społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej, spowodują osiągnięcie efektu synergii w oddziaływaniu na sytuację kryzysową.

Ze względu na to, że wyznaczony obszar rewitalizacji posiada potencjały w postaci lokalizacji usług o charakterze centrotwórczym (sołectwo Olszanica), istniejącej infrastruktury (Podobszar I i II) – ich wykorzystanie w działaniach rewitalizacyjnych przyczyni się do wzrostu dochodów mieszkańców całej gminy, a nie tylko obszaru rewitalizacji. Dzięki takiemu podejściu rewitalizacja jest niezbędnym elementem rozwoju gminy. Kompleksowe działania dotyczące rozwoju atrakcyjnej infrastruktury oraz świadczonych usług spowodują wzrost atrakcyjności osiedleńczej oraz jakości życia mieszkańców. Szeroki zakres projektów polegających na aktywizacji i integracji różnych interesariuszy rewitalizacji spowoduje zwiększenie ich zaangażowania w sprawy lokalne. Zarówno działania inwestycyjne jak i społeczne, realizowane przez podmioty z sektorów: społecznego, gospodarczego oraz publicznego, współfinansowane z różnych źródeł zewnętrznych, przyczynią się do osiągnięcia wizji obszaru.

Projekty „miękkie” będą dedykowane przede wszystkim mieszkańcom obszaru rewitalizacji, jednak ze względu na ich charakter obejmować mogą również pozostałych mieszkańców gminy. W ten sposób osoby zagrożone marginalizacją spoza obszaru rewitalizacji nie będą czuły się wykluczone z możliwości uzyskania pomocy i szersze będą efekty oddziaływania tych projektów. W przypadku braku pozyskania planowanych dofinansowań ze środków zewnętrznych, dla projektów podstawowych alternatywnym źródłem finansowania ich realizacji będą środki własne gminy i partnerów (w zakresie możliwym do zrealizowania) oraz w niektórych przypadkach także środki krajowe, które powinny przyczyniać się do przywrócenia i/lub nadawania nowych funkcji społecznych, gospodarczych, edukacyjnych, kulturalnych, sportowych, turystycznych lub rekreacyjnych obiektom i przestrzeniom publicznym.

W tabeli 17 przedstawione zostały potencjalne planowane i alternatywne źródła finansowania projektów podstawowych. Projekty podstawowe zaplanowane w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji obejmują współfinansowanie z różnych źródeł, w tym m.in. ze środków Unii Europejskiej, krajowych środków publicznych oraz środków gminy, warunkując konstrukcję ukierunkowaną na osiągnięcie zaplanowanych efektów założonych w dokumencie.

Tabela 17 Planowane źródła finansowania projektów podstawowych

Lp.	Nazwa projektu	Planowane źródło finansowania	Alternatywne źródło finansowania
1.	<i>Bieszczadski Wańkowa – zimowa wizytówka województwa podkarpackiego</i>	– Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021–2027 – Środki partnerów społecznych i gospodarczych – Środki własne gminy	– Krajowy Plan Odbudowy; – Fundusze Europejskie 2021-2027 i 2028-2034; – Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027; – Środki rządowe; – Inne.
2.	<i>Bieszczadzki klimat Gminy Olszanica – funkcjonalna i estetyczna przestrzeń publiczna</i>	– Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021–2027; – Środki partnerów społecznych i gospodarczych; – Środki własne gminy.	– Krajowy Plan Odbudowy; – Fundusze Europejskie 2021-2027 i 2028-2034; – Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027; – Środki rządowe; – Inne.
3.	<i>Rozwój społeczno-gospodarczy obszaru rewitalizacji poprzez promowanie publicznych walorów turystycznych</i>	– Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021–2027 – Środki partnerów społecznych i gospodarczych – Środki własne gminy	– Krajowy Plan Odbudowy; – Fundusze Europejskie 2021-2027 i 2028-2034; – Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027; – Środki rządowe; – Inne.
4.	<i>Tworzenie estetycznego, funkcjonalnego i klimatycznego Zwierzynia</i>	– Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021–2027; – Środki partnerów społecznych i gospodarczych; – Środki własne gminy.	– Krajowy Plan Odbudowy; – Fundusze Europejskie 2021-2027 i 2028-2034; – Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027; – Środki rządowe; – Inne.
5.	<i>Aktywność społeczno-zawodowa szansą mieszkańców na lepszą przyszłość</i>	– Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021–2027; – Środki partnerów społecznych i gospodarczych; – Środki własne gminy.	– Krajowy Plan Odbudowy; – Fundusze Europejskie 2021-2027 i 2028-2034; – Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027; – Środki rządowe; – Inne.
6.	<i>Wzmocnienie tożsamości lokalnej i integracji mieszkańców</i>	– Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021–2027; – Środki partnerów społecznych i gospodarczych; – Środki własne gminy.	– Krajowy Plan Odbudowy; – Fundusze Europejskie 2021-2027 i 2028-2034; – Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027; – Środki rządowe; – Inne.

Źródło: Opracowanie własne

2.2. Charakterystyka pozostałych rodzajów przedsięwzięć

Uzupełnieniem listy podstawowych projektów rewitalizacyjnych jest charakterystyka pozostałych rodzajów przedsięwzięć rewitalizacyjnych (tabela 18), realizujących określone kierunki działań, które mają na celu eliminację lub ograniczenie negatywnych zjawisk powodujących sytuację kryzysową na wyznaczonym obszarze rewitalizacji. Należy również zaznaczyć, że wzmacniają one zaplanowane efekty procesu rewitalizacji w odniesieniu do rozwoju społeczno-gospodarczego całej gminy.

Tabela 18 Charakterystyka uzupełniających przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Lp.	Nazwa przedsięwzięcia	Charakterystyka tematyczna przedsięwzięcia	Powiązanie z celami rewitalizacji i kierunkami działań
1.	<i>Organizacja cyklicznych wydarzeń i rozwój działalności społecznej, kulturalnej, artystycznej, sportowej, rekreacyjnej i edukacyjnej</i>	Zakres rzeczowy przedsięwzięcia obejmuje organizację i rozszerzenie oferty działań kulturalnych, edukacyjnych, sportowych, rekreacyjnych (szczególnie w obiektach/ przestrzeniach rewitalizowanych) na rzecz społeczności lokalnej. Ponadto przewiduje się stworzenie kompleksowego systemu wsparcia i współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz wyznaczonego obszaru rewitalizacji, przyczyniającego się do eliminacji lub ograniczenia negatywnych zjawisk społecznych.	CEL 1. Kierunek działania 1.1. CEL 2. Kierunek działania 2.1. CEL 4. Kierunek działania 4.1.
2.	<i>Aktywizacja społeczno-zawodowa osób wykluczonych i zagrożonych marginalizacją poprzez integrację społeczną oraz aktywizację zawodową</i>	W ramach przedsięwzięcia przewiduje się monitorowanie bezpieczeństwa socjalnego mieszkańców poprzez ścisłą współpracę z różnymi instytucjami działającymi w sferze społecznej, szczególnie Centrum Usług Społecznych (CUS) i Powiatowym Urzędem Pracy (PUP), które będą wdrażały różnorodne programy służące aktywizacji społeczno-zawodowej osób wykluczonych społecznie lub zagrożonych ubóstwem za pomocą instrumentów aktywizacji społecznej, zawodowej, edukacyjnej, ukierunkowanych na: 1) przywrócenie zdolności do prawidłowego wypełniania ról społecznych, w tym m.in. poprzez pracę socjalną; 2) podniesienie kwalifikacji zawodowych, poszerzenie wiedzy i umiejętności w celu uzyskania lub utrzymania zatrudnienia; 3) poszerzenie wiedzy i umiejętności podnoszących kompetencje ogólne; 4) aktywizację osób bezrobotnych, szczególnie osób młodych; 5) wsparcie osób starszych i niepełnosprawnych, przez m.in.: - organizowanie cyklicznych warsztatów, podczas których seniorzy mogliby zyskać nowe umiejętności i rozwijać swoje zainteresowania (np. obsługa komputera, warsztaty kulinarne, lekcje rysunku/malarstwa/fotografii, lekcje tańca, klub dyskusyjny); - stworzenie możliwości uzyskania przez seniorów pomocy i porad na temat codziennych problemów (prawne, konsumenckie itp.). Jednym z elementów będzie również wsparcie dla nowo powstałych i już działających organizacji pozarządowych, propagowanie idei wolontariatu oraz pozyskiwanie wolontariuszy do udziału w realizacji zadań dotyczących rozwiązywania problemów	CEL 1. Kierunek działania 1.1. Kierunek działania 1.2. CEL 2. Kierunek działania 2.1. CEL 4. Kierunek działania 4.2.

		społecznych. Ponadto przewiduje się współpracę z organizacjami pozarządowymi, które w ramach swojej działalności przyczyniają się do integracji różnych grup interesariuszy.	
3.	<i>Stworzenie kompleksowego systemu wsparcia przedsiębiorczości mieszkańców na obszarze rewitalizacji</i>	W ramach przedsięwzięcia przewiduje się m.in. inicjowanie oraz prowadzenie kampanii informacyjnych o dostępnych zewnętrznych środkach finansowych na rozpoczęcie i rozwój działalności gospodarczej. Ponadto planuje się nawiązanie współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie wsparcia finansowego i merytorycznego mieszkańców planujących założyć lub rozwinąć działalność gospodarczą na wyznaczonym obszarze rewitalizacji. Ważnym elementem będzie również wdrożenie systemu wsparcia merytorycznego, związanego z powstawaniem podmiotów ekonomii społecznej.	CEL 1. Kierunek działania 1.2. CEL 4. Kierunek działania 4.2.
4.	<i>Tworzenie infrastruktury społecznej, zdrowotnej i opiekuńczej</i>	Zakres tematyczny przedsięwzięcia dotyczy przede wszystkim działań na rzecz deinstytucjonalizacji opieki nad osobami niesamodzielnymi poprzez rozwój alternatywnych form opieki nad ww. osobami (w tym osobami starszymi), obejmujący: 1) Tworzenie miejsc świadczenia usług opiekuńczych w formie usług świadczonych w społeczności lokalnej w nowych jak i istniejących placówkach zapewniających opiekę dzienną, w tym osób starszych, niepełnosprawnych, chorych. 2) Rozwój i poprawę dostępności do usług asystenckich, opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych, m.in. usług asystenta osoby niepełnosprawnej, specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi, usług opieki wytechnieniowej.	CEL 1. Kierunek działania 1.1. CEL 2. Kierunek działania 2.1. CEL 3. Kierunek działania 3.1.
5.	<i>Wdrażanie e-usług publicznych, szczególnie w obszarze administracji, edukacji, informacji przestrzennej</i>	Przedsięwzięcie dotyczy rozwoju e-administracji oraz informacji sektora publicznego, zasobów nauki i kultury w zakresie m.in.: 1) budowy systemów teleinformatycznych wraz z niezbędną infrastrukturą dla potrzeb elektronicznego obiegu dokumentów; 2) budowy szeroko dostępnych dla obywateli regionalnych platform umożliwiających dostęp przez Internet do usług publicznych; 3) budowy teleinformatycznych systemów komunikacji (podpis elektroniczny, elektroniczna pieczęć oraz inne sposoby uwierzytelniania form elektronicznych); 4) tworzenia, rozwijania rejestrów publicznych, w tym systemów informacji przestrzennej; 5) budowy, przebudowy lub zakupu systemów zapewniających bezpieczeństwo przechowywania danych cyfrowych;	CEL 1. Kierunek działania 1.1. Kierunek działania 1.2. Cel. 2. Kierunek działania 2.1. CEL 3. Kierunek działania 3.1. CEL 4. Kierunek działania 4.1. Kierunek działania 4.2.

		6) budowy, przebudowy lub zakupu systemów teleinformatycznych służących digitalizacji zasobów, w tym kulturowych lub naukowych, będących w posiadaniu instytucji publicznych, a także zapewnienie powszechnego, otwartego dostępu do tych zasobów w postaci cyfrowej.	
6.	<i>Poprawa dostępu infrastruktury sportowej, rekreacyjnej i turystycznej</i>	Przedsięwzięcie polega na budowie oraz modernizacji, przebudowie i/lub remoncie wraz z doposażeniem istniejących obiektów sportowych i rekreacyjnych na rzecz różnych grup interesariuszy rewitalizacji (w tym dostosowanie do potrzeb sportu osób niepełnosprawnych). Zakres dotyczy: sal sportowych (sal gimnastycznych, siłowni), boisk sportowych oraz terenowych urządzeń sportowych, kompleksów lub urządzeń lekkoatletycznych.	Cel. 2. Kierunek działania 2.1. CEL 3. Kierunek działania 3.1. Kierunek działania 3.2.
7.	<i>Czyste środowisko i rozwój odnawialnych źródeł energii</i>	Projekt obejmować będzie m.in.: 1. Zwiększenie efektywności energetycznej budynków i redukcję emisji gazów cieplarnianych poprzez: a. kompleksową i głęboką termomodernizację budynków użyteczności publicznej, budynków mikro i małych przedsiębiorstw, budynków wielorodzinnych; b. przebudowę systemów grzewczych, instalację urządzeń OZE (w tym pomp ciepła) w gospodarstwach domowych oraz mikro i małych przedsiębiorstw; c. działania promocyjne i edukacyjne w zakresie podnoszenia świadomości ekologicznej mieszkańców, w tym szczególnie edukacja, doradztwo w zakresie gospodarki niskoemisyjnej, promowanie oszczędności energii, gospodarki o obiegu zamkniętym i wykorzystania OZE. Zakres działań w odniesieniu do budynków, urządzeń technicznych lub instalacji i procesów technologicznych będzie wynikał z audytów energetycznych. 2. Usuwanie azbestu pozostałego do unieszkodliwienia. 3. Wymiana oświetlenia ulicznego na energooszczędne. 4. Działania mające na celu adaptację do zmian klimatu i zapobieganie ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, poprzez: g. rozwój różnych form małej retencji; h. zabezpieczenie potrzeb służb ratowniczych, w tym szczególnie OSP.	Cel. 2. Kierunek działania 2.2. CEL 3. Kierunek działania 3.2.

Źródło: Opracowanie własne

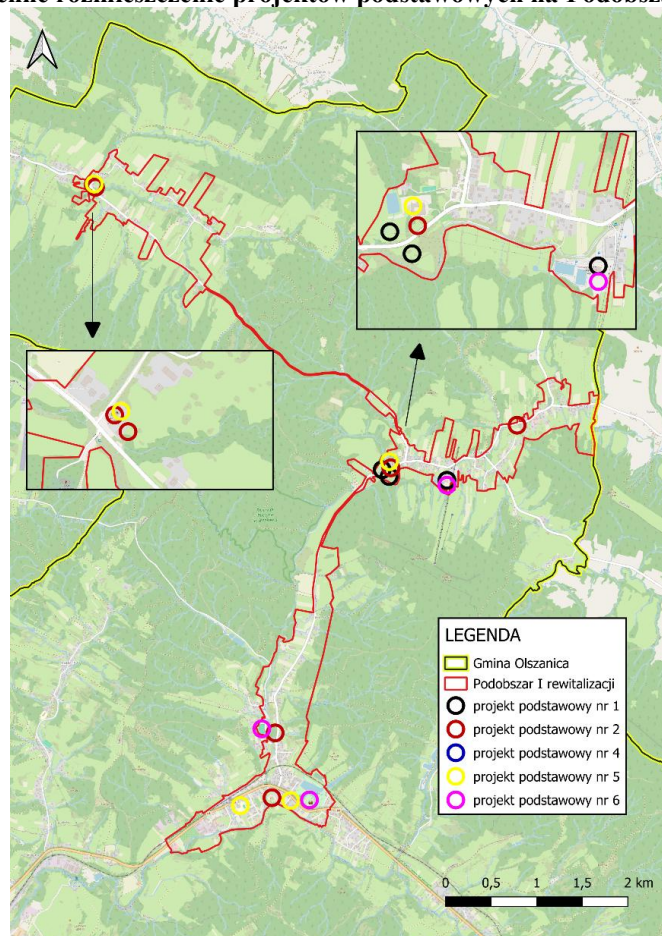
2.3. Mechanizmy zapewnienia komplementarności oraz integrowania działań i przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Olszanica 2032+ ma charakter kompleksowy, dlatego że podczas programowania działań rewitalizacyjnych zastosowano mechanizmy zapewnienia komplementarności między poszczególnymi projektami/ przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi oraz pomiędzy działaniami różnych podmiotów i funduszy na obszarze objętym programem rewitalizacji. W odniesieniu do projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych, w celu osiągnięcia efektu synergii w oddziaływaniu na obszar rewitalizacji, zapewniona została ich komplementarność w różnych wymiarach, tj. przestrzennym, problemowym, proceduralno-instytucjonalnym, międzyokresowym oraz źródeł finansowania.

KOMPLEMENTARNOŚĆ PRZESTRZENNA

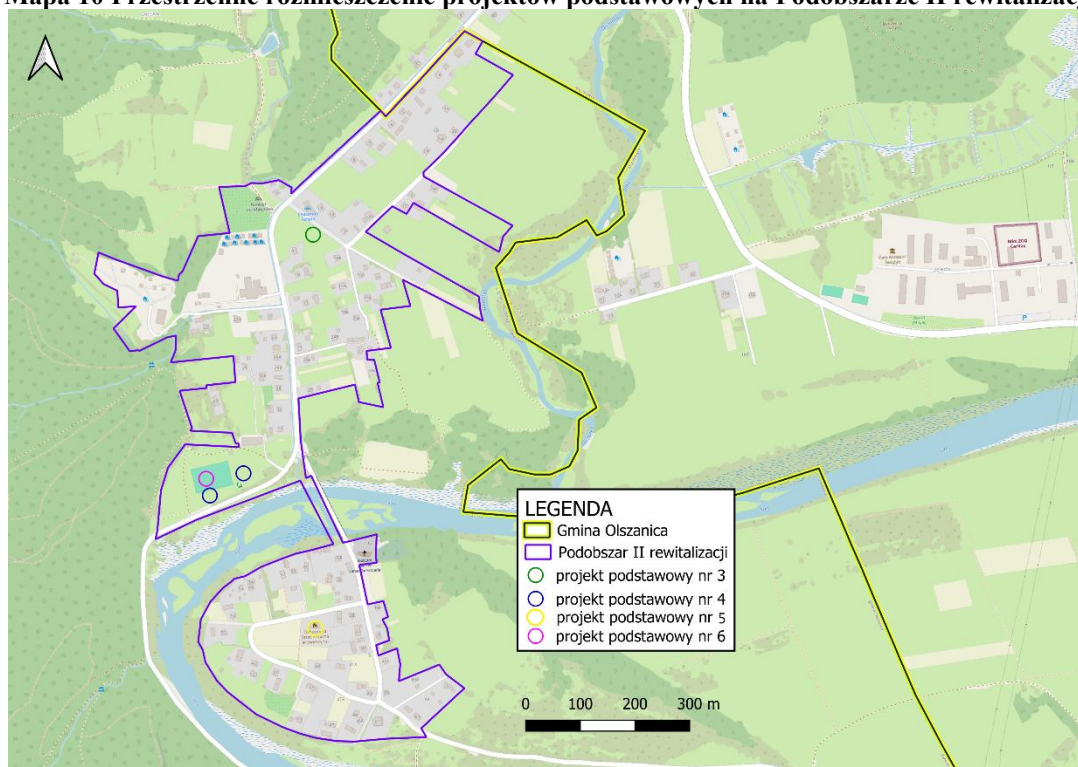
Wszystkie projekty zawarte w dokumencie realizowane będą na wyznaczonym obszarze rewitalizacji (Podobszar I i Podobszar II), gdzie zlokalizowane są funkcje centrotwórcze oraz turystyczne, co spowoduje to, że zasięg ich oddziaływania będzie znacznie większy i efektywniejszy z punktu widzenia interesariuszy rewitalizacji. Część z zaplanowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, ze względu na charakter działań, obejmie teren całej gminy, ponieważ tylko poprzez większą skalę zadań, szczególnie w sferze społecznej, można uzyskać założone efekty w postaci rozwiązania zidentyfikowanych problemów. Wzajemne dopełnianie się projektów podstawowych i przedsięwzięć uzupełniających oraz zaangażowanie lokalnej społeczności pozwoli na osiągnięcie efektu rewitalizacji widocznego na całym obszarze i uniknięcie wybiórczości inwestycji. Zindywidualizowane działania rewitalizacyjne wdrażane na obszarze rewitalizacji, a także poza obszarem, wzajemnie będą się dopełniać przestrzennie, dzięki czemu efekty ich realizacji nie będą widoczne punktowo w pojedynczych miejscach, a na całym obszarze objętym kryzysem. Projekty i/lub przedsięwzięcia podstawowe zostały zaprogramowane w taki sposób, aby odpowiadały na problemy mieszkańców, a przede wszystkim nie skutkowały przenoszeniem problemów w inne miejsce. W tym celu zawarto zarówno przedsięwzięcia inwestycyjne, jak i społeczne, które zapobiegą prowadzeniu do niepożądanych efektów społecznych, w tym konfliktów międzyludzkich i „dziedziczenia biedy”. Dostępność do powstałej infrastruktury oraz działań społecznych i kulturalnych dla wszystkich użytkowników spowoduje, że z pozytywnych efektów rewitalizacji korzystać będą wszyscy mieszkańcy, bez względu na sytuację materialną. Taka sytuacja przyczyni się do wzrostu aktywności społecznej i integracji społeczności lokalnej przy korzystaniu ze wspólnych zasobów i walorów przestrzennych, a także kapitału społecznego. Na mapach 9 i 10 przedstawiono lokalizację realizacji projektów podstawowych (1–6).

Mapa 9 Przestrzenne rozmieszczenie projektów podstawowych na Podobszarze I rewitalizacji

Źródło: Opracowanie własne

Mapa 10 Przestrzenne rozmieszczenie projektów podstawowych na Podobszarze II rewitalizacji

Źródło: Opracowanie własne

KOMPLEMENTARNOŚĆ PROBLEMOWA

Projekty i/lub przedsięwzięcia podstawowe oraz uzupełniające zawarte w dokumencie stanowią kompleksową odpowiedź na zdiagnozowane we wszystkich sferach zróżnicowane problemy i wykorzystują potencjały lokalne wyznaczonego obszaru rewitalizacji w zakresie kapitału społecznego osób w wieku produkcyjnym (Podobszar I) oraz przedprodukcyjnym (Podobszar II), walorów przyrodniczych i potencjału do rozwoju turystyki. Wykazane to zostało w powiązaniu każdego projektu podstawowego ze zdiagnozowanymi problemami. Dzięki temu wszystkie projekty i/lub przedsięwzięcia uzupełniające są komplementarne w oddziaływaniu całościowym na obszar rewitalizacji w aspekcie społecznym, gospodarczym, przestrzenno-funkcjonalnym, technicznym i środowiskowym. Takie podejście ma przeciwdziałać fragmentaryzacji działań, koncentrując się na całościowym spojrzeniu na przyczyny kryzysu danego obszaru, które w tym przypadku spowodowane są głównie kumulacją wykluczenia społecznego oraz wysokim poziomem zamykania i wyrejestrowywania działalności gospodarczych. Konieczne jest określenie pożądanego stanu, do którego mają doprowadzić obszar projekty/przedsięwzięcia rewitalizacyjne, dlatego została określona wizja (planowany efekt rewitalizacji), uwzględniająca uwarunkowania i zasoby wewnętrzne obszaru. Parametryzacja efektów rewitalizacji określona została na poziomie celów rewitalizacji, ponieważ wizja określa zbiór poświadanych wartości do osiągnięcia po wdrożeniu założeń dokumentu.

Komplementarność problemowa wykazana została w tabeli 19, gdzie przedstawiono potrzeby rewitalizacyjne, odpowiadające im cele i kierunki działań oraz projekty podstawowe i przedsięwzięcia uzupełniające w każdej sferze. Poszczególne projekty realizują konkretne cele rewitalizacji i kierunki działań. Wszystkie kierunki działań i odpowiadające im projekty są powiązane problemowo oraz odnoszą się do wszystkich sfer: społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej, rozwiązując zidentyfikowane problemy (zawarte w tabelach 7–8).

Podczas podejmowania strategicznych decyzji przez samorząd lokalny na innych płaszczyznach, będą brane pod uwagę zaplanowane działania rewitalizacyjne, aby zapewnić koordynację tematyczną i organizacyjno-techniczną działań administracji samorządowej. Ponadto ważne jest, że proces rewitalizacji realizuje założenia innych dokumentów strategicznych i planistycznych zarówno na szczeblu lokalnym, jak i powiatowym, regionalnym, krajowym czy europejskim, co zostało wykazane w rozdziale 2 części I dokumentu.

Tabela 19 Komplementarność problemowa – potrzeby rewitalizacyjne wraz z odpowiadającymi im celami rewitalizacji i kierunkami działań oraz zaplanowanymi projektami podstawowymi i przedsięwzięciami uzupełniającymi

SFERA	POTRZEBA REWITALIZACYJNA	CEL REWITALIZACJI	KIERUNKI DZIAŁANIA	PROJEKTY PODSTAWOWE	PRZEDSIĘWZIĘCIA UZUPEŁNIAJĄCE
SPOŁECZNA	<i>Tworzenie warunków do aktywności mieszkańców obszaru rewitalizacji</i>	Cel rewitalizacji 1	1.1.	1, 2	1, 2, 4, 5
		Cel rewitalizacji 2	2.1. 2.2.		1, 2, 4, 5, 6
		Cel rewitalizacji 3	3.1. 3.2.	3, 4	4, 5, 6
		Cel rewitalizacji 4	4.1.	4	1, 5
	<i>Zwiększenie zaangażowania mieszkańców w sprawy lokalne oraz integracji w działaniu na rzecz obszaru rewitalizacji</i>	Cel rewitalizacji 1	1.1.	5	1, 2, 4, 5
		Cel rewitalizacji 4	4.1.	6	1, 5
	<i>Zapewnianie udziału w życiu społecznym seniorom oraz osobom niepełnosprawnym</i>	Cel rewitalizacji 1	1.1.	2, 5, 6	1, 2, 4, 5
		Cel rewitalizacji 4	4.1.	4, 5, 6	1, 5
	<i>Wzmocnienie jakości edukacji i stworzenie możliwości do rozwoju zawodowego ludzi młodych</i>	Cel rewitalizacji 1	1.1. 1.2.	5	1, 2, 5
		Cel rewitalizacji 2	2.1.		5
		Cel rewitalizacji 3	3.1.		
		Cel rewitalizacji 4	4.1. 4.2.		1, 2, 5
	<i>Kompleksowe wsparcie osób wykluczonych i/lub zagrożonych ubóstwem zamieszkujących na obszarze rewitalizacji</i>	Cel rewitalizacji 1	1.1.	5, 6	1, 2, 4, 5
		Cel rewitalizacji 4	4.1.	5, 6	1, 5
GOSPO DARZ A	<i>Wspieranie rozwoju przedsiębiorstw i działalności gospodarczych mieszkańców na obszarze rewitalizacji</i>	Cel rewitalizacji 1	1.1. 1.2.	1, 2, 5	2, 3, 5
		Cel rewitalizacji 4	4.1. 4.2.	3, 4, 5	3, 5

	Tworzenie warunków do rozwoju sektorów turystycznego i okołoturystycznego na obszarze rewitalizacji	Cel rewitalizacji 1	1.2.	1, 2	5
		Cel rewitalizacji 2	2.1.		1, 5, 6
		Cel rewitalizacji 3	3.1. 3.2.	3, 4	5, 6
		Cel rewitalizacji 4	4.1. 4.2.		1, 5
PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA	Uporządkowanie oraz stworzenie atrakcyjnych przestrzeni publicznych sprzyjających aktywności mieszkańców	Cel rewitalizacji 1	1.1. 1.2.	2	–
		Cel rewitalizacji 2	2.1. 2.2.		6
		Cel rewitalizacji 3	3.1. 3.2.	4	
		Cel rewitalizacji 4	4.1. 4.2.		
	Zwiększenie funkcjonalności i bezpieczeństwa układów komunikacyjnych z uwzględnieniem preferencji dla ruchu pieszego i rowerowego	Cel rewitalizacji 2	2.1 2.2.	1	–
		Cel rewitalizacji 3	3.1. 3.2.	3	–
	Poprawa bezpieczeństwa na obszarze rewitalizacji	Cel rewitalizacji 2	2.1.	1, 2	6
		Cel rewitalizacji 3	3.1.	3, 4	6
TECHNICZNA	Modernizacja oraz przebudowa obiektów użyteczności publicznej	Cel rewitalizacji 2	2.1. 2.2.	–	6
		Cel rewitalizacji 3	3.1. 3.2.		6, 7
	Ochrona oraz efektywne wykorzystanie obiektów zabytkowych świadczących o tożsamości lokalnej	Cel rewitalizacji 2	2.1. 2.2.	–	–
		Cel rewitalizacji 3	3.1. 3.2.		–
ŚR OD O	Ograniczenie tzw. „niskiej” emisji zanieczyszczeń powietrza	Cel rewitalizacji 2	2.1. 2.2.	–	7

		Cel rewitalizacji 3	3.1. 3.2.		
	<i>Podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców</i>	Cel rewitalizacji 2	2.1. 2.2.	5, 6	7
		Cel rewitalizacji 3	3.1. 3.2.		
	<i>Uporządkowanie oraz uzupełnienie zieleni urządzonej na terenach publicznych</i>	Cel rewitalizacji 2	2.1. 2.2.	2	6
		Cel rewitalizacji 3	3.2.	4	

Źródło: Opracowanie własne

KOMPLEMENTARNOŚĆ PROCEDURALNO-INSTITUCJONALNA

Dla zagwarantowania, że przyjęte postanowienia będą konsekwentnie realizowane, zapewnione zostały warunki organizacyjne i instytucjonalne do ich wdrażania oraz weryfikacji. Podmiotem odpowiedzialnym za wdrażanie założeń dokumentu jest Wójt Gminy Olszanica przy pomocy pracowników Referatu Rozwoju Gospodarczego. Jednocześnie jest to efekt osadzenia rewitalizacji w ramach istniejących struktur organizacyjnych Urzędu Gminy Olszanica, odpowiedzialnych za koordynację systemu zarządzania rozwojem gminy. W przypadku potrzeby wsparcia merytorycznego pracowników Referatu Rozwoju Gospodarczego, wszyscy kierownicy wydziałów i pracownicy Urzędu oraz kierownicy jednostek organizacyjnych zobowiązani są do ścisłej współpracy i udzielania niezbędnych informacji.

Wdrażanie założeń rewitalizacji w ramach struktur organizacyjnych Urzędu przyczyni się do wzajemnego uzupełniania się działań oraz spójności procedur w realizacji poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych w zakresie powiązanych projektów infrastrukturalnych („twardych”) oraz społecznych („miękkich”). Przewiduje się, iż w zależności od realizowanego przedsięwzięcia, w proces wdrażania będą włączani również przedstawiciele interesariuszy rewitalizacji realizujących zaplanowane projekty.

Jako organ opiniotwórczo-doradczy Wójta Gminy Olszanica, powołany został Komitet Rewitalizacji. Wybrani kandydaci zostali powołani na członków Komitetu Rewitalizacji Zarządzeniem nr Wójta Gminy Olszanica z dnia 10.10.2025 r. w sprawie powołania Komitetu Rewitalizacji ds. Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Olszanica (po przeprowadzeniu właściwej procedury wynikającej z ustawy o rewitalizacji).

KOMPLEMENTARNOŚĆ MIĘDZYOKRESOWA

W Gminnym Programie Rewitalizacji zwrócono również uwagę na zachowanie ciągłości programowej w odniesieniu do przedsięwzięć o charakterze infrastrukturalnym, które zostały już zrealizowane w ramach polityki spójności 2014–2020, a także komplementarnymi projektami społecznymi planowanymi do wdrażania w ramach polityki spójności 2021–2027. Ma to kluczowe znaczenie dla efektywności procesu rewitalizacji w oddziaływaniu na sytuację kryzysową występującą na danym obszarze.

W okresie programowania UE na lata 2014–2020 samorząd gminy zrealizował wiele projektów z naciskiem na rozwiązywanie problemów w sferze społecznej lub na podniesienie poziomu życia mieszkańców. Tym samym projekty rewitalizacyjne stanowią podstawę do ich kontynuacji lub/i rozwinięcia w ramach obecnej perspektywy finansowej na lata 2021–2027 w zakresie rozwiązywania problemów społecznych oraz w wyniku realizacji *Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Olszanica 2032+*. Planuje się ich rozwinięcie, szczególnie w zakresie podnoszenia wiedzy i kompetencji mieszkańców, a co za tym idzie – ich przedsiębiorczości oraz poziomu życia.

Wykaz najważniejszych projektów zrealizowanych przez Gminę Olszanica, obejmujących swym zasięgiem wyznaczony obszar rewitalizacji i/lub mających na niego wpływ społeczno-gospodarczy, przedstawiono w tabeli 20.

Tabela 20 Wykaz najważniejszych projektów zrealizowanych na wyznaczonym obszarze rewitalizacji lub mających wpływ na jego rozwój społeczno-gospodarczy na terenie Gminy Olszanica

Tytuł projektu	Nazwa beneficjenta	Wartość projektu [zł]	Dofinansowanie z EU [zł]	Źródło finansowania
<i>Budowa mechaniczno-biologicznej oczyszczalni ścieków i sieci kanalizacji sanitarnej z infrastrukturą towarzyszącą oraz obiektami technicznymi dla aglomeracji Uherce Mineralne</i>	Gmina Olszanica	21 135 327,64	13 675 287,22	Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego na lata 2014–2020
<i>Nowe szanse – lepsza przyszłość</i>	Gmina Olszanica	2 794 618,97	2 375 426,12	Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego na lata 2014–2020
<i>Bieszczadzkie Przedszkole Marzeń</i>	Gmina Olszanica	496 217,66	421 785,01	Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego na lata 2014–2020
<i>Ekoprzedszkola</i>	Gmina Olszanica	1 385 477,40	1 177 655,80	Program Operacyjny Kapitał Ludzki na lata 2007–2013
<i>Poprawa dostępności komunikacyjnej do kluczowych regionalnych szlaków transportowych poprzez przebudowę dróg gminnych w Gminie Olszanica</i>	Gmina Olszanica	1 555 634,95	1 080 693,87	Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego na lata 2007–2013
<i>Poprawa infrastruktury oświatowej w Gminie Olszanica poprzez przebudowę, dobudowę i rozbudowę istniejącego budynku Zespołu Szkół Publicznych w Uhercach Mineralnych</i>	Gmina Olszanica	3 705 091,19	974 666,23	Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego na lata 2007–2013
<i>Dobry start - Lepsza przyszłość</i>	Gmina Olszanica	100 000,00	85 000,00	Program Operacyjny Kapitał Ludzki na lata 2007–2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie portalu Ministerstwa Rozwoju – Mapa Dotacji UE,
mapadotacji.gov.pl

Przeprowadzona analiza wykazała, że przedsięwzięcia podejmowane w poprzednich latach mają swoją ciągłość i kontynuację w aktualnym dokumencie. Wnioski wyciągnięte z realizacji poprzednich działań na wyznaczonym obszarze pozwolą na bardziej efektywne wykorzystanie środków i możliwości w obecnej perspektywie finansowej, dzięki czemu proces rewitalizacji wzmocni ich efektywność i skuteczność.

KOMPLEMENTARNOŚĆ ŹRÓDEŁ FINANSOWANIA

Projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne zawarte w niniejszym dokumencie będą współfinansowane z różnych źródeł, obejmujących m.in. środki Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (EFS+), krajowych środków publicznych oraz środków prywatnych z wykluczeniem ryzyka podwójnego finansowania.

Komplementarność źródeł finansowania określona została w rozdziale 3 części III, dotyczącym szacunkowych ram finansowych programu, gdzie na poziomie poszczególnych przedsięwzięć określono szacowaną ogólną wartość projektu w podziale na publiczne i prywatne źródła finansowania.

Dzięki zaangażowaniu środków publicznych (składających się ze środków własnych gminy, jednostek podległych gminie, podmiotów z sektora finansów publicznych) następuje integracja finansowa zaplanowanych projektów podstawowych i przedsięwzięć uzupełniających.

Poszczególne projekty podstawowe i przedsięwzięcia uzupełniające realizują konkretne cele rewitalizacji i kierunki działań. Wszystkie kierunki działań i odpowiadające im projekty są powiązane problemowo oraz odnoszą się do wszystkich sfer: społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej, rozwiązując zidentyfikowane problemy.

3. Powiązanie programu z dokumentami strategicznymi

Gminny Program Rewitalizacji odnosząc się w swych założeniach do określonych problemów społecznych mieszkańców na wyznaczonym obszarze rewitalizacji, realizuje założenia innych dokumentów strategicznych na szczeblu lokalnym i ponadlokalnym (stanowiąc istotny element całościowej wizji rozwoju gminy). W związku z tym komplementarność z celami, działaniami czy priorytetami innych dokumentów wpływa na skuteczność i efektywność procesu rewitalizacji (tabela 21).

Tabela 21 Nawiązanie Gminnego Programu Rewitalizacji do dokumentów strategicznych

	Nazwa dokumentu	Nawiązanie GPR do zapisów dokumentu strategicznego
POZIOM PONADLOKALNY		
1.	Strategia Rozwoju Ponadlokalnego dla Partnerstwa Turystyczne Bieszczady na lata 2025–2030	<i>Strategia Rozwoju Ponadlokalnego dla Partnerstwa Turystyczne Bieszczady na lata 2025–2030</i> przyjęta Uchwałą Nr XIX/121/2025 Rady Gminy Olszanica z dnia 12 września 2025 r. stanowi strategię rozwoju ponadlokalnego dla obszaru Partnerstwa Turystyczne Bieszczady i określa główne cele i kierunki polityki rozwoju Partnerstwa Turystyczne Bieszczady, obejmującego gminy Cisna, Baligród, Olszanica, Solina oraz Komańcza. W dokumencie określono wizję: <i>Bieszczady zrównoważonej turystyki – poprzez współpracę i partnerstwo międzysektorowe posiadamy warunki do czerpania korzyści z turystyki przy jednoczesnym zachowaniu dziedzictwa kulturowego i naturalnego</i> oraz misję, cele strategiczne i operacyjne, a także kierunki działań. Założenia GPR wpisują się w wizję oraz we wszystkie wskazane cele strategiczne, przy czym najbardziej spójne ze sobą są: • Cel Strategiczny 1. <i>Wysoki poziom przedsiębiorczości mieszkańców Bieszczad</i> z zaplanowanymi w GPR Kierunkami działania: 1.2. <i>Rozwijanie przedsiębiorczości mieszkańców</i>, 2.1. <i>Zwiększenie jakości usług publicznych i racjonalne kształtowanie przestrzeni</i> oraz 3.2. <i>Poprawa estetyki przestrzeni publicznych oraz ochrona środowiska</i> i 4.2 <i>Kreowanie warunków do rozwoju kompetencji zawodowych i społecznych oraz wzmacnianie przedsiębiorczości</i>; • Cel Strategiczny 2. <i>Mieszkańcy włączeni w rozwój i zachowanie tożsamości Bieszczad</i> z zaplanowanymi w GPR Kierunkami działania: 2.1. <i>Zwiększenie jakości usług publicznych i racjonalne kształtowanie przestrzeni</i>, 3.1. <i>Zapewnienie dostępności wysokiej jakości usług publicznych</i>, a także 4.1 <i>Zwiększenie dostępności wysokiej jakości oferty kulturalno-sportowej</i> i 4.2 <i>Kreowanie warunków do rozwoju kompetencji zawodowych i społecznych oraz wzmacnianie przedsiębiorczości</i>; • Cel Strategiczny 3. <i>Zachowanie środowiska naturalnego i ład przestrzeni Bieszczad</i> z zaplanowanymi w GPR Kierunkami działania 2.1. <i>Zwiększenie jakości usług publicznych i racjonalne kształtowanie przestrzeni</i>, 2.2. <i>Ochrona środowiska oraz efektywne wykorzystanie zasobów naturalnych</i>, 3.1. <i>Zapewnienie dostępności wysokiej jakości usług publicznych</i> oraz 3.2. <i>Poprawa estetyki przestrzeni publicznych oraz ochrona środowiska</i>.
POZIOM LOKALNY		
1.	Strategia Rozwoju Gminy Olszanica na lata 2023–2030	<i>Strategia Rozwoju Gminy Olszanica na lata 2023–2030</i> przyjęta Uchwałą Nr LVI/433/2023 Rady Gminy Olszanica z dnia 29 czerwca 2023 r. określa cele i kierunki działań, których realizacja przyczyni się do rozwoju gminy. W Strategii została zawarta wizja: <i>Gmina Olszanica, zapewniająca wysoką jakość życia mieszkańców i rozwija się w sposób zrównoważony, wykorzystując zasoby środowiska oraz aktywność społeczno-gospodarczą mieszkańców. Kreuje nowe miejsca pracy i oferuje dobre warunki rozwoju dla przedsiębiorców. Jest atrakcyjnym miejscem pobytu dla osób korzystających</i>

		z czystego środowiska oraz różnorodnych atrakcji turystycznych. Oprócz wizji, w Strategii wskazano misję, a także 3 cele strategiczne, cele operacyjne i kierunki działań, których realizacja przyczyni się do osiągnięcia zakładanego celu, tj. wizji. Założenia GPR wpisują się w wizję oraz we wszystkie wskazane cele strategiczne, przy czym najbardziej spójne ze sobą są: • Cel Strategiczny 1. <i>Infrastruktura podnosząca jakość życia mieszkańców z zaplanowanymi w GPR Kierunkami działania: 2.1. Zwiększenie jakości usług publicznych i racjonalne kształtowanie przestrzeni, 2.2. Ochrona środowiska oraz efektywne wykorzystanie zasobów naturalnych, 3.1. Zapewnienie dostępności wysokiej jakości usług publicznych oraz 3.2. Poprawa estetyki przestrzeni publicznych oraz ochrona środowiska;</i> • Cel Strategiczny 2. <i>Rozwój strefy gospodarczej na bazie posiadanych zasobów i potencjałów z zaplanowanymi w GPR Kierunkami działania: 1.2. Rozwijanie przedsiębiorczości mieszkańców, 2.1. Zwiększenie jakości usług publicznych i racjonalne kształtowanie przestrzeni, 3.1. Zapewnienie dostępności wysokiej jakości usług publicznych, 3.2. Poprawa estetyki przestrzeni publicznych oraz ochrona środowiska, a także 4.1 Zwiększenie dostępności wysokiej jakości oferty kulturalno-sportowej i 4.2 Kreowanie warunków do rozwoju kompetencji zawodowych i społecznych oraz wzmacnianie przedsiębiorczości;</i> • Cel Strategiczny 3. <i>Rozwój sfery społecznej gminy z zaplanowanymi w GPR Kierunkami działania: 1.1. Włączenie społeczne osób wykluczonych i wspieranie inicjatyw lokalnych, 1.2. Rozwijanie przedsiębiorczości mieszkańców, 2.1. Zwiększenie jakości usług publicznych i racjonalne kształtowanie przestrzeni, 3.1. Zapewnienie dostępności wysokiej jakości usług publicznych, 4.1 Zwiększenie dostępności wysokiej jakości oferty kulturalno-sportowej i 4.2 Kreowanie warunków do rozwoju kompetencji zawodowych i społecznych oraz wzmacnianie przedsiębiorczości.</i>
2.	Strategia rozwiązywania problemów społecznych w Gminie Olszanica na lata 2016–2025	W dokumencie została zawarta misja Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Olszanicy do roku 2025: <i>Skutecznie działamy na rzecz szeroko pojętej integracji mieszkańców Gminy Olszanica, ograniczając marginalizację społeczną, oferując coraz szerszą gamę usług pomocy i wsparcia we współpracy z przedstawicielami trzech sektorów (publicznego, prywatnego i pozarządowego).</i> Poza wizją w dokumencie określono cel główny: <i>Sprawny gminny system pomocy społecznej zapewniający zadowalający poziom zaspokojenia niezbędnych potrzeb życiowych mieszkańców.</i> Założenia GPR wpisują się w misję, cel główny oraz we wszystkie wskazane cele szczegółowe, przy czym najbardziej spójne ze sobą są: • Cele szczegółowe w zakresie zabezpieczenia materialnego: <i>Ograniczenie bezrobocia i ograniczone zjawisko ubóstwa z zaplanowanymi w GPR Kierunkami działania: 1.2. Rozwijanie przedsiębiorczości mieszkańców, 2.1. Zwiększenie jakości usług publicznych i racjonalne kształtowanie przestrzeni, 3.1. Zapewnienie dostępności wysokiej jakości usług publicznych i 4.2 Kreowanie warunków do rozwoju kompetencji zawodowych i społecznych oraz wzmacnianie przedsiębiorczości;</i> • Cele szczegółowe w zakresie edukacji publicznej i opieki nad dziećmi: <i>Zwiększona oferta zajęć pozaszkolnych w świetlicach wiejskich, zwiększenie ilości zajęć pozalekcyjnych, stworzona atrakcyjna oferta edukacyjna dla dorosłych na terenie gminy oraz zwiększona liczba imprez sportowo-rekreacyjnych i liczba osób korzystających z tej oferty oraz ograniczone zjawisko wykluczenia cyfrowego z zaplanowanymi w GPR Kierunkami działania: 2.1. Zwiększenie jakości usług publicznych i racjonalne kształtowanie przestrzeni, 3.1. Zapewnienie dostępności wysokiej jakości usług publicznych, a także 4.1 Zwiększenie dostępności wysokiej</i>

		<i>jakości oferty kulturalno-sportowej i 4.2 Kreowanie warunków do rozwoju kompetencji zawodowych i społecznych oraz wzmacnianie przedsiębiorczości;</i> • Cele szczegółowe w zakresie kultury: <i>Dostępna atrakcyjna oferta kulturalna z zaplanowanymi w GPR Kierunkami działania: 2.1. Zwiększenie jakości usług publicznych i racjonalne kształtowanie przestrzeni, 3.1. Zapewnienie dostępności wysokiej jakości usług publicznych, 4.1 Zwiększenie dostępności wysokiej jakości oferty kulturalno-sportowej.</i>
--	--	--

Źródło: Opracowanie własne na podstawie dokumentów strategicznych

Wszystkie przedstawione założenia dokumentów strategicznych gminy są powiązane z opracowanym Gminnym Programem Rewitalizacji, szczególnie w sferze społecznej, poprzez rozwój przedsiębiorczości mieszkańców oraz potencjały jakie posiada obszar rewitalizacji.

4. Szacunkowe ramy finansowe dokumentu wraz ze wskazaniem źródeł finansowania

Indykatywne ramy finansowe *Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Olszanica 2032+* obejmują projekty podstawowe, które wynikają z planów projektowych gminy, podległych jej jednostek organizacyjnych, jak również projektów zgłoszonych przez interesariuszy rewitalizacji planujących ich realizację na obszarze rewitalizacji lub poza wyznaczonym obszarem, ale wpływających na jego rozwój społeczno-gospodarczy.

Podsumowanie podanych wartości brutto poszczególnych projektów pozwoliło określić szacunkowe ramy finansowe dokumentu z podziałem na różne źródła finansowania (także spoza funduszy polityki spójności na lata 2021–2027 – publiczne i prywatne środki krajowe w celu realizacji zasady dodatkowości środków Unii Europejskiej).

Ze względu na charakterystykę tematyczną projektów uzupełniających realizowanych w systemie ciągłym, a tym samym brak możliwości dokładnego oszacowania ich całkowitych wartości, ramy finansowe z uwzględnieniem różnych źródeł finansowania podane zostały szacunkowo (tabela 22).

Tabela 22 Szacunkowe ramy finansowe Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Olszanica 2032+

Lp.	Nazwa projektu/przedsięwzięcia	Całkowita wartość projektu (w mln zł)	Środki publiczne					Środki prywatne	Środki z innych źródeł
			Środki budżetu gminy	Środki UE			Krajowe środki publiczne		
				EFRR	EFS+	FS			
PROJEKTY PODSTAWOWE									
1.	Bieszczadski Wańkowa – zimowa wizytówka województwa podkarpackiego	25,0	1,25	21,25	-	-	1,25	0,63	0,63
2.	Bieszczadzki klimat Gminy Olszanica – funkcjonalna i estetyczna przestrzeń publiczna	15,0	0,75	12,75	-	-	0,75	0,38	0,38
3.	Rozwój społeczno-gospodarczy obszaru rewitalizacji poprzez promowanie publicznych walorów turystycznych	15,0	0,75	12,75	-	-	0,75	0,38	0,38
4.	Stworzenie estetycznego, funkcjonalnego i klimatycznego miejsca w Zwierzyniu	15,0	0,75	12,75	-	-	0,75	0,38	0,38
5.	Aktywność społeczno-zawodowa szansą mieszkańców na lepszą przyszłość	5,0	0,25	-	3,75	-	0,5	0,5	-
6.	Wzmocnienie tożsamości lokalnej i integracji mieszkańców	5,0	0,25	-	3,75	-	0,5	0,5	-
PROJEKTY UZUPEŁNIAJĄCE									
1.	Organizacja cyklicznych wydarzeń i rozwój działalności społecznej, kulturalnej, artystycznej, sportowej, rekreacyjnej i edukacyjnej	3,0	0,75	-	0,75	0,75	0,75	-	-
2.	Aktywizacja społeczno-zawodowa osób wykluczonych i zagrożonych marginalizacją poprzez integrację społeczną oraz aktywizację zawodową	3,0	0,6	-	2,1	-	0,3	-	-
3.	Stworzenie kompleksowego systemu wsparcia przedsiębiorczości mieszkańców na obszarze rewitalizacji	2,0	0,6	-	1,2	-	0,2	-	-
4.	Tworzenie infrastruktury społecznej, zdrowotnej i opiekuńczej	10,0	0,5	8,0	0,5	-	0,5	0,25	0,25
5.	Wdrażanie e-usług publicznych, szczególnie w obszarze administracji, edukacji, informacji przestrzennej	3,0	0,6	2,2	-	-	0,2	-	-
6.	Poprawa dostępu infrastruktury sportowej, rekreacyjnej i turystycznej	10,0	0,5	8,0	-	-	0,5	0,5	0,5
7.	Czyste środowisko i rozwój odnawialnych źródeł energii	10,0	0,5	8,0	-	-	0,5	0,5	0,5
SUMA PROJEKTÓW PODSTAWOWYCH		80,0	4,0	59,5	7,5	0,0	4,5	2,75	1,75
SUMA PROJEKTÓW UZUPEŁNIAJĄCYCH		41,0	4,05	26,2	4,55	0,75	2,95	1,25	1,25
SUMA		121,0	8,05	85,7	12,05	0,75	7,45	4,0	3,0

Źródło: Opracowanie własne

IV. Część wdrożeniowa

1. System realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji

Gminny Program Rewitalizacji jest dokumentem ponad kadencyjnym, określającym cele i plany działań rewitalizacyjnych na kilka lat, dlatego ważnym elementem decydującym o efektywności realizacji jego założeń jest skuteczny i zintegrowany system zarządzania. Proces wdrażania jest złożonym przedsięwzięciem, które wymaga dobrego przygotowania informacyjnego oraz stałej komunikacji z otoczeniem, opierającej się o pozyskiwanie obiektywnej informacji o jego przebiegu, skutkach i publicznym odbiorze.

1.1. Struktura zarządzania realizacją Gminnego Programu Rewitalizacji wraz z jego kosztami

Dla zagwarantowania, że przyjęte postanowienia będą konsekwentnie realizowane, zapewnione zostały warunki organizacyjne i instytucjonalne do ich wdrażania oraz weryfikacji.

Podmiotem odpowiedzialnym za wdrażanie założeń dokumentu jest Wójt Gminy Olszanica przy pomocy pracowników Referatu Rozwoju Gospodarczego. Jednocześnie jest to efekt osadzenia rewitalizacji w ramach istniejących struktur organizacyjnych Urzędu Gminy Olszanica, odpowiedzialnych za koordynację systemu zarządzania rozwojem gminy. W przypadku potrzeby wsparcia merytorycznego pracowników Referatu Rozwoju Gospodarczego, wszyscy kierownicy i pracownicy Urzędu Gminy Olszanica oraz kierownicy jednostek organizacyjnych zobowiązani będą do ścisłej współpracy i udzielania niezbędnych informacji.

Wdrażanie założeń rewitalizacji w ramach struktur organizacyjnych Urzędu przyczyni się do wzajemnego uzupełniania się działań oraz spójności procedur w realizacji poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych w zakresie powiązanych projektów infrastrukturalnych („twardych”) oraz społecznych („miękkich”). Przewiduje się, iż w zależności od realizowanego przedsięwzięcia, w proces wdrażania będą włączani również przedstawiciele interesariuszy rewitalizacji realizujących zaplanowane projekty.

Dodatkowo pracownicy Referatu Rozwoju Gospodarczego odpowiedzialni będą za przepływ informacji między interesariuszami rewitalizacji (w tym partnerami projektów rewitalizacyjnych) a Wójtem, który będzie podejmował kluczowe decyzje dotyczące procesu rewitalizacji.

Zadania niezbędne do wdrażania dokumentu wykonywane będą w ramach obowiązków poszczególnych struktur organizacyjnych gminy, dlatego nie określono dodatkowych kosztów ich realizacji. W ramach swoich kompetencji każda z komórek Urzędu i/lub jednostek organizacyjnych gminy będzie wdrażała te działania, dostosowując w sposób elastyczny swoje zasoby osobowe do określonych aktualnie potrzeb.

Wszystkie projekty i/lub przedsięwzięcia rewitalizacyjne realizujące zadania własne gminy będą wdrożone zgodnie z uchwaloną przez Radę Gminy Olszanica Wieloletnią Prognozą Finansową oraz budżetami rocznymi, zapewniając efektywną realizację zaplanowanych działań. W zakresie zarządzania środkami finansowymi niezbędnymi do wdrożenia projektów rewitalizacyjnych – włączony zostanie Skarbnik Gminy.

Pracownicy Referatu Rozwoju Gospodarczego w ramach wykonywanych zadań będą ściśle współpracować z Komitetem Rewitalizacji, powołanym jako organ opiniodawczo-doradczy Wójta Gminy Olszanica w zakresie rewitalizacji i z partnerami projektów rewitalizacyjnych. Będą również odpowiadali za obsługę techniczną i organizacyjną Komitetu Rewitalizacji. Głównym zadaniem Komitetu Rewitalizacji będzie nadzór nad efektywnością i jakością oraz postępem w realizacji określonych projektów, a tym samym celów GPR poprzez opiniowanie dokumentów i inicjatyw związanych z rewitalizacją.

W związku z tym, że realizacja zaplanowanych działań rewitalizacyjnych odbywać się będzie w oparciu o system wdrażania pomocy strukturalnej Unii Europejskiej, to interesariusze rewitalizacji, korzystając z dofinansowania projektów unijnymi środkami finansowymi, będą zobowiązani przestrzegać zasad i procedur wspólnotowych (szczególnie w zakresie realizacji projektów partnerskich). Zasady realizacji projektów rewitalizacyjnych współfinansowanych z Funduszy Europejskich dla Podkarpackiego na lata 2021–2027 będą wynikać z obowiązujących dokumentów programowych, a determinowane będą określonymi procedurami konkursowymi.

Wdrażanie projektów rewitalizacyjnych nie ma szans powodzenia bez udanej współpracy, efektywnego współdziałania oraz wzajemnego uzupełniania się działań różnych podmiotów z sektorów: społecznego, gospodarczego i publicznego. W związku z tym określenie zasad i sposobów współuczestnictwa interesariuszy jest kluczowym elementem osiągnięcia zgodności podejmowanych działań z potrzebami i oczekiwaniami społeczności lokalnej, ograniczenia występowania konfliktów oraz kosztów ich rozwiązywania, a także jest podstawą tworzenia się współczesnych form samoświadomości społecznej.

Współpraca międzysektorowa w realizacji zapisów Gminnego Programu Rewitalizacji odbywać się będzie w kilku zintegrowanych wymiarach:

1. MERYTORYCZNYM – poprzez wspólne podejmowanie decyzji, rozwiązywanie problemów, opiniowanie, realizowane przede wszystkim na poziomie Komitetu Rewitalizacji.
2. ORGANIZACYJNYM – polegającym na angażowaniu specyficznych i unikalnych zasobów oraz kompetencji charakterystycznych dla danego sektora i wzajemnym ich uzupełnianiu podczas realizacji wspólnych projektów.
3. FINANSOWYM – opierającym się na współudziale finansowym wszystkich partnerów poprzez zapewnienie wkładu własnego w realizację określonych przedsięwzięć i wykorzystanie koncepcji partnerstwa (w tym np. publiczno-prywatnego).

Partnerstwo trzech sektorów: publicznego, społecznego i gospodarczego, oprócz wspólnego celu, jakim jest wyprowadzenie obszaru rewitalizacji z sytuacji kryzysowej w celu poprawy jakości życia mieszkańców, ma określone podstawowe zasady stanowiące fundament wspólnych działań:

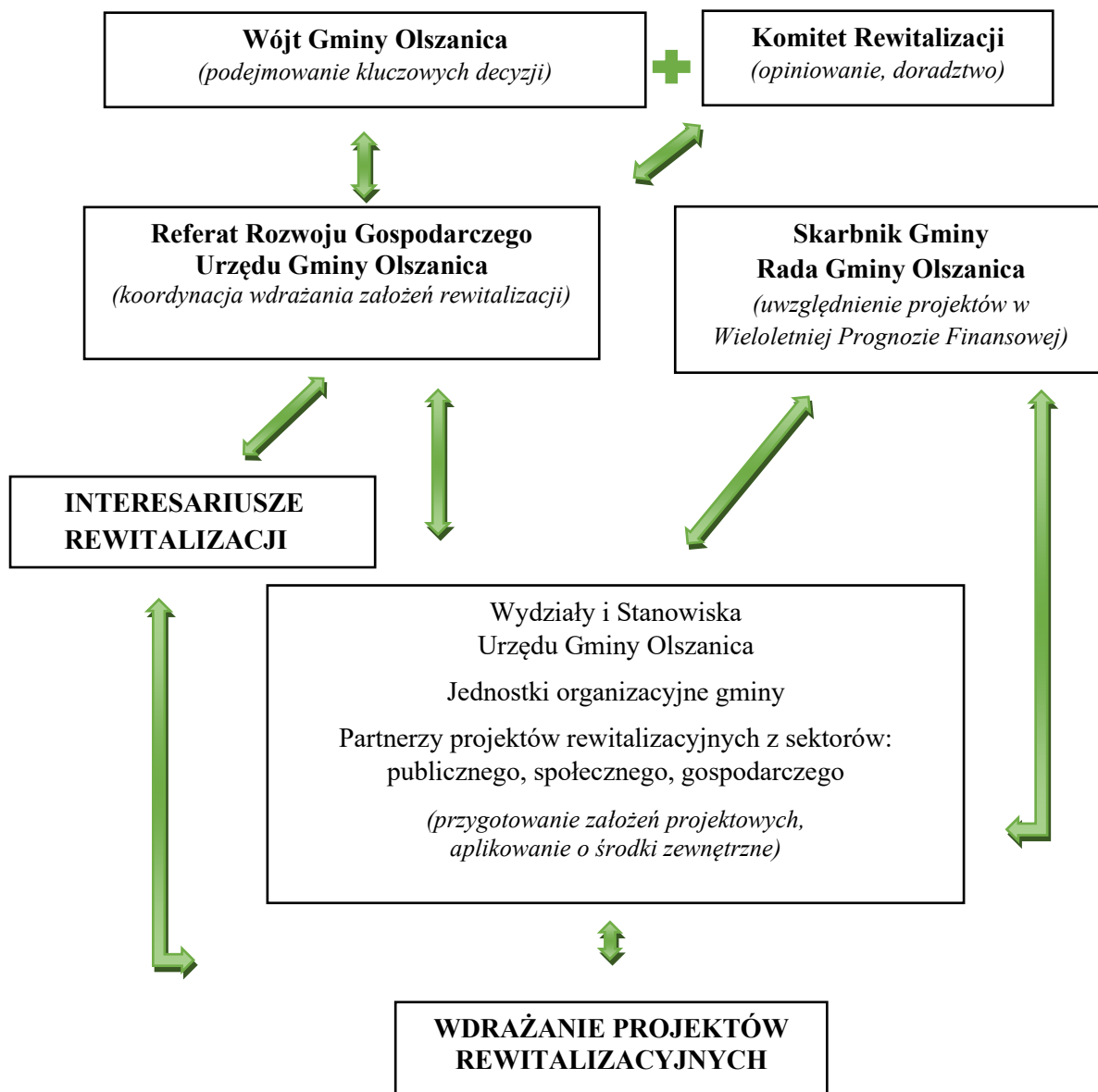
- 1) respektowanie własnych potrzeb, możliwości i dążenie do osiągnięcia kompromisu,
- 2) przejrzystość podejmowanych działań,
- 3) otwarty dialog z mieszkańcami.

Współpraca pomiędzy interesariuszami rewitalizacji ma na celu:

- wykorzystanie potencjału organizacji oraz społeczności lokalnej poprzez skoordynowanie działań w ramach kilkunastu wspólnych i spójnych projektów

- akceptowanych i wspieranych przez wszystkich uczestników;
- optymalne wykorzystanie kompetencji i zasobów będących w dyspozycji gminy, organizacji pozarządowych, przedsiębiorców czy mieszkańców;
- wsparcie innowacyjności proponowanych rozwiązań, wyrażające się zastosowaniem nowych podejść do rozwiązywania problemów.

Schemat 5 Struktura zarządzania i wdrażania rewitalizacji w Gminie Olszanica

Źródło: Opracowanie własne

1.2. Harmonogram realizacji programu

Założono, że Gminny Program Rewitalizacji będzie dokumentem do roku 2032+, obejmującym okres realizacji zaplanowanych projektów. Przyjęcie takiego horyzontu czasowego jest zgodne z zaleceniami planistycznymi oraz pozwala na dostosowanie do aktualnych potrzeb i oczekiwań mieszkańców obszaru rewitalizacji oraz wytycznych wynikających z perspektywy finansowej Unii Europejskiej na lata 2021–2027. Z uwagi na okres obowiązywania programu przyjęto, że będzie to dokument strategiczny skoncentrowany terytorialnie i komplementarny problemowo, tj. mający przeciwdziałać fragmentaryzacji działań w celu wyprowadzenia wyznaczonego obszaru rewitalizacji z sytuacji kryzysowej. Harmonogram wdrażania dokumentu przedstawiono w tabeli 23.

Tabela 23 Harmonogram wdrażania dokumentu

Lp.	Nazwa projektu	Okres realizacji (w latach)							
		2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032
PROJEKTY PODSTAWOWE									
1.	Bieszczad.ski Wańkowa – zimowa wizytówka województwa podkarpackiego								
2.	Bieszczadzki klimat Gminy Olszanica – funkcjonalna i estetyczna przestrzeń publiczna								
3.	Rozwój społeczno-gospodarczy obszaru rewitalizacji poprzez promowanie publicznych walorów turystycznych								
4.	Stworzenie estetycznego, funkcjonalnego i klimatycznego miejsca w Zwierzyniu								
5.	Aktywność społeczno-zawodowa szansą mieszkańców na lepszą przyszłość								
6.	Wzmocnienie tożsamości lokalnej i integracji mieszkańców								
PROJEKTY UZUPEŁNIAJĄCE									
1.	Organizacja cyklicznych wydarzeń i rozwój działalności społecznej, kulturalnej, artystycznej, sportowej, rekreacyjnej i edukacyjnej								
2.	Aktywizacja społeczno-zawodowa osób wykluczonych i zagrożonych marginalizacją poprzez integrację społeczną oraz aktywizację zawodową								
3.	Stworzenie kompleksowego systemu wsparcia przedsiębiorczości mieszkańców na obszarze rewitalizacji								
4.	Tworzenie infrastruktury społecznej, zdrowotnej i opiekuńczej								
5.	Wdrażanie e-usług publicznych, szczególnie w obszarze administracji, edukacji, informacji przestrzennej								
6.	Poprawa dostępu infrastruktury sportowej, rekreacyjnej i turystycznej								
7.	Czyste środowisko i rozwój odnawialnych źródeł energii								

Źródło: Opracowanie własne

1.3. Promocja dokumentu

W celu efektywnego i skutecznego wdrożenia zapisów Gminnego Programu Rewitalizacji ważne jest, aby umożliwić społeczności lokalnej udział w procesie tworzenia i realizacji GPR, a tym samym zapewnić skuteczną metodę komunikacji społecznej, czyli przekazywania danych do otoczenia. Szeroka komunikacja stanowić będzie jeden z fundamentów powodzenia całego procesu rewitalizacji, służąc osiągnięciu wizji obszaru rewitalizacji.

Podmiotem odpowiedzialnym za organizację oraz przeprowadzenie działań promocyjnych związanych z opracowaniem i wdrażaniem założeń Gminnego Programu Rewitalizacji, a w jego ramach również wszystkich projektów i/lub przedsięwzięć rewitalizacyjnych – jest Referat Rozwoju Gospodarczego Urzędu Gminy Olszanica. Referat Rozwoju Gospodarczego ma za zadanie zapewnić powszechny dostęp do bieżących informacji na temat prowadzonych przedsięwzięć, tj. o zakresie i wymiarze pozyskanego dofinansowania zewnętrznego dla poszczególnych projektów oraz rezultatach działań na poziomie obszaru rewitalizacji i całej gminy. Do zakresu działań należy także wsparcie skutecznej komunikacji, opierającej się na następujących kanałach i narzędziach komunikacji:

- Internet – aktualizacja informacji z zakresu rewitalizacji i projektów realizowanych w ramach GPR na stronie internetowej gminy (gminaolszanica.pl) oraz na stronie internetowej w Biuletynie Informacji Publicznej (bip.olszanica.pl);
- komunikacja bezpośrednia – warsztaty, spotkania, posiedzenia itp.;
- inne środki promocji – plakaty, zawiadomienia, zaproszenia, ogłoszenia parafialne, ogłoszenia w lokalnej prasie.

Działania promujące będą miały zarówno zasięg lokalny, jak i regionalny oraz skierowane będą do interesariuszy rewitalizacji, tj. takich grup odbiorców, jak:

- 1) mieszkańcy obszaru rewitalizacji oraz właściciele, użytkownicy wieczyści nieruchomości i podmioty zarządzające nieruchomościami znajdującymi się na tym obszarze;
- 2) mieszkańcy gminy;
- 3) podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność gospodarczą;
- 4) podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność społeczną, w tym organizacje pozarządowe i grupy nieformalne;
- 5) jednostki organizacyjne gminy;
- 6) organy władzy publicznej;
- 7) podmioty realizujące na obszarze rewitalizacji uprawnienia Skarbu Państwa.

Celem działań związanych z promocją dokumentu jest dotarcie do jak najszerszej grupy interesariuszy – mieszkańców, organizacji pozarządowych i przedsiębiorców, a także instytucji publicznych mogących stać się partnerami w realizacji określonych działań rewitalizacyjnych.

Ponadto odpowiedzialność za upowszechnianie bieżących informacji na temat poszczególnych działań rewitalizacyjnych spoczywa również na partnerach realizowanych przedsięwzięć. Jeśli projekty będą współfinansowane ze środków Unii Europejskiej, wówczas promocja tychże przedsięwzięć będzie się odbywać zgodnie z wytycznymi właściwych

instytucji w tym zakresie.

2. System monitoringu, oceny i wprowadzania zmian do programu

Kluczowe znaczenie dla prawidłowej i efektywnej realizacji założeń Gminnego Programu Rewitalizacji ma system monitoringu skuteczności działań, oceny oraz wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu dokumentu.

2.1. Sposoby monitorowania i sprawozdawczości

Wdrażanie Gminnego Programu Rewitalizacji będzie się odbywało w oparciu o monitoring zmierzający do oceny stopnia realizacji celów rewitalizacji, a także zaplanowanych projektów i/lub przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Monitorowaniem, mającym na celu zapewnienie zgodności realizacji postanowień z wcześniej zatwierdzonymi założeniami, zajmować się będzie Referat Rozwoju Gospodarczego Urzędu Gminy Olszanica we współpracy z innymi referatami/ zespołami Urzędu, a także w drodze porozumienia m.in. z Powiatowym Urzędem Pracy w Lesku oraz Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Olszanic. Monitoring polegać będzie na systematycznym zbieraniu oraz analizowaniu ilościowych i jakościowych informacji na temat wdrażanych projektów, a także założonych celów dokumentu na podstawie danych gromadzonych i przekazywanych przez poszczególne referaty/zespoły, jednostki organizacyjne gminy oraz inne instytucje zewnętrzne i podmioty realizujące projekty na obszarze rewitalizacji i/lub będące partnerami w realizacji określonych działań.

Referat Rozwoju Gospodarczego Urzędu Gminy Olszanica będzie miał za zadanie:

- 1) gromadzenie i analizowanie informacji w układzie określonego dla celów i projektów zestawu wskaźników;
- 2) sporządzanie corocznie raportu/sprawozdania z postępu w realizacji dokumentu i przedstawianie go do zaopiniowania przez Komitet Rewitalizacji, a następnie po pozytywnym zaopiniowaniu do zatwierdzenia przez Radę Gminy Olszanica;
- 3) udostępnianie lokalnej społeczności wyników sprawozdawczości poprzez ich publikowanie na stronie internetowej gminy oraz w Biuletynie Informacji Publicznej, a także przekazywanie informacji wszystkim zainteresowanym podmiotom podczas spotkań z interesariuszami rewitalizacji.

Rada Gminy Olszanica analizować będzie postępy w realizacji głównych założeń Gminnego Programu Rewitalizacji poprzez:

- 1) akceptację raportu/sprawozdania z postępu we wdrożeniu zapisów,
- 2) uwzględnienie i wprowadzanie zmian w zaplanowanych projektach rewitalizacyjnych zawartych w programie, a służących realizacji zadań własnych, do załącznika do uchwały w sprawie Wieloletniej Prognozy Finansowej gminy (zgodnie z art. 21 ustawy o rewitalizacji).

Monitorowanie obejmować będzie zarówno rzeczowe, jak i finansowe aspekty wdrażania dokumentu.

Monitoring rzeczowy dostarczy danych na temat aktualnego stanu realizacji GPR oraz umożliwi ocenę postępu i efektywności jego głównych założeń. Mierzone będą one

za pomocą zmian wskaźników produktu i rezultatu, przyporządkowanych do konkretnych projektów i/lub przedsięwzięć rewitalizacyjnych, jak i wskaźników oddziaływania w odniesieniu do celów rewitalizacji, które wykorzystane zostały na etapie diagnostycznym gminy do wyznaczenia obszaru zdegradowanego, a następnie obszaru rewitalizacji. W związku z tym posłużą do przedstawienia skali i charakteru zmian w aktualnej sytuacji czy tendencji zachodzących na obszarze rewitalizacji w porównaniu do terenu całej gminy (tabela 24). Wszystkie wskaźniki gromadzone będą na bieżąco w miarę postępu prac, natomiast ich stan osiągnięcia podawany będzie cyklicznie co 3 lata. Punktem odniesienia w procesie weryfikacji będą dane bazowe dostępne na etapie opracowania diagnozy na potrzeby wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, czyli według stanu na koniec 2024 roku.

Monitoring finansowy dostarczy danych na temat szacunkowego kosztu oraz wykorzystanych źródeł finansowania, będących podstawą do oceny sprawności wydatkowania środków. Na poziomie dokumentu zakłada się monitoring w oparciu o okresowe sprawozdania finansowe. Dane w nich zawarte powinny obejmować m.in. wysokość wkładu własnego i pozyskanych środków zewnętrznych, wydatki poniesione w okresie objętym sprawozdaniem oraz od początku realizacji projektu, procentowy stan zaawansowania realizacji interwencji, stopień osiągnięcia założonych wskaźników, a także informacje na temat postępu wykonania przyjętego harmonogramu w oparciu o ustalony plan finansowy.

Do końca lutego kolejnego roku po skończonym okresie sprawozdawczym, referaty/zespoły Urzędu Gminy Olszanica, jednostki organizacyjne gminy i/lub podmioty odpowiedzialne za realizację poszczególnych projektów wchodzących w skład GPR zobowiązane są do składania informacji okresowej do Referatu Rozwoju Gospodarczego Urzędu Gminy Olszanica. Dzięki temu sprawozdawczość zakłada bieżący i ciągły przepływ aktualnych informacji, co pozwala na weryfikację nieprawidłowości oraz wykrycie problemów w procesie wdrażania i monitorowania GPR.

Dla osiągnięcia wartości docelowych wskaźników realizacji projektów, szczególna rola przypada beneficjentom, którzy mają obowiązek monitorowania wdrażania przedsięwzięć współfinansowanych środkami z Unii Europejskiej, w tym przygotowywania i przedkładania Instytucji Zarządzającej danym programem operacyjnym sprawozdań z ich realizacji oraz wniosków o płatność.

Tabela 24 Wskaźniki monitoringowe wdrażania Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Olszanica 2032+

Założenia GPR	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Źródło danych	Wartość bazowa (stan na 31.12.2024 r.)	Średnia wartość dla gminy (stan na 31.12.2024 r.)	Wartość docelowa dla obszaru rewitalizacji (stan na 31.12.2032 r.)
WSKAŹNIKI ODDZIAŁYWANIA DLA PODOBSZARU I REWITALIZACJI						
Cel rewitalizacji 1. Zwiększenie aktywności społecznej i gospodarczej mieszkańców	<i>Saldo migracji na pobyt stały w przeliczeniu na 100 osób wg faktycznego miejsca zamieszkania</i>	-	Urząd Gminy Olszanica	0,9	1,1	Wartość powyżej średniej dla gminy w 2032 r.
	<i>Korzystający ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu ubóstwa w przeliczeniu na 100 osób wg miejsca zamieszkania</i>	osoby	GOPS w Olszanicy	3,6	1,9	Osiągnięcie wartości niższej niż średnia dla gminy w 2032 r.
	<i>Korzystający ze świadczeń pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w przeliczeniu na 100 osób wg miejsca zamieszkania</i>	osoby	GOPS w Olszanicy	1,0	0,7	Osiągnięcie wartości niższej niż średnia dla gminy w 2032 r.
	<i>Korzystający ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu bezrobocia w przeliczeniu na 100 osób wg miejsca zamieszkania</i>	osoby	GOPS w Olszanicy	5,4	2,3	Osiągnięcie wartości niższej niż średnia dla gminy w 2032 r.
	<i>Korzystający ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby w przeliczeniu na 100 osób wg miejsca zamieszkania</i>	osoby	GOPS w Olszanicy	2,5	1,3	Osiągnięcie wartości niższej niż średnia dla gminy w 2032 r.
	<i>Liczba wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych w rejestrze REGON w przeliczeniu na 100 osób wg faktycznego miejsca zamieszkania</i>	szt.	Urząd Gminy Olszanica	0,91	0,46	Osiągnięcie wartości niższej niż średnia dla gminy w 2032 r.
Cel rewitalizacji 2. Poprawa jakości usług oraz dostępności i funkcjonalności przestrzeni	<i>Ilość odpadów stwarzających zagrożenie dla życia i zdrowia ludzi lub stanu środowiska - azbest</i>	tona	Urząd Gminy Olszanica	578	1 460	Utrzymanie wartości poniżej średniej dla gminy w 2032 r.
	<i>Budynki mieszkalne nowe oddane do użytkowania w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców</i>	szt.	Urząd Gminy Olszanica	18,2	12,4	Utrzymanie wartości powyżej średniej dla gminy w 2032 r.
WSKAŹNIKI ODDZIAŁYWANIA DLA PODOBSZARU II REWITALIZACJI						

Cel rewitalizacji 3. Stworzenie atrakcyjnej i bezpiecznej przestrzeni dla mieszkańców	Saldo migracji na pobyt stały w przeliczeniu na 100 osób wg faktycznego miejsca zamieszkania	-	Urząd Gminy Olszanica	0,4	1,1	Wartość powyżej średniej dla gminy w 2032 r.
	Korzystający ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu ubóstwa w przeliczeniu na 100 osób wg miejsca zamieszkania	osoby	GOPS w Olszanicy	0,4	1,9	Utrzymanie wartości niższej niż średnia dla gminy w 2032 r.
	Korzystający ze świadczeń pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w przeliczeniu na 100 osób wg miejsca zamieszkania	osoby	GOPS w Olszanicy	1,9	0,7	Osiągnięcie wartości niższej niż średnia dla gminy w 2032 r.
	Korzystający ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu bezrobocia w przeliczeniu na 100 osób wg miejsca zamieszkania	osoby	GOPS w Olszanicy	1,9	2,3	Utrzymanie wartości niższej niż średnia dla gminy w 2032 r.
	Korzystający ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby w przeliczeniu na 100 osób wg miejsca zamieszkania	osoby	GOPS w Olszanicy	1,9	1,3	Osiągnięcie wartości niższej niż średnia dla gminy w 2032 r.
	Liczba wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych w rejestrze REGON w przeliczeniu na 100 osób wg faktycznego miejsca zamieszkania	szt.	Urząd Gminy Olszanica	0,00	0,46	Utrzymanie wartości na tym samym poziomie w 2032 r.
Cel rewitalizacji 4. Wzmocnienie kapitału społecznego i integracji mieszkańców	Ilość odpadów stwarzających zagrożenie dla życia i zdrowia ludzi lub stanu środowiska - azbest	tona	Urząd Gminy Olszanica	137	1 460	Utrzymanie wartości poniżej średniej dla gminy w 2032 r.
	Budynki mieszkalne nowe oddane do użytkowania w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców	szt.	Urząd Gminy Olszanica	0,0	12,4	Osiągnięcie wartości powyżej średniej dla gminy w 2032 r.
Projekty/Przedsięwzięcia rewitalizacyjne	WSKAŹNIKI PRODUKTU					
	Długość wybudowanych ścieżek rowerowych	km	Urząd Gminy Olszanica i partnerzy procesu rewitalizacji	0	4,0	
	Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją	ha.		0	15	
	Liczba powstałej infrastruktury	szt.		0	2	
	Liczba obiektów dostosowanych do osób z niepełnosprawnościami	os.		0		
	Liczba osób objętych wsparciem	osoby	Realizatorzy projektów	0	25	
	Liczba osób bezrobotnych, w tym długotrwale bezrobotnych, objętych wsparciem w programie	osoby		0	25	

	Liczba opracowanych i wdrożonych „Programów wsparcia pasji i talentów dla uczniów szkół podstawowych”	szt.	Urząd Gminy Olszanica, partnerzy	0	5
	WSKAŹNIKI REZULTATU				
	Liczba osób korzystających ze ścieżek rowerowych i pieszo-rowerowych	osoby/rok	Urząd Gminy Olszanica i partnerzy procesu rewitalizacji	0	1 500
	Liczba osób korzystających z nowopowstałej infrastruktury	osoby/rok		0	1 000
	Liczba osób korzystających z przestrzeni publicznej	osoby/rok		0	700
	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu	osoby	Realizatorzy projektów, w tym Urząd Gminy Olszanica	0	25
	Liczba osób pracujących, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek, po opuszczeniu programu	osoby		0	25
	Liczba uczestników imprez i/lub wspólnych prac	osoby/rok		0	1 000

Źródło: Opracowanie własne

2.2. Sposób ewaluacji i wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu

Przyjęto, że Gminny Program Rewitalizacji ma formułę otwartą, co oznacza, że w przypadku zmiany wymogów prawnych, pojawienia się nowych problemów oraz wykreowania nowych projektów – będzie on aktualizowany. Przedsięwzięcia odpowiadające na zidentyfikowane problemy będą systematycznie przygotowywane w całym okresie wdrożeniowym. Ich konkretni odbiorcy i zakres determinowane będą: aktualnymi warunkami sytuacji społeczno-gospodarczej na obszarze rewitalizacji oraz gminy, potrzebami i oczekiwaniami mieszkańców wyznaczonego obszaru, poziomem zaangażowania podmiotów lokalnych w planowane działania, możliwościami budżetu gminy oraz dostępnością środków zewnętrznych.

Zgodnie z art. 22 ustawy o rewitalizacji, dokument będzie podlegał ocenie aktualności i stopnia realizacji, dokonywanej przez Wójta Gminy Olszanica (przy pomocy pracowników Referatu Rozwoju Gospodarczego Urzędu Gminy Olszanica oraz sporządzonego przez nich raportu/sprawozdania z postępu w realizacji założeń dokumentu) raz na 3 lata, zgodnie z systemem monitorowania i oceny określonym w programie. Ocena sporządzona przez Wójta Gminy Olszanica będzie podlegać zaopiniowaniu przez Komitet Rewitalizacji oraz opublikowana zostanie na stronie internetowej gminy i w Biuletynie Informacji Publicznej. Dopuszcza się również możliwość wcześniejszego wystąpienia z wnioskiem o zmianę treści dokumentu do Wójta Gminy Olszanica w ramach inicjatywy co najmniej 100 mieszkańców lub podmiotu planującego realizację przedsięwzięcia inwestycyjnego lub społecznego na obszarze rewitalizacji. W przypadku stwierdzenia, że program wymaga zmiany, Wójt Gminy Olszanica wystąpi do Rady Gminy Olszanica z wnioskiem o jego zmianę. Dołączona zostanie do niego ww. opinia. Rada Gminy jako instytucja kontrolna i uchwałodawcza będzie mieć za zadanie analizowanie i zatwierdzanie wniosków o zmianę treści dokumentu, a także jego aktualizację, poprzez podjęcie stosownej uchwały w tej sprawie. W tej sytuacji zmiana będzie dokonywana w trybie, w jakim program był uchwalony. W przypadku, gdy nie będzie ona dotyczyła listy planowanych podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych oraz nie będzie wymagać zmiany uchwały w sprawie ustanowienia na obszarze rewitalizacji Specjalnej Strefy Rewitalizacji – nie zostaną przeprowadzone konsultacje społeczne, jak również postępowanie w sprawie uzyskania opinii (o których mowa w art. 17 ust. 2 pkt 4 ustawy o rewitalizacji).

W sytuacji stwierdzenia osiągnięcia celów dokumentu (w wyniku przeprowadzonej oceny), Rada Gminy uchyli uchwałę w sprawie Gminnego Programu Rewitalizacji w całości albo w części, z własnej inicjatywy albo na wniosek Wójta Gminy Olszanica.

Ewaluacja ma na celu identyfikację oraz ewentualną poprawę jakości, skuteczności i spójności realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji w odniesieniu do konkretnych problemów obszaru rewitalizacji, z jednoczesnym uwzględnieniem założeń programowych. Jej zadaniem jest sprawdzenie, czy w wyniku podejmowanych działań powstały oczekiwane rezultaty oraz czy wpłynęły one na osiągnięcie wyznaczonych celów.

Ocena wszystkich zrealizowanych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych zostanie dokonana przy współudziale wszystkich interesariuszy rewitalizacji oraz w oparciu o 5 zasadniczych kryteriów ewaluacyjnych:

1. SKUTECZNOŚĆ (ang. *effectiveness*) – kryterium pozwalające ocenić w jakim stopniu

osiągnięte zostały cele dokumentu zdefiniowane na etapie planowania.

2. **EFEKTYWNOŚĆ** (ang. *efficiency*) – kryterium pozwalające ocenić poziom „ekonomiczności” zrealizowanych projektów, czyli stosunek poniesionych nakładów do uzyskanych efektów.
3. **UŻYTECZNOŚĆ** (ang. *utility*) – kryterium pozwalające ocenić, do jakiego stopnia oddziaływanie programu odpowiada zdiagnozowanym potrzebom grupy docelowej.
4. **TRAFNOŚĆ** (ang. *relevance*) – kryterium pozwalające ocenić, do jakiego stopnia cele programu odpowiadają charakterowi i skali potrzeb w odniesieniu do obszaru rewitalizacji.
5. **TRWAŁOŚĆ** (ang. *sustainability*) – kryterium pozwalające ocenić na ile można się spodziewać, że pozytywne zmiany wywołane oddziaływaniem programu będą nadal widoczne po zakończeniu jego realizacji.

Ewaluacja założeń programowych i stopnia realizacji projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych zawartych w dokumencie zostanie podzielona na następujące części:

- 1) *ex-ante* (przed realizacją GPR) – stanowiąca instrument ułatwiający podejmowanie spójnych decyzji (ocena ta została przeprowadzona przed opracowaniem dokumentu);
- 2) *on-going* (na bieżąco) – instrument obserwacji prowadzonej przez Referat Rozwoju Gospodarczego Urzędu Gminy Olszanica, który będzie na jej podstawie przygotowywał sprawozdanie z realizacji GPR, co najmniej raz na 3 lata (jest to również instrument monitorowania bieżących zmian w otoczeniu);
- 3) *mid-term* (śródkresowa) – służąca przede wszystkim jako instrument, w wyniku którego możliwa jest aktualizacja dokumentu;
- 4) *ex-post* (na zakończenie wdrażania GPR) – służąca ocenie zgodności i efektywności zrealizowanych projektów w ramach GPR z założeniami i celami przyjętymi w niniejszym dokumencie.

Wprowadzenie systemu monitoringu oraz powiązanej z nim procedury ewaluacji pozwoli wyeliminować w znacznym stopniu problem dezaktualizacji założeń i celów zawartych w GPR, wynikający ze zmieniających się warunków funkcjonowania podmiotów realizujących poszczególne projekty, zmian prawodawstwa oraz innych warunków i okoliczności mogących wpłynąć na zasadność podejmowanych działań.

3. Mechanizmy włączenia różnych grup interesariuszy w proces rewitalizacji

Partycypacja społeczna i działania aktywizacyjne zostały wpisane w proces rewitalizacji wyznaczonego obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Olszanica jako fundament działań na wszystkich jego etapach, tj. diagnozowanie, programowanie, wdrażanie (w tym finansowanie), monitorowanie i ewaluacja. Takie podejście ma na celu podniesienie skuteczności i trwałości projektów rewitalizacyjnych oraz gotowości i świadomości mieszkańców o partycypacyjnym współdecydowaniu o obszarze objętym programem rewitalizacji. Ponadto realizuje *zasadę partnerstwa* wynikającą z art. 8 ust. 1 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r., polegającą na łączeniu szerokiego grona partnerów (w szczególności lokalnych społeczności i przedsiębiorców, a także ekspertów) w procesy

programowania i realizacji projektów rewitalizacyjnych w ramach programów operacyjnych oraz konsekwentnego, otwartego i trwałego dialogu, także z tymi podmiotami i grupami, których rezultaty rewitalizacji mają dotyczyć.

Narzędzia i formy partycypacji społecznej zastosowane na każdym etapie sporządzenia i wdrażania GPR ukierunkowane zostały na możliwie dojrzałe formy, obejmujące nie tylko informowanie, ale również opracowywanie, konsultowanie, współdecydowanie, kontrolę obywatelską, badania ilościowe (m.in. ankieta on-line) czy inicjatywę lokalną (m.in. nabór pomysłów na projekty poprzez fiskę projektową). Ogólny schemat mechanizmów włączenia interesariuszy rewitalizacji na poszczególnych etapach rewitalizacji przedstawiono w tabeli 25.

Tabela 25 Zastosowane oraz zaplanowane formy partycypacji społecznej i partnerstwa na poszczególnych etapach rewitalizacji

Realizowane działania	Zastosowane oraz zaplanowane formy partycypacji społecznej i partnerstwa (mechanizmy włączenia interesariuszy rewitalizacji)
DIAGNOZOWANIE	
Diagnoza gminy w podziale na ustalone jednostki referencyjne we wszystkich sferach: społecznej, gospodarczej, technicznej, przestrzenno-funkcjonalnej i środowiskowej na potrzeby wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji: - analiza wskaźnikowa ilościowa i jakościowa koncentracji problemów na podstawie ustalonych wskaźników dla poszczególnych jednostek we wszystkich ww. sferach; - analiza jakościowa potencjałów; - delimitacja przestrzenna obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji.	1. Przeprowadzenie badania ankietowego w dniach 09–31.07.2025 r. dotyczącego sytuacji w gminie w sferach: społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej oraz środowiskowej. 2. Przeprowadzenie spotkań z Radnymi Gminy Olszanica i Sołtysami – przedstawicielami mieszkańców gminy. Spotkania miały na celu przedstawienie wyników przeprowadzonej diagnozy, przybliżenie zagadnień związanych z rewitalizacją, określenie propozycji obszaru rewitalizacji, a także poznanie potrzeb i oczekiwań mieszkańców. 3. Konsultacje społeczne projektu uchwały w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji wraz z diagnozą gminy i mapami poglądowymi granic obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji odbyły się w dniach 05.08–08.09.2025 r. w następujących formach: 1) zbieranie uwag i wniosków w formie elektronicznej z wykorzystaniem formularza konsultacyjnego, który można było dostarczyć: - drogą elektroniczną na podany w ogłoszeniu adres e-mail, - drogą korespondencyjną na adres Urzędu Gminy Olszanica, - bezpośrednio do sekretariatu w Urzędzie Gminy Olszanica; 2) otwarte spotkanie z interesariuszami rewitalizacji z możliwością złożenia uwag i opinii w dniu 27.08.2025 r. w Urzędzie Gminy Olszanica; 3) zbieranie uwag ustnych do protokołu w sekretariacie w Urzędzie Gminy Olszanica. Zgodnie z art. 6 ust. 7 i 9 ustawy o rewitalizacji, niezwłocznie po zakończeniu niniejszych konsultacji została opracowana i opublikowana w dniu 10.09.2025 r. na stronie podmiotowej gminy i w BIP oraz na tablicy ogłoszeń Urzędu – informacja podsumowująca ich przebieg. 4. Konsultacje społeczne projektu uchwały w sprawie określenia zasad wyznaczania składu oraz zasad działania Komitetu Rewitalizacji odbyły się w dniach 05.08–08.09.2025 r. w następujących formach: 1) zbieranie uwag i wniosków w formie elektronicznej z wykorzystaniem formularza konsultacyjnego, który można było dostarczyć: - drogą elektroniczną na podany w ogłoszeniu adres e-mail, - drogą korespondencyjną na adres Urzędu Gminy Olszanica, - bezpośrednio do sekretariatu w Urzędzie Gminy Olszanica; 2) otwarte spotkanie z interesariuszami rewitalizacji z możliwością złożenia uwag i opinii w dniu 27.08.2025 r. w Urzędzie Gminy Olszanica;

	3) zbieranie uwag ustnych do protokołu w sekretariacie w Urzędzie Gminy Olszanica. W trakcie konsultacji społecznych dotyczących uchwały w sprawie określenia zasad wyznaczania składu oraz zasad działania Komitetu Rewitalizacji, w wyznaczonym terminie nie wpłynęły żadne uwagi i/lub wnioski. Niezwłocznie po zakończeniu niniejszych konsultacji została opracowana i opublikowana w dniu 10.09.2025 r. na stronie podmiotowej gminy i w BIP oraz tablicy ogłoszeń Urzędu – informacja podsumowująca ich przebieg.
PROGRAMOWANIE	
Sporządzenie <i>Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Olszanica 2032+</i>: - projektowanie i wybór rozwiązań; - określenie głównych założeń dokumentu; - identyfikacja i zaplanowanie listy projektów podstawowych oraz uzupełniających realizowanych przez różnych interesariuszy rewitalizacji; - określenie ram organizacyjno-finansowych realizacji rewitalizacji; - przeprowadzenie odpowiednich uzgodnień i zaopiniowanie dokumentu.	1. Przeprowadzenie otwartego naboru kandydatów na członków składu Komitetu Rewitalizacji, zgodnie z procedurą zawartą w Regulaminie, w dniach 23.09–08.10.2025 r. (włącznie). Zgłoszenia kandydatów można było dokonać w następujących formach: - drogą elektroniczną w formie skanu; - drogą korespondencyjną na adres Urzędu Gminy Olszanica; - bezpośrednio do sekretariatu w budynku Urzędu Gminy Olszanica. 2. Przeprowadzenie badania ankietowego w dniach 03–15.10.2025 r., dotyczącego sytuacji na obszarze rewitalizacji i potrzeb jego mieszkańców. 3. Przeprowadzenie naboru fiszek projektowych w dniach 03–15.10.2025 r., umożliwiających zgłoszenie propozycji projektów rewitalizacyjnych na wyznaczonym obszarze rewitalizacji: - drogą elektroniczną na adres e-mail; - drogą korespondencyjną na adres Urzędu Gminy Olszanica; - bezpośrednio do sekretariatu w budynku Urzędu Gminy Olszanica. 4. Otwarte spotkanie z interesariuszami rewitalizacji z możliwością złożenia uwag i opinii w dniu 16.10.2025 roku. 5. I posiedzenie Komitetu Rewitalizacji w dniu 16.10.2025 r. o godz. 16:30 w Urzędzie Gminy Olszanica w związku z opracowywanym Gminnym Programem Rewitalizacji Gminy Olszanica w celu wybrania Przewodniczącego i Zastępcy Komitetu, a także przekazania najważniejszych informacji na temat rewitalizacji. 6. Konsultacje społeczne dokumentu w dniach oraz zbieranie uwag w następujących formach: - drogą elektroniczną na adres e-mail; - drogą korespondencyjną na adres Urzędu Gminy Olszanica; - bezpośrednio do sekretariatu w budynku Urzędu Gminy Olszanica. 7. Otwarte spotkanie konsultacyjne z interesariuszami rewitalizacji z możliwością złożenia uwag i opinii w dniu r. o godz. w Urzędzie Gminy Olszanica. Zgodnie z art. 6 ust. 7 i 9 ustawy o rewitalizacji, niezwłocznie po zakończeniu konsultacji została opracowana i opublikowana na stronie podmiotowej gminy i w BIP oraz tablicy informacyjnej Urzędu, informacja podsumowująca ich przebieg wraz z rejestrem zgłoszonych uwag i odniesieniem się do uwag z uzasadnieniem.

WDRAŻANIE (FINANSOWANIE)	
Wdrażanie założeń Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Olszanica 2032+: - realizacja (wdrażanie) przedsięwzięć i projektów rewitalizacyjnych (w tym w ramach partnerstw międzysektorowych); - prowadzenie aktywnej polityki informacyjnej oraz aktywizacji interesariuszy rewitalizacji.	1. Organizacja przez gminę otwartego naboru na partnera/partnerów spoza sektora finansów publicznych do wspólnej realizacji projektu zgodnie z <i>Ustawą z dnia 28 kwietnia 2022 roku o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027</i> (Dz. U. z 2022 r. poz. 1079 z późn. zm.). 2. Konkursy ofert dla organizacji pozarządowych. 3. Konkurs architektoniczny lub architektoniczno-urbanistyczny w zakresie zagospodarowania przestrzeni publicznych na obszarze rewitalizacji. 4. Planowanie partycypacyjne obejmujące cykl spotkań służących zagospodarowaniu przestrzeni. 5. Warsztaty projektowe związane z kształtowaniem przestrzeni z wykorzystaniem map/makiet. 6. Spacery badawcze dla określonych grup społecznych w celu ogólnej oceny konkretnych rozwiązań architektonicznych czy infrastrukturalnych. 7. Realizacja projektów przez różnych beneficjentów (w tym w partnerstwach międzysektorowych). 8. Wspólne podejmowanie decyzji/kształtowanie przestrzeni/rozwiązywanie problemów/opiniowanie rozwiązań w trakcie cyklicznych spotkań Komitetu Rewitalizacji. 9. Spotkania informacyjno-konsultacyjne z mieszkańcami, organizowane w miarę postępu wdrożenia projektów. 10. Realizacja małych inicjatyw interesariuszy rewitalizacji i wydarzeń lokalnych związanych z rewitalizacją.
MONITOROWANIE, EWALUACJA, AKTUALIZACJA	
Ocena realizacji założeń Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Olszanica 2032+: - prowadzenie monitoringu realizacji rewitalizacji; - wykonanie ewaluacji założeń programowych; - aktualizacja dokumentu.	1. Opiniowanie cyklicznych raportów/sprawozdań z postępu w realizacji dokumentu przez Komitet Rewitalizacji oraz ich upublicznianie na stronie internetowej gminy i w Biuletynie Informacji Publicznej. 2. Spotkania informacyjno-konsultacyjne w celu przekazywania informacji na temat postępu we wdrażaniu projektów rewitalizacyjnych. 3. Opracowanie ewaluacji <i>mid-term</i> i <i>ex-post</i> z realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji wraz z uzyskaniem opinii mieszkańców na temat efektywności przeprowadzonych działań rewitalizacyjnych. 4. Możliwość wystąpienia z wnioskiem o aktualizację dokumentu przez inicjatywę co najmniej 100 mieszkańców lub podmiotu planującego realizację przedsięwzięcia inwestycyjnego lub społecznego na obszarze rewitalizacji. 5. Opiniowanie zgłoszonych wniosków o aktualizację dokumentu przez Komitet Rewitalizacji.

Źródło: Opracowanie własne

Realizacja oraz zaplanowanie różnorodnych form partycypacji społecznej i aktywizacji społeczności lokalnej umożliwiło dotarcie do szerokiego grona przedstawicieli interesariuszy oraz poznanie ich potrzeb i oczekiwań w celu dostosowania wsparcia. Wartością dodaną przeprowadzonych metod partycypacji i „budowania” partnerstwa była możliwość skonfrontowania wiedzy o wielu aspektach funkcjonowania obszaru rewitalizacji przez różne środowiska lokalne, co w konsekwencji doprowadziło do pogłębionej diagnozy obszaru rewitalizacji i będzie stanowiło podstawę uzasadnienia podjętych na nim działań. Ponadto zakłada się, że partycypacyjny model opracowania dokumentu będzie się przekształcał w partycypacyjny model wdrażania, a wokół grupy uczestniczącej w pracach nad dokumentem będą pojawiały się kolejne podmioty lokalne angażujące się w działania rewitalizacyjne.

Zgodnie z art. 5 ust. 1 ustawy o rewitalizacji: „partycypacja społeczna obejmuje przygotowanie, prowadzenie i ocenę rewitalizacji w sposób zapewniający aktywny udział interesariuszy, w tym poprzez uczestnictwo w konsultacjach społecznych oraz w pracach Komitetu Rewitalizacji”.

W związku z powyższym na etapie sporządzenia *Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Olszanica 2032+*, zgodnie z procedurą określoną przepisami ww. ustawy, powołany został Komitet Rewitalizacji, w skład którego wchodzi interesariusze rewitalizacji, tj. przedstawiciele mieszkańców gminy (w tym obszaru rewitalizacji), organizacji pozarządowych i grup nieformalnych, przedsiębiorców, jednostek organizacyjnych gminy oraz innych grup społecznych. Pierwszym etapem procedury było uchwalenie przez Radę Gminy *Uchwały Nr XIX/126/2025 Rady Gminy Olszanica z dnia 12 września 2025 roku w sprawie określenia zasad wyznaczania składu oraz zasad działania Komitetu Rewitalizacji wraz z załącznikiem, stanowiącym Regulamin Komitetu Rewitalizacji*. Podjęcie uchwały poprzedzone było konsultacjami społecznymi przeprowadzonymi w dniach 05.08–08.09.2025 r. w następujących formach: zbieranie uwag i wniosków w formie papierowej oraz elektronicznej z wykorzystaniem formularza konsultacyjnego (dostarczanego drogą elektroniczną na podany adres e-mail, drogą korespondencyjną na adres Urzędu Gminy Olszanica, bezpośrednio do sekretariatu w budynku ww. Urzędu), otwartego spotkania konsultacyjnego w dniu 27.08.2025 r. oraz zbierania uwag ustnych do protokołu w sekretariacie w budynku ww. Urzędu. Wszystkie dokumenty dostępne były w wersji papierowej w Urzędzie Gminy Olszanica oraz w wersji elektronicznej na oficjalnej stronie internetowej Gminy Olszanica oraz na stronie podmiotowej gminy w Biuletynie Informacji Publicznej. Po podjęciu ww. uchwały przez Radę Gminy, na zasadach określonych w przyjętym *Regulaminie Komitetu Rewitalizacji* ogłoszony został na stronie internetowej gminy, w BIP oraz na tablicy ogłoszeń Urzędu Gminy Olszanica otwarty nabór na członków Komitetu Rewitalizacji, który trwał w dniach 23.09–08.10.2025 r. włącznie. Zgłoszeń kandydatów można było dokonać poprzez wypełnienie *Formularza zgłoszeniowego na członka Komitetu Rewitalizacji* oraz dostarczenie go w taki sam sposób, jak w przypadku ww. formularza konsultacyjnego. Organem właściwym do rozpatrzenia zgłoszonych kandydatur był Wójt Gminy Olszanica. Wybrani kandydaci zostali powołani na członków Komitetu Rewitalizacji Zarządzeniem nr Wójta Gminy Olszanica z dnia 10.10.2025 r. w sprawie powołania Komitetu Rewitalizacji ds. Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Olszanica (zgodnie z limitami osobowymi określonymi w Regulaminie).

Zgodnie z art. 7 ust. 1 ustawy o rewitalizacji, Komitet stanowi forum współpracy i dialogu interesariuszy z organami gminy w sprawach dotyczących przygotowania, prowadzenia i oceny Gminnego Programu Rewitalizacji oraz pełni funkcję opiniodawczo-doradczą Wójta Gminy Olszanica w zakresie rewitalizacji.

Zasady jego działania określa *Regulamin Komitetu Rewitalizacji*, stanowiący załącznik do uchwały Nr XIX/126/2025 Rady Gminy Olszanica z dnia 12 września 2025 roku w sprawie *określenia zasad wyznaczania składu oraz zasad działania Komitetu Rewitalizacji*. Według zapisów niniejszego regulaminu, Komitet uprawniony jest do opiniowania GPR na etapie opracowania, a następnie jego wdrażania, monitorowania i ewaluacji oraz podejmowania inicjatyw związanych z rewitalizacją w Gminie Olszanica. Ponadto uczestniczy w sporządzaniu i opiniowaniu projektów uchwał Rady Gminy Olszanica oraz zarządzeń Wójta Gminy Olszanica związanych z rewitalizacją.

4. Procedura strategicznej oceny oddziaływania dokumentu na środowisko oraz opiniowania przez właściwe instytucje

Przepisy *Ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* (Dz. U. z 2024 r. poz. 1112 z późn. zm.) określają, dla jakiej kategorii dokumentów planistycznych, ze względu na ich indywidualną zawartość oraz zewnętrzne uwarunkowania, istnieje konieczność przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Ponadto przesłanką obowiązkowo kwalifikującą do przedmiotowej oceny, zgodnie z art. 46 pkt 3 i art. 47 ww. ustawy jest stwierdzenie, iż w efekcie realizacji przedsięwzięć wystąpi znaczące negatywne oddziaływanie na środowisko, w tym na obszary Natura 2000.

Decyzję o przeprowadzeniu strategicznej oceny oddziaływania na środowisko wydaje organ opracowujący projekt dokumentu sam bądź zgodnie z art. 47 ww. ustawy, w uzgodnieniu z właściwym organem ochrony środowiska, którym w tym przypadku jest Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Rzeszowie. **[Gmina Wystąpi z wnioskiem]**

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Rzeszowie ...

Gmina Olszanica nie wystąpiła z wnioskiem do Podkarpackiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Rzeszowie o uzgodnienie braku konieczności przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla projektu *Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Olszanica 2032+*. W piśmie o uzgodnienie braku konieczności przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko powołano się na art. 47 *Ustawy z dnia 3 października 2008 roku o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko*, zgodnie z którym organem właściwym w sprawach opiniowania i uzgadniania w ramach strategicznych ocen oddziaływania na środowisko jest Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Rzeszowie. W związku z tym wystąpienie z wnioskiem do Podkarpackiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Rzeszowie nie było wymagane.

Zgodnie z art. 17 ust. 2 pkt 4 *Ustawy z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji* (Dz. U. z 2024 r. poz. 278), Wójt Gminy Olszanica dnia r. wystąpił także o zaopiniowanie projektu *Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Olszanica 2032+* przez instytucje zewnętrzne wymienione we wskazanym artykule ww. ustawy. Zgodnie z art. 18 ust.

2 ustawy o rewitalizacji, Wójt wyznaczył 21-dniowy termin przedstawienia opinii, licząc od dnia doręczenia projektu dokumentu. Rejestr zbiorczego zestawienia opinii wraz ze zgłoszonymi w ich ramach uwagami i/lub propozycjami, a także rekomendacją do ich całościowego bądź częściowego wprowadzenia lub uzasadnieniem do ich niewprowadzania, opublikowany został na stronie internetowej gminy oraz stronie podmiotowej gminy w Biuletynie Informacji Publicznej.

5. Specjalna Strefa Rewitalizacji

Istnieje możliwość ustanowienia Specjalnej Strefy Rewitalizacji (SSR) na okres nie dłuższy niż 10 lat, o której mowa w art. 25 ustawy o rewitalizacji. W tym celu, na wniosek Wójta Gminy Olszanica, zostaną podjęte odrębne uchwały przez Radę Gminy Olszanica w sprawie ustanowienia Specjalnej Strefy Rewitalizacji na wskazanym obszarze rewitalizacji na okres 10 lat – po uchwaleniu *Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Olszanica 2032+*.

6. Sposób realizacji dokumentu a polityka mieszkaniowa i planowanie przestrzenne w gminie

6.1. Niezbędne zmiany w polityce mieszkaniowej

W związku z realizacją Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Olszanica nie są wymagane zmiany w następujących uchwałach, o których mowa w art. 21 ust. 1 *Ustawy z dnia 21 czerwca 2001 roku o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu Cywilnego* (Dz. U. z 2023 r. poz. 725):

1. *Uchwale Nr L/389/2022 Rady Gminy Olszanica z dnia 30 listopada 2022 r. w sprawie przyjęcia programu gospodarowania mieszkaniowym zasobem gminy Olszanica na lata 2023–2027.*

6.2. Niezbędne zmiany w zakresie planowania i zagospodarowania przestrzennego

W związku ze sporządzeniem *Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Olszanica 2032+* nie przewiduje się wprowadzania zmian w aktualnie obowiązującym Miejscowym Planie Zagospodarowania Przestrzennego. Obecnie 19% obszaru gminy (w tym częściowo obszar rewitalizacji) jest objęte Miejscowym Planem Zagospodarowania Przestrzennego. Nie przewiduje się również konieczności sporządzenia i uchwalenia miejscowego planu rewitalizacji, o którym mowa w art. 37f ust. 1 *Ustawy z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym* (Dz. U. z 2024 r. poz. 1130 z późn. zm.). Ponadto gmina nie posiada Planu ogólnego, w związku z tym nie wskazuje się zmian w planie ogólnym.

Spis map

Mapa 1 Lokalizacja obszaru rewitalizacji na tle obszaru zdegradowanego w Gminie Olszanica	17
Mapa 2 Granice wyznaczonego Podobszaru I rewitalizacji na terenie Gminy Olszanica	18
Mapa 3 Granice wyznaczonego Podobszaru II rewitalizacji na terenie Gminy Olszanica.....	19
Mapa 4 Zasięg obszarów przekroczeń poziomu celu długoterminowego ozonu określonego ze względu na ochronę zdrowia w województwie podkarpackim w 2024 roku	34
Mapa 5 Formy ochrony przyrody w granicach podobszarów rewitalizacji na terenie Gminy Olszanica	35
Mapa 6 Mapa zagrożenia powodziowego w granicach obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Olszanica	36
Mapa 7 Rozmieszczenie terenów zagrożonych ruchami masowymi w granicach Podobszaru I rewitalizacji na terenie Gminy Olszanica.....	36
Mapa 8 Rozmieszczenie terenów zagrożonych ruchami masowymi w granicach Podobszaru II rewitalizacji na terenie Gminy Olszanica.....	37
Mapa 9 Przestrzenne rozmieszczenie projektów podstawowych na Podobszarze I rewitalizacji	69
Mapa 10 Przestrzenne rozmieszczenie projektów podstawowych na Podobszarze II rewitalizacji	69

Spis schematów

Schemat 1 Wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Olszanica	14
Schemat 2 Sfery tematyczne analizowane w szczegółowej diagnozie obszaru rewitalizacji ..	20
Schemat 3 Założenia <i>Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Olszanica 2032+</i> Podobszaru I rewitalizacji.....	47
Schemat 4 Założenia <i>Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Olszanica 2032+</i> Podobszaru II rewitalizacji	48
Schemat 5 Struktura zarządzania i wdrażania rewitalizacji w Gminie Olszanica	83

Spis tabel

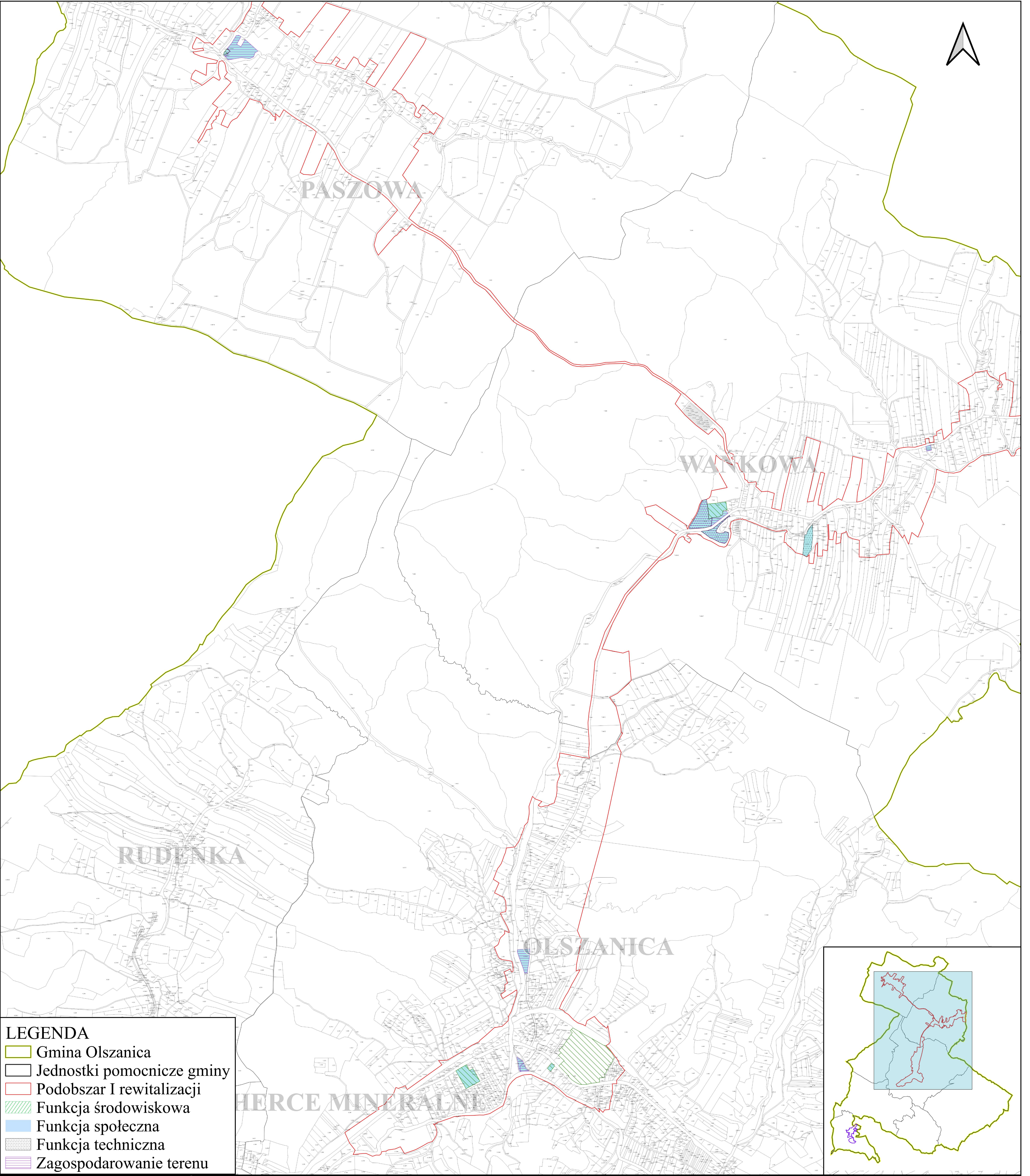
Tabela 1 Wskaźniki obrazujące sytuację na terenie Gminy Olszanica w sferach: społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej	11
Tabela 2 Liczba ludności na podobszarach rewitalizacji w porównaniu do liczby ludności Gminy Olszanica w latach 2020–2024.....	21
Tabela 3 Liczba osób, którym przyznano świadczenie z pomocy społecznej z poszczególnych powodów na podobszarach rewitalizacji i średnio w Gminie Olszanica w 2024 roku.....	24
Tabela 4 Wyniki % egzaminów ósmoklasisty w szkołach podstawowych zlokalizowanych na obszarze Gminy Olszanica w 2024 roku.....	26
Tabela 5 Wykaz obiektów ujętych w rejestrze zabytków województwa podkarpackiego zlokalizowanych na podobszarach rewitalizacji	30

Tabela 6 Wskaźniki obrazujące sferę techniczną na podobszarach rewitalizacji, w poszczególnych miejscowościach Podobszaru I i średnio w Gminie Olszanica w 2024 roku	31
Tabela 7 Wskaźniki gospodarcze na podobszarach rewitalizacji i ogółem w Gminie Olszanica w 2024 roku	32
Tabela 8 Zidentyfikowane problemy oraz potencjały wyznaczonego Podobszaru I rewitalizacji	37
Tabela 9 Zidentyfikowane problemy oraz potencjały wyznaczonego Podobszaru II rewitalizacji	39
Tabela 10 Kierunki działań wraz z odniesieniem ich do zidentyfikowanych potrzeb rewitalizacyjnych, mające na celu eliminację lub ograniczenie występowania negatywnych zjawisk	49
Tabela 11 Projekt podstawowy nr 1	52
Tabela 12 Projekt podstawowy nr 2	53
Tabela 13 Projekt podstawowy nr 3	55
Tabela 14 Projekt podstawowy nr 4	56
Tabela 15 Projekt podstawowy nr 5	58
Tabela 16 Projekt podstawowy nr 6	60
Tabela 17 Planowane źródła finansowania projektów podstawowych	63
Tabela 18 Charakterystyka uzupełniających przedsięwzięć rewitalizacyjnych	65
Tabela 19 Komplementarność problemowa – potrzeby rewitalizacyjne wraz z odpowiadającymi im celami rewitalizacji i kierunkami działań oraz zaplanowanymi projektami podstawowymi i przedsięwzięciami uzupełniającymi	71
Tabela 20 Wykaz najważniejszych projektów zrealizowanych na wyznaczonym obszarze rewitalizacji lub mających wpływ na jego rozwój społeczno-gospodarczy na terenie Gminy Olszanica	75
Tabela 21 Nawiązanie Gminnego Programu Rewitalizacji do dokumentów strategicznych	77
Tabela 22 Szacunkowe ramy finansowe Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Olszanica 2032+	80
Tabela 23 Harmonogram wdrażania dokumentu	84
Tabela 24 Wskaźniki monitoringowe wdrażania <i>Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Olszanica 2032+</i>	88
Tabela 25 Zastosowane oraz zaplanowane formy partycypacji społecznej i partnerstwa na poszczególnych etapach rewitalizacji	94

Spis wykresów

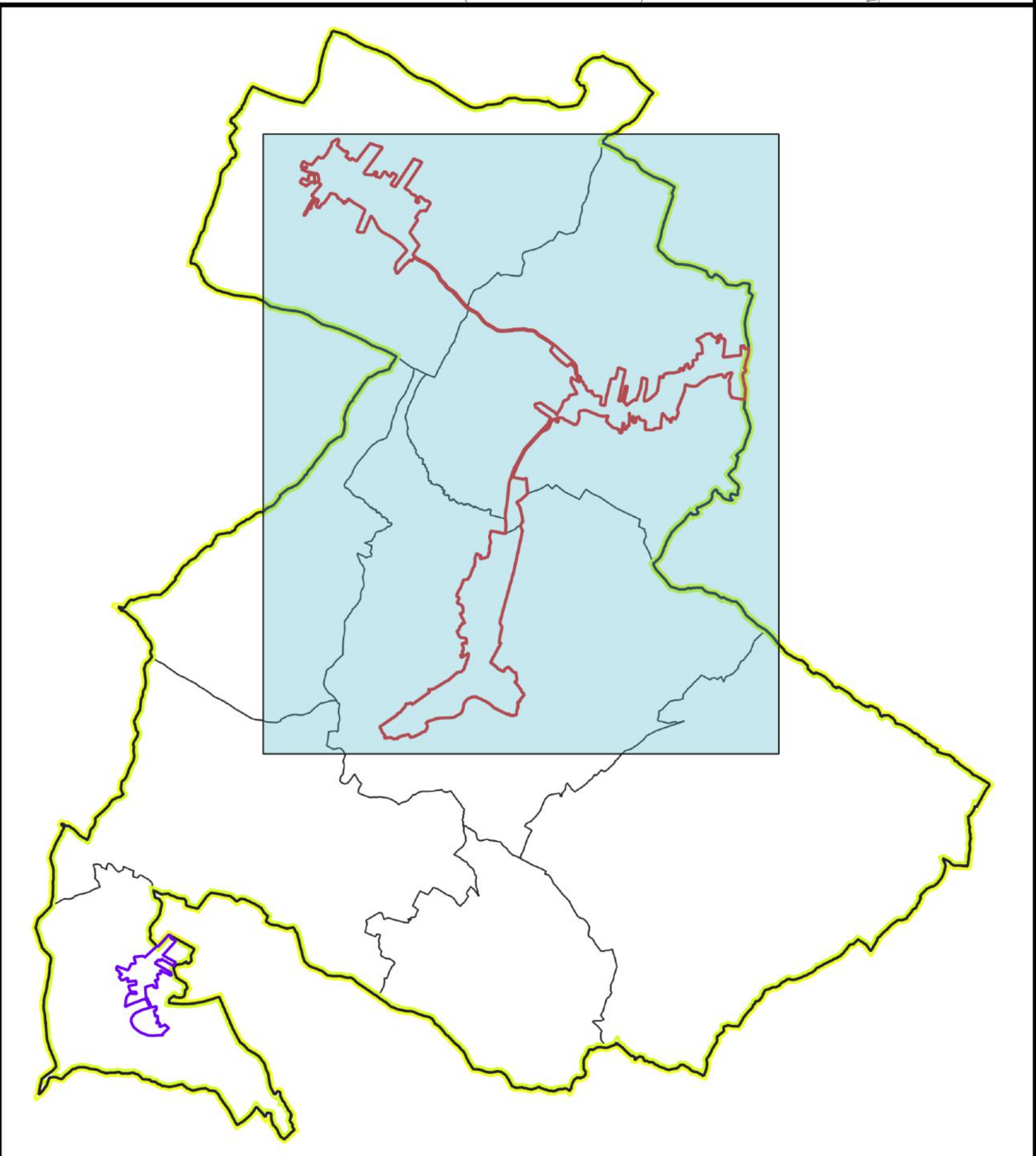
Wykres 1 Udział ludności według ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem w 2024 r. na podobszarach rewitalizacji i ogółem w Gminie Olszanica	22
Wykres 2 Przyrost naturalny i saldo migracji na pobyt stały w przeliczeniu na 100 osób wg faktycznego miejsca zamieszkania w 2024 r. na podobszarach rewitalizacji i ogółem w Gminie Olszanica	23
Wykres 3 Średnie % wyniki z egzaminu ósmoklasisty z j. polskiego, j. angielskiego i matematyki w Gminie Olszanica, powiecie leskim, województwie podkarpackim i kraju w 2024 roku	26

Załącznik graficzny przedstawiający podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych obszaru rewitalizacji

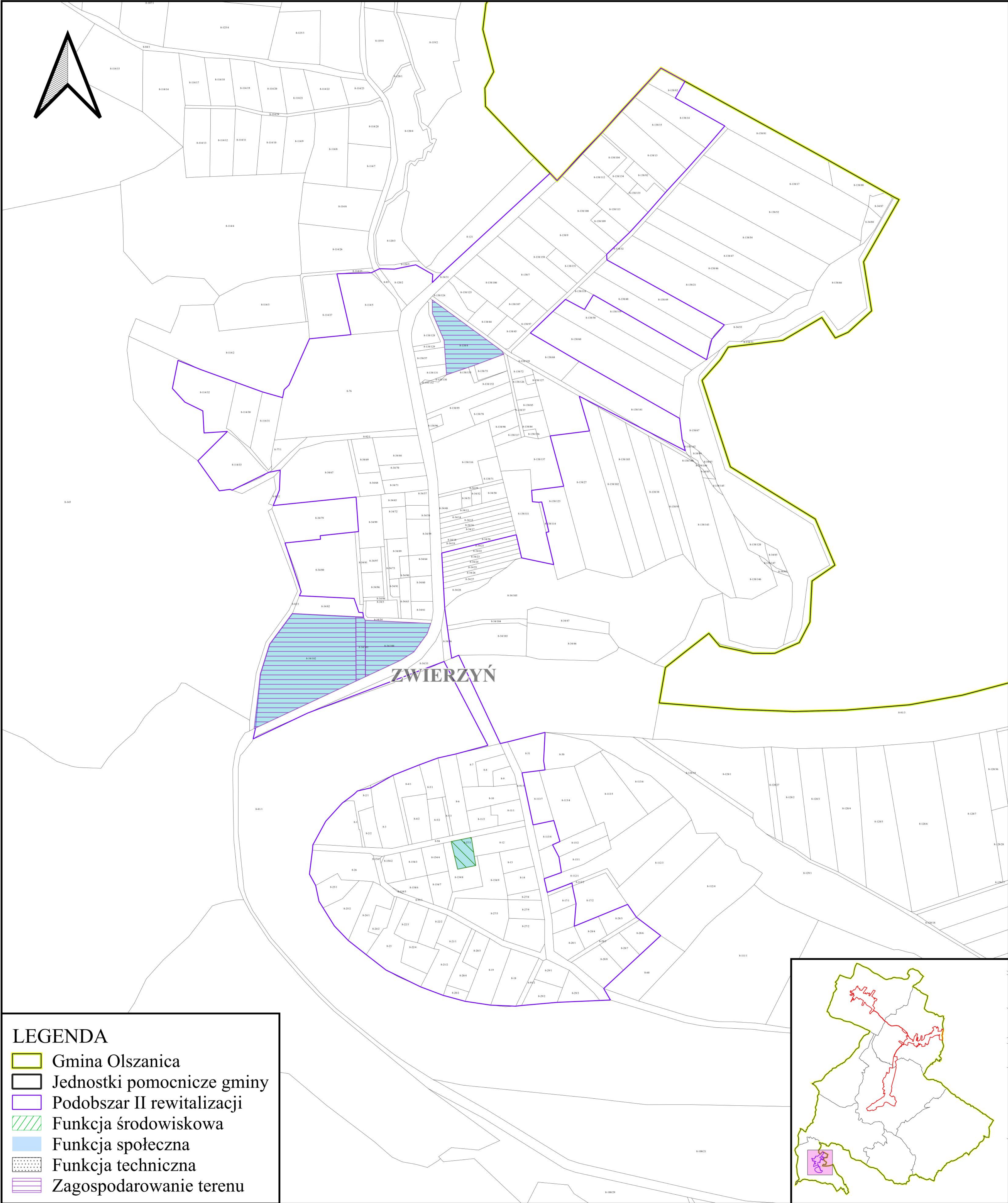

LEGENDA

- Gmina Olszanica
- Jednostki pomocnicze gminy
- Podobszar I rewitalizacji
- Funkcja środowiskowa
- Funkcja społeczna
- Funkcja techniczna
- Zagospodarowanie terenu

GMINA OLSZANICA - GMINNY PROGRAM REWITALIZACJI	
PODSTAWOWE KIERUNKI ZMIAN FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNYCH	
PODOBSZAR I REWITALIZACJI	SKALA 1:5000

LEGENDA

- Gmina Olszanica
- Jednostki pomocnicze gminy
- Podobszar II rewitalizacji
- Funkcja środowiskowa
- Funkcja społeczna
- Funkcja techniczna
- Zagospodarowanie terenu

GMINA OLSZANICA - GMINNY PROGRAM REWITALIZACJI	
PODSTAWOWE KIERUNKI ZMIAN FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNYCH	
PODOBSZAR II REWITALIZACJI	SKALA 1:2500